

Isaiah

Hay Aat Ten Liblu

Hay Nangitudo' eten Liblu: hi Isaiah.

Hay Nangitud'an Isaiah eten Liblu: nan Hudyu.

Hay Pohdon nan Ngadan ten Liblun Ibaga: hi Apo Dios di bumaliw.

Hay Gutud hidin Nangitud'anan ten Liblu: hidin numbattanan din 740 B.C. hi engganah din 700 B.C.

Hay Teman ten Liblu: mabalin an mabaliwan nan Hudyu an dumalat nan aton Apo Dios an bumaliw ay dida.

Hay Outline ten Liblu:

Hay Nangihingalan Apo Dios hinan abablubabluy (1:1—35:10)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan Hudyu (1:1—6:13)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Assyria (7:1—12:6)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Babylon (13:1—14:23)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Assyria (14:24-27)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Philistia (14:28-32)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Moab (15:1—16:14)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Damas-cus (17:1-14)

Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Egypt (18:1—20:6)

- Hay nangihingalan Apo Dios hinan iBabylon (21:1-10)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Edom (21:11-12)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Arabia (21:13-17)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan iJerusalem (22:1-25)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan iTyre (23:1-18)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan tataguh tun luta (24:1—27:13)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan i'Ephraim (28:1-29)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan iJerusalem (29:1-14)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan tagun mangipo"oy hi planuda (29:15-24)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan tagun nangohoy (30:1-33)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan tagun mangehdol hinan i'Egypt (31:1—32:20)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan tagun pumatoy (33:1-24)
- Hay nangihingalan Apo Dios hinan abablubabluy (34:1—35:10)
- Hay Nammo'an Apo Dios hinan Hudyu (36:1—39:8)
- Hay nammo'an Apo Dios hinan iJudah ti binaliwana dida (36:1—37:38)
- Hay nammo'an Apo Dios hinan Alin hi Hezekiah ti impa'adaogna hiya (38:1—39:8)

Hay Nangipalenggopan Apo Dios hinan Hudyu
(40:1—66:24)

Hay dumalat hinan alenggopan Apo Dios hi-
nan Hudyu (40:1—48:22)

Hay mangidat hi alenggopan Apo Dios hinan
Hudyu (49:1—57:21)

Hay programah nan alenggopan Apo Dios
hinan Hudyu (58:1—66:24).

¹ Heten libluy nitud'an nan impa'innilan Apo
Dios hi ma'at hi ad Jerusalem an kapitulyu ya nan
udum an babluy ad Judah. Hay nipa'innilaana ya
ha'in an hi Isaiah* an hina' Amoz hidin nun'alian
Uzziah,† ya un hi Jotham,‡ ya un hi Ahaz,§ ta
engganah din nun'alian Hezekiah.*

Hay Inalin Apo Dios hi Aat nan iJudah

² Da'yun wah tun luta ya ta'on hi un da'yun wad
abuniyan ya donglonyuy hinapit Apo Dios.

Ti inalinay,

“Wadaday imbabaluy'u,

ya impapto"u didah engganay
immilogda,

mu ten ngohoyona' ay dida!

³ Odolnaat goh di baka ya dongki ti iniladay ad
bagin dida an gun mangipapto' ay dida.

Mu nan tatagu' an holag Israel ya aggyua'
inilan dida,

* **1:1** Hay pohdonan ibaga ya *hi Apo Dios di bumaliw*. Ya hay
amatagun Isaiah ya hidin 740-681 B.C. † **1:1** Hay nun'alianad
Judah ya hidin 792-740 B.C. Ya wada goh di ohan ngadana an
Azariah. ‡ **1:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 750-735 B.C.
§ **1:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 735-715 B.C. * **1:1** Hay
nun'alianad Judah ya hidin 715-686 B.C.

ya adida ma'awatan an Ha"in di gun mangi-
pacto' ay dida."

⁴ Ya ha"in an hi Isaiah ya nomnomo' an mahmo'
tu'u ahan an himpamabluy!

Ti nun'appuhy aatyun tatagun hay pan-
gulukanyuh i'ibbayuy inilayuh aton,
at din'ugyuh Apo Dios an me'gonan an daya-
wonyun holag Israel!†

⁵ Undan maphod hi unyu inaynayun di anango-
hoyyu?

Unyu mah pohdon an ma'ud'udman di
holtaponyun dumalat di moltayu?

Paddungnay nun'ahugatan ayu,
at hiyanan nidugah an mangluy ayu!

⁶ Ti an amin di odolyu an mete"ah uluyuh eng-
ganah dapanyu

ya paddungnay na'amin an
nun'ahugatan ya nun'apoghaan.

Ya ninganuy an agguy ahan mah ni'
nalanaan,
at ahingengela ya ahinononada!‡

⁷ Hay ma'at hitun babluy tu'u ya mun'apa"i
ti puulan di buhul tun babluy hitud Ju-
dah.§

† **1:4** Isa. 5:24. ‡ **1:6** Danen hugat nan holag Israel ya bo'on
makulug an hugat an un hiyah ne nipaddungan nan nun'appuhyin
pangatdan Apo Dios. § **1:7** Hidin amatagun Isaiah ya gun

ginubat nan i'Aram (II Chron. 28:5a), ya nan i'Israel an i'ibbadan
iJudah (II Chron. 28:5b-15), ya nan i'Edom (II Chron. 28:17), ya nan
iPhilistia (II Chron. 28:18-19), ya nan i'Assyria (II Chron. 28:16,
20-21; 36:1-2), ya ta"on un nan iBabylon (II Chron. 36:6-7, 10,
17-20).

- At ta'on hi unyu titiggon ya pun'aladan amin
 di bungan di intanomyu,
 at mumbalin heten babluy tu'uh mi'id di
 hulbina
 ti abakon di tataguh udum an babluy.
- ⁸ At anggay ad Jerusalem hi ma'angang,
 mu li'ubonda goh ta mumbalin hi ay
 allung hinan gagwan di payaw.
- ⁹ Mu gulat ta hi Apo Dios an nidugah di abalinana
 ya aggyu ditu'u binaliwan ta mi'id di
 inanganganan ditu'u
 at mid mapto' ya umat tu'uh nan iSodom ya
 iGomorrah.*
- ¹⁰ At da'yun a'ap'apumi ya da'yun i'ibbah tun ad
 Judah
 ya umat ayu goh hinan iSodom ya iGo-
 morrah an nidugah an nappuhy pan-
 gatda,
 at ihamadyun donglon tun intugun Apo Dios
 ta nomnomnomonyu nan alyonan ditu'u.
- ¹¹ Ti inalinay,
 "Alyonyu nin di gapuh nan do'ol an
 gunyu e'nong ay Ha"in an Dios ya
 umamlonga'.
 Mu adi umat hina ti unna' at goh impahigah
 nan nun'e'nongyun moghob
 an kalnilu ya nan taban di impatabayun
 animal.
 Ti bo'on nan dalan di e'nongyun baka, ya
 kalnilu, ya gandeng di mangipa'amlong ay
 Ha"in.

* **1:9** Rom. 9:29.

- 12 At idinongyun gun mangiyalin danen mi'id di hulbinan idawatyun Ha"iin hinan Timplu' ti hay immannung ya unna' inaliwan ay da'yu.
- 13 Danen gunyu e'nong ay Ha"iin ya mi'id nongkay di hulbina,
 ya ta'on un nan gohbonyun incense ya adi' pohdon an hunghungon.
 Ya himmigaa' hinan ato'atonyun umat hi pumbehtaanyuh nan Akayangan di Bulan,
 ya nan ngilin an Habadu hi pun'eblyanyu,
 ya nan udum an a'am'amunganyun mundayaw.
 An amin danen punnomnomanu ya mi'id di hulbina
 ti gapuh nan nidugah ahan an numbaholanyu.
- 14 Hanan pumbehtaanyuh nan Akayangan di Bulan
 ya nan udum an behtayuh pundayawanyun Ha"iin[†]
 ya numbalindah umipabohol ay Ha"iin.
- 15 At ta'on hi unyu ita'nang di ngamayyuh un ayu munluwalu
 ya adi' da'yu damdama donglon
 ti paddungnay na'amoh di ngamayyuh dalan di tatagun pinatopatoyyu.
- 16 At muntutuyu ayuh nan gunyu pumbahbaholan

[†] **1:14** Hay aptan ahan an behtan nan holag Israel ya nan Punnomnomandah Namaliwan di Anghel Apo Dios ay dida ya nan Behtan di A'ab'abbung (Ex. 23:14-17; 34:18; Lev. 23:1-44; Deut. 16:1-17).

ta ipogpogyun amin nan nun'appuhin
gunyu aton.

17 Ya nan nepto' an pangat di ipa'enghayun aton,
ya badanganyu nan paligligaton di udum
an tatagu,
ya baliwanyu nan nguhu ya balu.”

18 Ya inalin goh Apo Dios ay diday,
“Umali ayud ugwan ta munhahapit tu'u.
Ti ta'on hi un nidugah di baholyu an umat hi
mumbolah‡ an lugit ya aliwa'
ta papaha'o' ta umat hi ma'appaha' an
dalallu.

19 Ya gulat ta un'unnud ayun Ha"iin
at makulug an da'yuy mangan hinan
ma"aphod an bungan di nihabal hitun
babluyyu.

20 Mu gulat ta inaynayyun man'ug ay Ha"iin
at umannung an pumatoy da'yuh nan
buhulyu.
Ha"iin an hi Apo Dios di nanapit ete.”

21 Ha"iin an hi Isaiah ya nomnomo' an nidugah di
nalumananyun tatagun
nun'ahamad di pangulugnah tun ad
Jerusalem.
Ad ugwan ya nan dayawon di udum an
babluy di daydayawonyun
umat ayuh nan babain mi'lala'i.§

‡ **1:18** Anaad ta hay bahol ya nipaddung hi mumbolah an bo'on
hay mangmangitit? Manu ay ya hiyah ne nilamuh hi hanggapda
an pimmatopatoy (verses 15 ya 21). § **1:21** Ti tinaynanda ay
ahawadan hi Apo Dios ta paddungnay mi'yelo'dah nan bulul.

Ya numbalin ayuh un hay pumatpatoy,
 ya wan hidin hopapna ay ya hay nepto'
 ya nahamad di atonyun mangipanuh
 hi tatagu.

22 At mipaddung ayuh din hopapnah nan
 namahmah an silver an na'abbalul,
 mu ad ugwan ya numbalin ayuh mi'id di
 balulna.

Ya mipaddung ayuh nan pinahapah an
 ma"aphod hi inumon,
 mu numbalin ayu mahkay hi umat hinan
 hubul.

23 Ya nan mumpangipangpangulun ditu'u ya ngo-
 hoyondah Apo Dios,
 at nan mumpangakaw di i'iddumanda.
 Ya hay nonomnomonda ahan ya nan midat
 ay dida ta atonday nappuhi,
 ya adida badangan nan nguhu,
 ya adida igohgohan nan nun'abalu.

24 At hiyanan hi Apo Dios an nidugah di abalinana
 an dayawon tu'un holag Israel ya inali-
 nay,
 "Ad ugwan ya buhulo' da'yu,
 ya adia' duminong hi engganah un'u
 ipuhay di bungot'un da'yu
 ta iballoh'u nan ina'inatyu.

25 Ya makulug an nidugah di ato' an mummoltan
 da'yu,
 at paddungnay hibugo' da'yuh engganah
 un mahinhin nan nun'appuhin pan-
 gatyun
 humanih pundayawanyun Ha"iin.

- 26 Ya ibangngad'u mahkay nan nahamad di pamauhda
ya panugundah nan tatagu ta umat hidin
hopapna.
At hay angunuhna ya alyon di tataguy,
Maphod kangan ad Jerusalem
ti nahamad di pangat nan tataguh di an
un'unnuddan Apo Dios!”
- 27 At ha"in an hi Isaiah ya inali' di,
“Umat hinay aton Apo Dios an nahamad
di pamangngadanad Jerusalem
ya ditu'un tatagun man'ug hinan pumbaholan
ti baliwan ditu'un dumalat nan makulug
an pangatna.
- 28 Mu an amin nan mungngohoy ya manginay-
nayun hinan pumbaholan ta du'gondah
Apo Dios,
ya mipapatoyda ta mapogpogda.
- 29 Ya da'yun gun mundayaw hinan bulul di udum
an babluy hinan puun di ayiw an oak
ya mabainan ayun dumalat nan pumbaholan
an ina'inityuh di.
- 30 Ti mumbalin ayuh umat hinan nalyaw an ayiw
an mun'a'agah di tubuna.
- 31 Ya nan dagamin un hi'itangan napuulan,
ya umat goh hinay apa"ian nan ongol di
abalinnan tagun
dumalat nan nappuhin ato'atona.”

2

Nan Munnanannong an Lenggop

¹ Hiyah te goh di impa'enap Apo Dios ay ha"in an hi Isaiah an hina' Amoz hi aat di ma'ma'at ad Jerusalem an kapitulyu ya nan udum an babluy hitun ad Judah.

² Ti udum di algaw* ya muntembag heten me'gonan
 an awadan di Timplun pundayawanyun Ha"in.
 At mumbalin hi na'abbagbagtun duntug ya un nan udum an aduntuduntug,
 at nan tataguh abablubabluy ya umalidan mundayaw hitu.†

³ Ti do'ol di mangalin diday,
 “Ma ayu ta umuy tu'uh nan duntug an pundayawan ay Apo Dios
 an awadan nan Timplun nan Dios an dayawon di holag Jacob!
 Ta wan ituduwan ditu'un mangat hi pohdona ta Hiyay unudon tu'u.”

Umat hinay alyonda ti henen gutud ya ad Jerusalem mahkay
 di alpuwan nan Uldin Apo Dios an mitudtuduh nan tatagu.‡

⁴ Ya hi Apo Dios goh di mangipanuh hi an amin an adi pun'u'unnudanan di tataguh abablubabluy,
 ya mapogpog mahkay di gubat.
 At nan almas hinan gubat an umat hi hanggap ya bohalonda mahkay ta mumbalin hi aladu,

* 2:2 Ma'at hinan Hinlibuy Tawon. † 2:2 Mic. 4:1. ‡ 2:3 Mic. 4:2.

ya nan pahul ya pumbalinondah kum-
 pay
 ta pamutuldah nan pahalepengondan inhab-
 alda ta maphod di bumungaanda.
 Ya adi ahan mahkay mun'adal hi aton an
 mi'gubat.

⁵ At hiyanan ditu'un holag Jacob
 ya nomnomon tu'u ta nan pohdon Apo
 Dios di aton tu'u!

Hay Panumalyaan Apo Dios hinan Tatagu

⁶ Ya nunluwalua' an inali' di,
 “Apo Dios, din'ug da'min tatagum an ho-
 lag Jacob
 ti gapu ta hay un'unudonmi ya nan layah
 an tudtudun di tatagun nalpuh appit hi
 buhu'an di algaw.
 Ya nundenol ami goh hinan
 mumpumba'i an umat hi pangat nan
 iPhilistia,
 at inyunnudmih nan pangat di tataguh udum
 an babluy.

⁷ Manu ti adangyan tun babluymid Judah[§] hi
 silver,
 ya balitu',
 ya nan udum an nun'abalul an batu,
 ya do'ol goh di kabayumi,
 ya kalesan di titindalun umuy mi'gubat.

⁸ Mu do'ol hitun babluymiy bulul hi numbalinon-
 dah diosda,

⁹ at hiyay gapunah ipa'ampaanmi,

§ 2:7 Hiyah ne gutud hi nun'alian Uzziah hi ad Judah.

at nidugah di abainanmi.
At He"ay way biyanganan adi mangaliw hinan
baholmi.”

- 10 Ya innayun'un inaliy,
“Da'yun tatagu ya ekayu mun'ipo"oy hi-
nan daplah hinan liyang
ta ipadahyun ilayawan nan nidugah an ma'at
an dumalat di bungot Apo Dios,
ya nan ongol an abalinana,
ya anabagtuna.
- 11 Ti awniat madatngan di apogpogan nan
mumpumpahiyan tatagu
ta hi Apo Dios ya anggay tuwaliy miday-
dayaw.
- 12 Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinana
ya ipa'ampana nongkay nan
mumpumpahiyan way abalinandan
tatagu.
- 13 Ya nan o"ongol ya adudu"oy an ayiw an cedar
ad Lebanon
ya nan ayiw an oak hi ad Bashan ya
bu'nutona.*
- 14 Ya pundotalona nan atata'nang an duntug
ya nan dudunduntug,
- 15 ya numpa"ina goh nan atata'nang an abung an
pun'adugan di tindalu
ya nan nun'ihamad di allupnan babluy.
- 16 Ya pompa"ina nan pupul hi ad Tarshish
ya nan mun'aphod an bangka.

* **2:13** Hi Isaiah ya impaddungna ay daten ayiw nan
mumpahiyan tatagu.

- 17 Ta way aton nan mun'abungot ya
mumpumpahiyan mipa'ampa ta
mabainanda
ti hi Apo Dios tuwali ya anggay di
me'gonan an madayaw.
- 18 Ya mami'id mahkay nan abulubulul an num-
balinondah diosda.
- 19 Ya hay pangipa'alyogan Apo Dios hitun luta ya
umuy mun'ipo"oy nan tataguh
nan liyang unu hinan na'uhu' hinan luta
an dumalat nan nidugah an ta'otdah nan
nunheglan bungotna,
ya nan ongol an abalinana,
ya nan anabagtuna.
- 20 Ya henen a'atana ya pun'itapalda mahkay nan
bululda
an balitu' ya silver hinan ayda
nun'ipo"oyan an abung di bu'at ya
littalit.
- 21 Ti mumpangalayawda nongkay nan tatagu
an umuyda mun'ipo"oy hinan daplah ya
hinan malgom an liyang
an dumalat di ta'otdah nan nunheglan bun-
got Apo Dios ya nan anabagtuna.
- 22 At hiyanan adi tu'u edenol hi tagu.
Ti undan way abalinanda?"

3

Hay Ipaligligatan nan iJudah

- ¹ Anakkayah an na'uy mahkay
an mi'idon nan nidugah di abalinanan
Dios di mahapul tu'u an ma'an ya
danum

- hitun ad Jerusalem ya hinan udum an babluy
hitun ad Judah!
- 2 Ya ta"on hi un nan a'ap'apu,
ya nan titindalu,
ya nan gun mangipanuh hi tatagu,
ya nan propeta,
ya nan mumbuyun ay ditu'u ya mi'idona.
- 3 At mi'idona nan a'ap'apun di nabonglen titin-
dalu,
ya nan ap'apun di gubilnu,
ya nan u'upihyalda.
ya nan wada nongkay di abalinana,
ya nan mangibaag hinan ma'ma'at.
- 4 Ta hay ihukat Apo Dios hi mun'ap'apu ya nan
ungungan manangpah.*
- 5 At nan tatagu ya mumpapahalanda an ta"on hi
unda nuntutunglub,
ya adi e'gonan nan ungungay mina'ilog.
ya ta"on un nan nun'a'ampan tatagu ya ngo-
hoyonda nan nun'abagtuy haadda ya un
dida.
- 6 Ya heden a'atana ya nan hina"ama ya nonongan
impa'ud di ohay agina ya inalinay,
"He"ay way lubungnan ditu'u,
at he"ay mangipangpanguluh tun napa"in
babluy tu'u!"
- 7 Mu tabolonan alyonay,
"Adi mabalin ti mi'id di mabalin hi
ibadang'un da'yu!
Ti ta"on hi un hay abungmi ya mi'id di
ononmi,

* **3:4** Hi Manasseh di ohan himpulu ta duway tawonah din nun'alianad Judah (II Ki. 21:1).

ya mi'id di lubungmi.
At adi mabalin hi un ha"in di mangipangpan-
gulun da'yu!"

8 At ma'ubah tun ad Jerusalem ya an amin tun ad
Judah

ti ma"attig hinan panapitda ya pangatda
an ngohoyondah Apo Dios

ya nan anabagtuna.

9 Ya ta"on hi un nan angahda ya ma"attig di
numbaholanda

ti mi'id ahan di bairda an mangipatti-
pattig hinan pangatdan nun'appuhin
umatdah din iSodom.

Mahmo'da ahan ti mamoltada,
mu diday ad bahol.

10 Mu nan tatagun nahamad di pangatda ya
malenggopda

ti maphod di panganandah nan nan-
ablayanda.

11 Mu agogohgoh nongkay nan tatagun manga-
mangat hi nappuhi

ti miballoh ay dida nan ina'inatda!

12 At mahmo' ayu ahan an i'ibba ti awniat nan
ungungay mamalpaligat ay da'yu,

ya nan binabaiy mun'ap'apun da'yu.†

At dumalat nan nibahhaw an itududah
atonyu ya mibahhaw ayuh nan nahamad
an ma'unud,
at mid papto'ananyu.

† **3:12** Hay ugalin di Hudyu ya adi ahan mabalin an hay ungunga
unu binabaiy mumpapto' hinan tatagu ti ababain.

- 13 Ya hi Apo Dios an nabagbagtu
ya nundadaan an manumalyan ditu'un
tatagu.
- 14 At pahhunona nan a'ap'apu ya nan mumpangi-
pangpanguluh nan tataguna ta alyonan di-
day,
“Da'yuy numpama" id Judah an paddung-
nay nuntanoma' hi greyp
ta pinnuyuy a'abungyuh inakawyuh nan
nun'awotwot!
- 15 Mi'id ahan di biyangyun mangipaligligat hinan
tatagu'
ya mamalbalih nan nun'awotwot!
Ha" in an nidugah di abalananan Dios di
nanapit ete.”

Hay Ma'at hinan Binabaid Jerusalem

- 16 Inalin goh Apo Dios di,
“Tigonyu nan binabain iJerusalem
an wa ay ta mundaldallananda ya ayda ma-
main ti mumpahiyada.
Ya nun'ahu'luban di hu'idah ahikekeleng
hi unda dumalan,
at ma"attig an mi'linala'ida an mi'id di bain-
dan manged'eked'eng hinan linala'i.
- 17 At hiyanan moltao' dida ta mun'abungulan di
uluda,
ya mun'a'gah di buu'da ta mamuk-
mukanda.‡
- 18 Ya mi'ido' an amin nan pun'alkusdah odolda
an umat hi buung, ya hingat, ya padang, ya
nan alkus di buu', 19 ya ganeleng, ya nan lo'ob

‡ 3:17 Hay pohdon nan mamukmukan hi ulu ya mipattig di
punlungdayaan, at mid mapto' ya waday natoy.

an mihophop hi ulu, ²⁰ ya nan uklup, ya balikis, ya nan bangbanglu, ya nan pangagay'ayda. ²¹ Ya ma'aan goh nan henghengda, ya hingat di olongda, ²² ya nan mun'aphod an mun'agayad an lubungda, ya pitakada, ²³ ya daggalda, ya nan linen an panyuda, ya nan hophop di pu'olda, ya nan adu"oy an hu'yungda.

²⁴ Mu mumbalin din nabanglun hunghungdah mun'agub,
ya mumbalin din maphod an balikisdah tali.

Ya mun'agah din maduyuh an buu'da ta mamukmukanda nongkay,
ya din mun'aphod an lubungda ya mumbalin hi langgut,
ya din amaphod di tigawda ya mumbalin hi bilabilat di pogha.

²⁵ Ya nan linala'i ya mun'a'atoydah gubat an ta"on hi un nan mun'abi'ah an mi'gubat.

²⁶ Ya mun'atu"in nan pantaw di allup ta mipad-dung ad Jerusalem hinan babain nabladan ta mumpunlungdaya ya mumpangakila nan tatagu.

4

¹ Ya hitun a'atana ya pituy binabaih mumpopol-loh hi ohah lala'i,
ya alyondan hiyay,
Ta"omman ya da'miy okod hi ononmi ya ilubungmi,

mu ta ibilang da'mih ahawam ta
 adi ami mabainan an dumalat di
 pun'imutunanmi!"*

*Hay Pangipaphodan goh Apo Dios hi ad
 Jerusalem*

² Mu udum hi algaw† ya pumhod di babluy
 nan holag Israel, at ma"aphod di bungan di mi-
 habal hidi, at awniat iyamlong nan na'angang an
 holag Israel nan ay hapang.‡ ³ Ya an amin din
 tatagud Jerusalem an agguy ni'yatoy ya mibilang-
 dah nidawat ay Apo Dios ⁴ hi alpahan di pan-
 galiwan Apo Dios hinan nun'appuhin ina'inatda
 an paddungnay ulahana nan lugitdan aluluhnin
 ya nan immulhin dalam din pinatopatoyda. Ti
 moltaona didah nan ay apuy ta moghob an amin
 nan nun'appuhin ten babluy. ⁵ Ya unna mahkay
 allungan an amin ad Jerusalem hi bunut hinan
 mapatal ta malidumandan amin nan tatagun
 na'amung hidi, ya wa ay ta nahdom ya mumbalin
 hi apuy. At nan ma"aphod an benang Apo Dios ya
 mattig an ay mihophop eten babluy ⁶ ta haniana
 nan tataguh potang, ya puo', ya udan.

5

Nan Kanta an Waday Nipa"elana

¹ Donglonyu ta ikantaa' nan engha"*

* **4:1** Hay pohdonan hapiton ya do'ol di a'ahawadan linala'in
 mun'atoy hi gubat, at manghan di ma'angang hi linala'id Judah.
 † **4:2** Ma'at hinan Hinlibuy Tawon. ‡ **4:2** Hiyah ne ohan ngadan
 nan Alin Pento' Apo Dios an hi Jesu Kristu (Isa. 11:1). * **5:1** Heten
 engha an inalin Isaiah ya hi Apo Dios.

an waday intanomnah greyp[†] hinan
ma'allumong an duntug.

² At binu'ayna ta nun'aanay batu,
ya tinammanah nan pinilinan
mun'aphod an greyp.

Ya impiyammanay pa'ata'nang an abung an
pun'adugan hinan way gagwana,
ya numpa'amma goh hi pun'apalanah di.
At unna mahkay hodon di malum hi bun-
gada,
mu hidin nun'alumda ya umalinu.‡

³ At inalin din engha' di,
“Da'yun iJudah an namaman da'yun
iJerusalem
ya ibaagyuy dumalat ta umat hinay imbun-
gan nan intanom'u.

⁴ Hay ngadan nin di agguy'u inat hinan intanom'u
ta numbalin hi umalinu?
Ya wan hay namnamao' ahan ya
munlameeh!

⁵ At hay ato' ya pun'aan'un amin di luhad nan
intanom'un greyp,
ya numpa"i' di allupna ta umuydah diy
animal,
ya nun'igatinda ta mun'apa"i.§

⁶ Ya ingnganuy'uh den intanom'u ta mumbalin hi
inalahan

[†] 5:1 Hay ipa"elna ya nan babluy ad Israel ya ad Judah (verse 7).

[‡] 5:2 Hay kulugon nan udum ya hatun verses di nalpuwan nan
nipa"el an inyulgud Jesus hi Mat. 21:33 ya Mk. 12:1. § 5:5 Hay
nipaddungan nan atap an animal ya nan i'Assyria an buhul nan
holag Israel an mama"id Jerusalem.

an hay holo' ya hubit di dumo'ol hidi.
Ya adi' iyabulut di alian di bunut ta mi'id di
umudananah di.”*

⁷ Ya hay nipaddungan nan intanom nan nidugah
di abalinanan Dios
ya ditu'un holag Israel an gunna im-
pacto'.

Ya ditu'un iJudah an namnamaonay ibunga
tu'uh maphod an pangat tu'uh i'ibba tu'u
di numbalin at goh hi un hay *pumatpa-*
toy.

At nan namnamaonan nepto'† an pangat‡
tu'uh i'ibba tu'un tatagu,
ya un at goh hay pumphahpamo'an nan
paligligaton tu'uy dodonglona an Dios!

Hay Moltan nan iJudah an Nun'appuhiy Pan-
gatda

⁸ Mahmo' ayun tatagun gun pumla' hi luta ya
abung
hinan nun'eheggon hinan lutayu ya
abungyu

* **5:6** Hin'umu'uddum ya adi ipa'alín Apo Dios di udan ta pum-
moltanah nan nangohoy an tataguna (Deut. 28:23-24; II Sam. 1:21;
I Ki. 17:1). † **5:7** Nunhanul hi Isaiah an ta"on un adi umipakikiy
hanulna ti nan hapit an *nepto'* hinan hapit di Hudyu ya *mishpat*,
ya hinapitna ti henen hapit ya neheggon hi panapitdah nan hapit
di Hudyu an *mispah* (unu *pumatpatoy*). Heten kalahin di hanul
ya ma'alih pun hinan hapit di English. (Bahaom nan mehnod an
footnote ya nan footnote di Isa. 10:6 ta innilaom di udumnan
pohdonan ibaga.) ‡ **5:7** Impidwan Isaiah an nunhanul hi
ma'alih pun ti nan hapit an *pangat* (unu *sedaqah* hinan hapit di
Hudyu) ya neheggon hi panapitdah nan hapit an *paligligaton* (unu
se'qah hinan hapit di Hudyu).

ta la'tot ya mi'id di heneggonyu
 ta da'yu ya anggay di mihinah nan gag-
 wan nan ambilog an lutayu!§

⁹ Ya dengngol'u nan hinapit Apo Dios an nidugah
 di abalinanan inalinay,
 “Immannung an pumbalino' hi mi'id di
 hulbina
 nan mun'aphod ya o"ongol an a'abung ti mi'id
 di mumpunhituh di.

¹⁰ Ya nan ambilog an nun'atamman hi greyp
 ya un lemay galon ya anggay hi ma'inum
 hi pumbalanan di ma'alah di.
 Ya nan himpulun halub an oho'
 ya un hinhalub ya anggay di ma'ala.”

¹¹ At mahmo' ayu ahan an bumuwabuwah an
 bumangon
 an un hay inum di iyabangunanyuh eng-
 ganah un mahdom
 ti engganay un ayu ma'abbutong.

¹² Ya manu kogoh ti nan a'am'amunganyu ay an
 pun'am'amlonganyu ya idadaanyuy ma'an
 ya ma'inum,
 ya manu ti muntukal ayuh alpa, ya lyre,*
 ya tambourines, ya nan tunggali.
 Mu adiyu ahan pi'nomnom nan ina'inat Apo
 Dios,

§ 5:8 Nan holag Israel ya mabalin an edondah lutan di i'ibbada,
 mu adi mabalin an pumla'da unu umepa'dah luta ti ginogodwada
 nan luta, at nepong an nipaboltan ay dida ta bagidah enggana
 (Num. 27:7-11; I Ki. 21:1-3). * 5:12 Hiyah ne it'ittang an alpa.

- ya mid ahan pange'gonyun Hiya!
- 13 At hiyanan ditu'un tatagun Apo Dios ya iyuy
ditu'uh nan buhul hi udum an babluy,
at ta'on hi un nan a'ap'apu ya matoydah
hinaangda,
ya ado'lan ay ditu'uy mun'atoy hi inuwawda.
- 14 At nan lubu' ya umambilog
ta way ilubu'an di adadangyan hitun ad
Jerusalem
ya nan do'ol an tatagun humehel.
- 15 At mabainan tu'un amin,
ya mipa'ampa nan mumpahiya.
- 16 Mu nan nidugah di abalinanan Dios ya iman-
nung an midaydayaw
an dumalat nan nahamad an atonan
mangipanuh hi tatagu.
- 17 At hay pumbalinan ten babluy mahkay ya
matawan
ta way panganan di kalnilu ya gandeng.
- 18 At mahmo' ayun tatagun
manginaynayun hinan nun'appuhin
ato'atonyu.
- 19 Ya da'yun mangali goh udot hi,
“Mu ta ginalon[†] ya nunnaudon[‡] at udot

[†] 5:19 Hinan Isa. 8:3 ya nginadnan Isaiah nan imbaluynan lala'i ta Maher-Shalal-Hash-Baz. Heten hapit an *ginalon* ya *hash* hinan hapit di Hudyu, ya hiyay miyatlung alimatung hinan ngadan nan imbaluy Isaiah an Maher-Shalal-Hash-Baz. Mid mapto' ya impingadanah ne ta mipanomnom ay didah nen nangalyanda.

[‡] 5:19 Heten hapit an *nunnaudon* ya *maher* hinan hapit di Hudyu, ya hiyay nahhun an alimatung hinan ngadan nan imbaluy Isaiah an Maher-Shalal-Hash-Baz (bahaom nan footnote hi bagtuna).

Apo Dios an dayawonmin holag Israel
an aton nan ninomnomnan aton ta tigonmi!”

- 20 Ya mahmo' ayun nahuhunniy nomnomnan
mangalih un maphod nan nibahhaw,
ya mangalih un maphod nan nappuhi.
At nan helong ya alyonyuh un mapatal,
ya nan mapatal hi helong.
Ya nan mumpait ya alyonyuh un munlameeh,
ya nan munlameeh ya alyonyuh un
mumpait.
- 21 Ya umat goh ay da'yun hay punnomnomyuh
odolyu
ya nanomnoman ya nala'eng,
- 22 ya da'yun nundongol an ma'innum hi bayah,
ya da'yu goh an nala'eng an mun'ammah
ma'inum,
- 23 ya da'yun nibahhaw di pangipanuhnah nan
tatagun
dumalat hi numbayadanyuh nan num-
bahol
ya numbalinonyu nan mi'id di baholnah
numbahol.
- 24 At hiyanan mipaddung ayuh dagamin nama-
ganan an mapuulan,
ya umat ayu goh hinan holo' an matano'
di lamutda ya na'leng di habungda
ta mun'iyaddibdan ayda hupu'.
Ti pahiwonyun mangunud hinan in-
yuldin Apo Dios an nidugah di abali-
nana
an nan me'gonan an Dios ad Israel.

25 At nidugah di bungot Apo Dios ay ditu'un tata-
guna,
at nundadaan an mummoltan ditu'u!
At umalyog nan duntug ta mun'a'atoy tu'un
tataguna
ta mun'iwa'at hinan kalatay odol tu'un
umat hinan galut.

Mu adi damdama ma'aan di bohol Apo Dios
ay ditu'u.

26 At ayagana goh nan buhul tu'uh nan
nun'iyadagwin babluy§
ta himbumagga ya immalidan mangubat
ay ditu'u.

27 Ya mi'id ah ohan didah mablay unu mida'leh,
ya adida idindinong ta mun'eblayda mah
ni' unu molo'da.
Ya nihamad di balikisda ya hapatusda.

28 Ya mun'atadom di panada,
at nidadaandan pumana.
Ya mun'abi'ah di kabayudan manguyud hi-
nan kalesa an ayda tumayap.

29 Ya nan tindaluda ya umatdah layon an humeel
hi un way dempappah animal,
at pundapap ditu'un tatagun Apo Dios,
ya nun'iyuy ditu'uh nan mi'id di mabalin hi
mangibaliw ay ditu'u.

30 Ya hitun dumatngan daten buhul ya nidugah an
waday mumbungug hi madngol

§ 5:26 Daten buhulyu ya mabalin an nan i'Assyria an nangubat hi
ad Israel ya ad Judah hidin 722 B.C. ya hidin 701 B.C. unu i'Babylon
an din nangubat hi ad Jerusalem hidin 605 B.C.

an ay gongaah di danum hinan baybay.
At nomnomnomon tu'un nidugah di pun-
lungdayaan tu'uh tud Judah.

6

Hay Namto'an Apo Dios ay Isaiah hi Propeta

¹ Ha"iin an hi Isaiah ya tinnig'uh Apo Dios eden tawon an natayan din Alin hi Uzziah.* Hiya ya inumbun hinan ma"aphod an umbunan di ali an na'abbagtu. Ya nan gayadan di lubungna ya hinophopana nan dotal di Timplu. ² Ya hinan bagtun di inumbunana ya wadaday seraphim† an nahin'o'nom di paya'da. At nan duwa an paya'da ya nanophopdah angahda,‡ ya nan duwa ya nanophopdah hu'ida, ya nan duwa an paya'da ya hay usalonda an tumayap. ³ Ya pi'eng'enggandan mungkantan gunda pidwon an alyon di,

“Me'gonan hi Apo Dios!

Me'gonan hi Apo Dios!

Me'gonan hi Apo Dios!§

Anggay Hiyah na'ahhamad di aatna,
ya nidugah di abalinana!

Ya ma"attig hi an amin hitun lutay
amaphodna!”

* **6:1** Hidin natayan Uzziah hidin 740 B.C. ya naluh di 740 an tawon ya un mitungaw hi Jesu Kristu. † **6:2** Didanay ohan kalahin di anghel Apo Dios, mu aggyu tu'u inilay udumnah aatda ti hitu ya anggay di nangibagan nan Hapit Apo Dios hi aatda an mi'id udum. ‡ **6:2** Hinophopday angahda ta adida tigon di angah Apo Dios. § **6:3** Manu ay impitludan nangalin ne ti tuludan persona an membron di Trinity, ya me'gonandan hinohha.

⁴ Ya gapuh nan gunda panglotan an mungkanta ya niwogot nan Timplu, ya namaag, ya napnuh ahu'.

⁵ Ya inali' di, “Ammuna ni! Makulug an matoya' ti nabaholana', ya nappuhiy hinapit'u! Ya ta'on hi un nan i'ibba' an holag Israel ya nabaholanda goh! Ya wan numpattig ay ha" in nan Ali an Hiya nan nidugah di abalinanan Dios!”*

⁶ Ya hin'alina ya immalin ha" in nan ohan anghel an intayapna han balan ini'ipitna an inalnah nan way pun'onngan. ⁷ Ya endenehnah pingit di timid'u nan bala, ya inalinay, “Nedeneh heten balah timidmu, at mid mahkay di baholmu ti na'aliwan an amin.”

⁸ Ya dengngol'uy hapit Apo Dios an inalinay, “Hay honogo' nin ta umuyna ipa'innila nan penhodmin† innilaon ay danen tatagu?”

Ya tembal'un inali' di, “Apu, ha" in di honogom ta umuya'.”

⁹ Ya inalinay,
 “At umuy'a,
 mu hay alyom hinan tatagu ya alyom di,
 Ta'on hi unyu donglodonglon di Hapit
 Apo Dios
 mu nihimung an adiyu ma'awatan.
 Ya gunyu tigon goh nan ma'ma'at,

* **6:5** Wa ayan mumpattig hi Apo Dios hinan tatagu ya iniladan na'abbaholanda. Ya kulugondan tigonda ay hi Apo Dios ya matoyda. Hiyanan timma'ot hi Isaiah (bahaom goh nan Ex. 33:20; Job 42:5-6; Lk. 5:8). † **6:8** Agguy inalin Apo Dios di *nan penhod'u*, mu inalinay *nan penhodmi*. Ti hete ya mipattig an nan Spirituna ya hi Jesu Kristu ya nalpuh goh ay didah den mitudtudu.

mu agguyyu inilay pohdonan ipa'innila.‡

10 At paddungnay pa'odholom di punnomnomda
ta adida ma'awatan,
ya paddungnay hophopam di matada ta
adida pa"attig.

Ya upupom goh di ingada ta adida dumngol
ta mi'id di atondan umunud ay Ha"in ta
adida mipaphod.”§

11 Ya minahmaha' an inali' di, “Apu, anuud mah
di alpahan ten ma'at?”

Ya inalinay,

“Engganah un mun'apa"i nan babluy ta
mi'id di munhitu,
ta mabukawan nan a'abung,
ya ninganuy nan apayapayaw.

12 Ti Ha"in an ap'apu ya ipiyuy'u nan tataguh nan
nun'iyadagwin babluy
ta taynandad Judah.

13 Ya ta"on hi un way ohah ma'angang mu magu-
batda goh damdama,
at umatdah nan ayiw an nalngoh an un
anggay di tungodnah ma'angang.
Mu ta"on hi un umat hina an mipaddungdah
nan tungod di ayiw
mu la'tot ya humapeng goh damdama.”*

‡ **6:9** Mat. 13:14; Mk. 4:12; Lk. 8:10; Ac. 28:26. § **6:10** Mat.
13:15; Mk. 4:12; Jn. 12:40; Ac. 28:27. * **6:13** Hiyah ne attigana
an ta"on hi unda mapogpog ya namnamaondan udum hi algaw ya
ipaphod Apo Dios nan babluyda.

7

Hay Pohdon Apo Dios an Ipa'innilah nan Alin hi Ahaz

¹ Hidin nun'alian Ahaz* an hina' Jotham† an ap'apun Uzziah‡ an alid Judah ya immali da Rezin§ an alid Aram* ya nan alid Israel an hi Pekah† an hina' Remaliah ya nan tindaluda ta ginubat‡ da'min iJerusalem hidid Judah. Mu aggyu da'mi inabak. ² Ti hidin ininnilan Ahaz an nunlammungda nan tindalun nalpud Aram ya nan tindalun nalpud Israel ta gubaton da'min iJudah ya nidugah di ta'otna.§ Ya umat hina goh hinan tatagunan wumogwogdah ta'otda, at umatdah nan ayiw an pun'iwogot di dibdib.

³ Ya inalin goh Apo Dios ay ha"in di, "It-nudmu han imbaluymun hi Shear-Jashub* ta umuyyu damuwon han aliyun hi Ahaz. Hay pangah'upanyun hiya ya hinan kalatan neheggon hinan pangiyuplandah lo'ob hidih nan pogpog di ala' an owon di danum an malpuh nan Numbag-tun Lobong. ⁴ Alyom ay hiya ta adi numanom-nom, ya adina ta'tan nan duwan ali an da Rezin ay Pekah. Ti ta"on hi un nidugah di bungotda mu

* **7:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 735-715 B.C. † **7:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 750-735 B.C. ‡ **7:1** Hay nun'alianad Judah ya hidin 792-740 B.C. § **7:1** Aggyu tu'u inilay ustuh tawon hidin nun'alianad Aram (unu ad Syria), mu 732 B.C. di natayana.

* **7:1** Unu ad Syria. † **7:1** Hay nun'alianad Israel ya hidin 752-732 B.C. ‡ **7:1** Na'at hidin 735-734 B.C. § **7:2** Hidin hopapna ya hi Ahaz an alid Judah di inabak nan tindalun di iSyria ya iIsrael hidin nungugubatanda (II Chron. 28:5-8). * **7:3** Hay pohdonan ibaga ya *waday tuttulun tatagun ma'angang*.

ad ugwan ya umatdah nan na'uy an madop an apuy.”†

⁵ Ya inalin goh Apo Dios di, “Manu ti ninomnom nan alid Aram ya nan alid Israel an pa"ion da'yun iJudah an alyonday, ⁶ Gubaton tu'ud Judah ta inabak tu'u ay ya ginogodwa tu'u! Ya nunhaadon tu'u han lala'in imbaluy Tabeel‡ hi alid Judah!

⁷ Mu Ha"in an nabagbagtun Dios
ya adi' mahkay iyabulut an ma'at henen
ninomnomda.

⁸ Ti nan i'Aram ya mid ologdan Ha"in an Dios
ti mi'id di abalanan ad Damascus an ka-
pitulyuh ad Aram
an ta"on hi un hidiy nunhituwan nan alida an
hi Rezin.

Ya ad Israel ay ya mapa"i an adina ata-
man di nanom ta han lemay tawon. §

⁹ At mid olog an amin nan babluy hi ad Israel
an ta"on hi un ad Samaria di ni'hituwan
nan alidan hi Pekah.
At adiyu ay inaynayun di denolyun Ha"in ya
adi ayu mabaliwan.”

† **7:4** Hi Rezin an alid Syria ya hi Pekah an alid Israel ya umatdah nan mamaddop an apuy ti mid olo'olog nan tindaluda. Na'abak da Alin hi Tiglath-Pileser III ya nan tindalunan i'Assyria di ad Syria hidin 732 B.C. Mu hidin naluh di himpuluy tawon ya inabak di i'Assyria di ad Israel, at inyuyda nan i'Israel hi ad Assyria ta numbalindah himbut hidi. ‡ **7:6** Aggyu tu'u inilay aatna, mu mid mapto' ya nalpud Tob an neheggon ad Gilead hi buhu'an di algaw hi Wangwang an Jordan. § **7:8** Nan tuttulun na'angang an holag Israel an aggyu nipa'uy ad Assyria ya na'abakda, at hidin naluh di 65 an tawon (669 B.C.) ya nan i'Assyria an nangabak ay dida di mun'ap'apuh nan tataguh di.

10 Mi'id di nadnoy ya hennaga' goh ay Apo Dios hinan Alin hi Ahaz. At immuya', ya inali' di,
 11 “Ibagam ay Apo Dios di pangimmatunam an Hiya ya badangan da'a ta abakom nan buhulmu. Ya mabalin an nan adi abalinan di taguy odowom hi atonah pangimmatunan.”

12 Ya tembal Ahaz an inalinay, “Adi' pohdon an tapngan hi Apo Dios!”

13 Ya inali' mah ay hiyay, “Apu ali, ibaga' ay he"an impahigaa' mahkay ahan ay da'yun holag din Alin hi David. Mu bo'on ha'in an tagu ya anggay di impahigayu ti namama ay Apo Dios!
 14 At Hiya an ap'apuy mangidat hi pangimmatunan. At han ungan babain mi'id di nangelo* ay hiya ya munhabi ta itugawna han ung'ungngan lala'i ta ngadnanah Immanuel.† 15 Ya un hi'itang umongol an mabalin an du'gona nan nappuhi, ya inilana mahkay an mumpilih nan maphod, ya ete"ana mahkay an mangan hinan limminun

* **7:14** Mid mapto' ya natoy nan nahhun an ahawan Isaiah an nangitungaw ay Shear-Jashub (verse 3), at awniat mumbentan hiyah balahang an mi'id ah nangelo'. Ya palpaliwan ya hay itungawna ya hi Maher-Shalal-Hash-Baz (Isa. 8:3), ya mid mapto' ya Immanuel di oha goh an ngadana (Isa. 8:8, 10). Ya hay ipa"el nan ahawana ya hi Mary an nangitungaw ay Jesu Kristu. † **7:14** Hay pohdonan ibaga ya *wadah Apo Dios ay ditu'u*. Hay inalin Apo Dios hi aat Immanuel ya duway nipa'annungana. Hay nahhun ya intungaw nan ungan babai han ung'ungnga an lala'ih din naluh di atnay tawon an nete"ah din nangalyan Apo Dios ete. Hay miyadwa ya nan intungaw Mary an hi Jesu Kristuh din nala'uh di atnay tawon an nete"ah din nangalyan Apo Dios ete.

gatas ya iyu'an.‡ ¹⁶ Mu awniat innilaonan man'ug hi nappuhi ya mamto' hi maphod ya mami'idda nan duwan alin ta'tanyun iJudah ti ma'abakda, ya niyuydah udum an babluy.”§

Hay Pama"ian di iAssyria hi ad Judah

¹⁷ Ya inali' an hi Isaiah goh hinan ali di, “Mu hi Apo Dios ya la'tot ya ipa'alinan ditu'un himpam-abluy di nunnaud an punholholtapan tu'u. Ya heten dumatong an punligatan tu'u ya nidugah nongkay ti nete"ah din nilahhinan di ad Israel hi ad Judah, ya mi'id di umat hituh ene'dam nan tatagu. At hay a'atan te ya hay pangipa'alian Apo Dios hinan alid Assyria ya nan tindalunah tun babluy tu'u.

¹⁸ At madatngan ay ya paddungnay hulpipan Apo Dios nan titindalun i'Egypt an ayda do'ol ahan an lalog an ma'u'uyugda, ya impa'alina goh nan ay iyu'an an i'Assyria. ¹⁹ At umalidan amin ta mi'id di ayda ipu"ingatan hinan nun'aghang hinan duntug, ya hinan daplah, ya hinan awadan di mapinagat, ya hinan pahtu. ²⁰ Ya hene goh an a'atana ya bayadan Apo Dios nan alid Assyria an pangngel nan Wangwang an Euphrates ta diday mama"ih an amin an wah tun ad Judah, at paddungnay tagun gidgidanan amin di buu'na, ya hamayna, ya an amin an buu' hi odolna ta engganah hu'ina. ²¹ Ya hay alpahan di gubat

‡ **7:15** Hay udum ya alyonday gapu ta hay onon nan iJudah ya gatas ya iyu'an at ma'innilan waday punligatanda eden gutud. Mu hay ohan ibalinana ya mahawal di ma'an ad Judah ti abakon di i'Assyriay ad Israel ya ad Syria. § **7:16** Na'at hidin 732 B.C. hidin nuntawon nan ung'ungngah 1 unu 2.

ya un *tuttuluy ma'angang hinan tatagu*.^{*} Ya way ohan didaan taguona hay way ohan baka ya duwah nan kalnilu ta pangngalandah itanud-dan hina"ama. ²² Mu do'ol di ma'aladah gatas danen animal, at hiyanan hay itanudda ya nan limmanun gatas ya iyu'an. ²³ Ya dane ay an nun'atamman hi greyp an gunda ni' punla'uan hi hinlibuy pihhun silver ya numbalin hi pagat di wah di. ²⁴ At hay manganup mahkay di umuy hidi ti nahu'munan hi holo' ya pagat. ²⁵ Ya hana ay an duntug an gunda ni' bu'oyon ya adi mahkay mabalin an dumalat di anidugah di pagat hidi, at numbalin an hidiy lumayawan di kalnilu ya baka.”

8

Hay Pangubatan nan i'Assyria hi ad Damascus ya ad Samaria

¹ Palpaliwan ya himmapit goh hi Apo Dios ay ha"in an inalinay, “Ummal'ah ambilog hi puntud'an, ya inongolmun itudo' nan ngadan an Maher-Shalal-Hash-Baz.”^{*} ² Ya inawitmu nan padin hi Uriah ya hi Zechariah an hina' Je-berekiah ta ihamadan ihtiguan heten itudo'mu.”

At hiyay inat'u.†

³ Ya palpaliwan ya nawadaan hi ahawa'. At hidin nitungawan den lala'in imbaluymi ya inalin

^{*} **7:21** Hiyah ne ibalanan nan ngadan Shear-Jashub (bahaom nan footnote di Isa. 7:3). ^{*} **8:1** Hay ibalinana ya *himumaggan maploh di gina'un di tatagu*. Ya bahaom nan duwan footnotes di

Isa. 5:9 ta innilaom di pohdon *maher* ya *hash* an ibaga ya anaad ta hiyay impingadana. † **8:2** Mid mapto' ya hiyah ne nungkasalan Isaiah.

Apo Dios ay ha"in di, “Ngadananyu ta hi Maher-Shalal-Hash-Baz.‡ 4 An hay ipa'innilana ya adi ni' humapit nan ung'ungnga ya umalida nan i'Assyria ta pun'aladan amin nan inadangyandad Damascus§ ya ad Samaria* ta iyuydah babluyda.”

5 Ya palpaliwan ya himmapit goh hi Apo Dios ay ha"in an inalinay,

6 “Daten tatagud Judah ya adida pohdon di maphod an pangipapto"u
an umat hinan danum hinan Ginnaw an Shiloah† an mun'ul'ullay an umayuh.

Mu undaat goh mun'am'amlong hinan bumadangan nan a'ali an da Rezin ya nan imbaluy Remaliah.

7 Mu Ha"in an Dios ya honogo' nan ongol di abalinanan alid Assyria ya nan titindaluna ta umalida ta gubaton da'yun tatagud Judah.

At paddungnay mundatong nan Wangwang an Euphrates,

8 ya e'wanah nad Judah,
ya he'nobonan amin nan a'abungyuh engganah bagangyu,
ya nun'iyanudnan amin.‡

‡ 8:3 Hay ipa"el nan ngadana ya nan apa"ian nan buhul Ahaz ti punnaudondan hamhamon nan babluyda. Mu mi'lagat nan babluy ad Judah ti mi'ligatda goh (verse 6-7). § 8:4 Hiyay kapitulyud Syria. * 8:4 Hiyay kapitulyud Israel. † 8:6 Hiyah ne ginnaw ad Jerusalem. ‡ 8:8 Nan gimmubatan da Sennacherib an alid Assyria ad Judah hidin 701 B.C. ya anggay nan kapitulyud Jerusalem di aggy na'abak.

Ya mipaddungda goh hinan hamutin
pinayadnay paya'na ta mun'ohop,
ya numpatoy da'yu.

Mu Ha"in ya anggay an hi Immanuel[§] di
mabalin hi mangibaliw ay da'yuh tun
babluyyu.”

⁹ At ha"in an hi Isaiah ya alyo' ay da'yun Hentil
hinan abablubabluy*
hi ta"on hi un ayu munlalamung an
amin an gumubat
mu da'yu damdamay ma'abak ya mun'atoy,
at mun'iwa'at ayu.

¹⁰ Ya ta"on hi un ayu ma'amung ta hahapitonyuy
atonyun mangabak
mu mi'id di hulbina nongkay ti hi Apo
Dios an hi Immanuel ya *wadan ditu'u*.

Hay Namadanan Apo Dios ay Isaiah

¹¹ Palpaliwan ya inhamad Apo Dios di nanapitnan
ha"in an inalinay,
“Adim iyunnud hinan aat nan i'ibbam an
iJudah,

¹² ya adim ta'tan nan ita'otda†

¹³ ti Ha"in an nidugah di abalinanan Dios di
ita'otmu

¹⁴ ti Ha"in di mangipapto' ay he"a.

Mu nan i'ibbam an i'Israel ya iJudah
ya paddungnay Ha"in nan batun
ihali'dudanda ta magahda.

§ 8:8 Hay pohdonan ibaga ya *wadah Apo Dios ay ditu'u* (bahaom nan verse 10). * 8:9 Unu nan duwan babluy ad Assyria ya ad Babylon. † 8:12 I Pet. 3:14.

Ya paddungna goh di Ha"in nan lengon
an a'naanda.‡

Ya nan tataguh ad Jerusalem ya Hiyay umat
hi bitu ya hulun mumpangna ay dida.

15 At do'ol ay diday mun'agah ta mapogpogda,
ya do'ol goh ay diday matiliw.”
Hiyah ne inalin Apo Dios ay ha"in.

16 At da'yun na'na'unnud an intudtuduwa'
ya halimunanyun ipapto' an amin nan
impitudo' Apo Dios ay ha"in
ta gun mipa'innilah nan mahayhaynod an
holag hi enggana.

17 Ad ugwan ya paddungnay din'ug ditu'un holag
Israel ay Apo Dios,
mu Hiya damdama ya anggay di
pange'koda' hi bumadang ay ditu'u.§

18 Undan adiyu tigon an ha"in ya tun imba-
baluy'u an indat Apo Dios* di panginnilaan tu'un
holag Israel hinan ma'at an malpuh nan nidugah
di abalinanan Dios an wadah tun Duntug an
Zion! 19 Mu anaad ta nan mun'utung ya nan
mumbuyun an umabu'abu'ab ya umanut'utiyam
di ayyu pummahmahan? Hi Apo Dios di pangiba-
ganyu ta bo'on nan lennawan di nun'atoy di nam-
namaonyun mangipa'innilan da'yun mataguh
nan ma'at hi udum di algaw! 20 At alyonyuat
hinan tatagu ta nan tudtudun Apo Dios di don-
glonda ta bo'on hay ibagan nan mun'utung unu

‡ 8:14 Rom. 9:33; I Pet. 2:8. § 8:17 Heb. 2:13a. * 8:18 Heb. 2:13b.

nan udum. Ti mi'id di ibadangdan ditu'u an dumalat hi agguay napatalan di punnomnonda.

²¹ At mamolta ayu ta lumane'le'od ayuh tun luta an mi'id di amlongyu, ya munhinaang ayu. Ya dumalat nan hinaangyu at bumungot ayu ta itangadyun mangidut hinan ali ya Dios tu'u. ²² At mi'id di nomnomnomonyuh pumpabadanganyu, ya mi'id di bumadang ay da'yu, at mamamay numanommanyu an paddungnay nibalud ayuh nan nidugah an munhehellong.

9

Nan Mun'ali

¹ Ya ha'in an hi Isaiah ya inali' hi ta'on hi un umat hinay ma'at ay da'yu, ya ta'on hi un hidin hopapna ya nabainan nan babluy di holag Zebulun ya nan holag Naphtali* mu udum di algaw at mipabagbagtuh nen duwan provincia an mete"ah nan Lobong an Galilee ta engganah nan dammangna an malauhan nan Wangwang an Jordan hi awadan nan Hentil.†

² At nan tatagun paddungnay wadah nan munhehellong

ya tigonda nan mumbenang an patal ta mapatalanda.‡

³ At hitun a'atana ya ipado'ol da'min Apo Dios an holag Israel ta ipa'amlong da'mi,

* **9:1** Nabainanda ti nidugah di nipaligatan nan tindalun nan Alin hi Tiglath-Pileser III (744-727 B.C.) an i'Assyria ay didah din 734 B.C. ya hidin 732 B.C. † **9:1** Mat. 4:15. Manu ay nipabagbagtuda ti ad Capernaum di nihihinan Jesu Kristu an nan Alin Pento' Apo Dios, ya henen babluy ya niha"ad hinan igad ad Zebulun ya ad Naphtali. ‡ **9:2** Mat. 4:16.

at umat hinan pun'amlongan di ohan
taguh nan pun'apitanah intanomna,
ya umat goh hi amlong di mungogodwah
nan inabakdah gubat.

⁴Ti pogpogom di abalinan nan mangipaligligat ay
da'min tatagum.

At ibaliw da'mi
an umat hinan inatmun da Gideon hidin
nangabakandah nan buhuldan iMidian. §

⁵Ya hay a'atan ne ya mun'oghob an amin di
hapatus

ya nan nadadala an lubang di titindalun
immuy ni'gubat.

⁶Ti mitungaw nan ung'ungngan lala'i,*
at Hiyay mun'ap'apun ditu'u.

Ya hay pungngadandan Hiya ya Nahamad an
Muntugun,

ya Nidugah di Abalinanan Dios,

ya Mid Pogpogna an Ama,

ya Hiyay Alin Mangidat hi Lenggop.

⁷Ya nidugah di abalinanan mumpapto' an adi
mapogpog,

ya malenggop di pumpapto'ana.

Hiyay mihukat ay apuna an hi David hi ali.

Ya na'ahamad di aat di pumpapto'nah
mid pogpogna,

ya an amin hana ya aton Apu tu'un nidugah
di abalinana.

Hay Bimmungtan Apo Dios hinan Holag Israel

§ **9:4** Judg. 7:1-8:21. Ma'abak goh nan i'Assyria an mangubat ad
Israel. * **9:6** Unu hi Jesu Kristu.

- 8 Hi Apo Dios ya nahhun tuwalin impa'innilanan
ditu'un holag Israel
di pummoltaanan ditu'u.
- 9 At an amin tu'un hinohhan iSamaria ya nan
numbabluy hitud Israel ya inila tu'uh ne,
ya namamah nan mungngohoy ya
mumpahiyan alyonday,
- 10 “Nun'apa”i tun a'abung an hay niyamma ya
pito',
mu hukatan tu'uh nan nahilhilan an batu
ta nahamhamad.
Ya hana ay goh an nun'alngoh an ayiw an fig
ya hukatan tu'uh nan ma"aphod an ayiw
an cedar.”
- 11 Mu hi Apo Dios ya honogona nan alid Assyria
an hi Rezin ya nan titindaluna
ta gubatondah ten mumpahiyan i'ibba
tu'un i'Israel.
- 12 Ya middum nan i'Aram[†] an malpuh appit hi
buhu'an di algaw
ya nan iPhilistia an malpuh appit hi al-
imuhan di algaw
ta gubatonda nan i'ibba tu'un i'Israel ta ma-
pogpogda.
- Mu ta"on hi un umat hina
ya adi damdama ma'udyaan di bungot Apo
Dios ay dida,
at hiyanan inaynayuna damdaman
mummoltan dida.[‡]
- 13 Mu ta"on hi un umat hinay ma'at ay dida

[†] 9:12 Unu nan iSyria. [‡] 9:12 Isa. 9:17, 21; 10:4.

- ya hihidya damdaman adida muntu-
tuyuh baholda,
ya adida mumpabadang ay Apo Dios an
nidugah di abalinana.
- 14 At hiyanan un penghanon Apo Dios hi ohay
algaw
an pumpatoy nan a'ap'apudad Israel ya
nan tataguna.
At hay ma'at ya mipaddung hinan animal an
mabogwah di uluna ya iwitna,
ya nan tubun di ayiw hinan hapangna.
- 15 At nan a'ap'apud Israel ya diday nipaddungan
di ulu,
ya nan munlayah an propeta ya nipad-
dungdah iwit.
- 16 Ti nan a'ap'apu ya nibahhaw di intudtududah
unudon nan tatagu
an lummuh aid di papto'ananda.
- 17 Ti indinongdan umunud ay Apo Dios,
at nun'appuhiy pangatda ya hapitonda.
At hiyanan bimmungot hi Apo Dios,
ya minoltana daten tataguna.
At ta'on hi un nan mumpangilog an ungunga,
ya nan nun'anguhu,
ya nan nun'abalu ya mitaggamdan adina
hom'on dida. §
- 18 Heten nun'appuhin pangat nan tatagu
ya umat hinan bimmi'ah an apuy hinan
inalahan
an bo'on nan hubit ya anggay di gohbona
ti an amin nan dalanonah nan inalahan,

§ 9:17 Isa. 9:12, 21; 10:4.

at umu'utyu' di ahu'nad daya.

19 At nan bungot Apo Dios an nidugah di abalinana

ya umat hinan bimmi'ah an apuy.

Ya nan paddungnay moghob ya nan tatagud Israel an way ohaan mumpipinnatoyda.

20 Ti wada ay di itang hi ma'an ya pumpopolhanda.

Mu hihidya damdaman mahinaanganda, at la'tot ya ta"on hi un nan imbabaluyda ya ononda.

21 Ya hana ay an holag Manasseh ya nan holag Ephraim ya munggugubatda.

Mu palpaliwan goh ya munlalam-mungda damdama ta gubatonda nan holag Judah.

Mu ta"on hi un umat hina ya adi damdama ma'udyaan di bungot Apo Dios ay dida,
at hiyanan inaynayuna damdaman mummoltan dida.*

10

1 Mahmo' ayun gun mangiyammah nan nibahhaw an uldin

an mangipaligligat hi udum an tatagu.

2 Ti inubahyuy biyang di nun'awotwot,
ya nun'abalu,

ya nun'anguhu ta mabalin an kulukonyu dida.

3 At hay atonyuh un madatngan di pummoltaan Apo Dios ay ditu'u

* 9:21 Isa. 9:12, 17; 10:4.

ti pa'alionay mangubat ay ditu'un malpu-
dah adadagwin babluy?

Ya hitun a'atana ya hay pumpabadanganyu
mahkay?

Ya hay pangiyayanyuh inadangyanyu?

⁴ Ti hay ma'at ya adi tu'u ay matoy hi gubat
ya iyuy ditu'uh nan buhul tu'uh udum an
babluy.

Mu ta'on hi un umat hina
ya adi damdama ma'udyaan di bungot Apo
Dios ay ditu'u,
at hiyanan inaynayuna damdaman
mummoltan ditu'u.*

Nan Alid Assyria di Usalon Apo Dios

⁵ Ya inalin Apo Dios di,
“Mahmo'da nan i'Assyria ti dida nan
umat hi haplat
an panaplat'uh nan tatagu' an gun mangi-
pabungot ay Ha"in.

⁶ Ti hanan i'Assyria di honogo' hi mangipaligligat
ay da'yun tatagun nan'ug ay Ha"in.
At pun'aladan† amin di gina'uyu,‡
ya nun'igatin da'yun dida ta umat ayuh pito'
hinan kalata.

* **10:4** Isa. 9:12, 17, 21. † **10:6** Heten hapit an *pun'alada* hinan hapit di Hudyu ya hapit an *shalal*, ya hiyah ne miyadwan alimatung di ngadan Maher-*Shalal-Hash-Baz* an ohan imbaluy Isaiah (bahaom nan mehnod hi footnote ya nan footnote di Isa. 5:7 ta innilaom di udumnan pohdondan ibaga). ‡ **10:6** Heten hapit an *gina'u* hinan hapit di Hudyu ya hapit an *baz*, ya hiyah ne miyapat an alimatung di ngadan Maher-*Shalal-Hash-Baz* (bahaom nan footnote hi bagtuna).

- 7 Mu nan alid Assyria ya agguyna inilah un Ha" in
 di nannag ay hiya
 ti hay ninomnomna ya unna tuwali po-
 hdon an pogpogon di do'ol an babluy.
- 8 Ya mumpahiyan alyonay,
 Adi madnoy mahkay at way ohah tun
 u'upihyal'u
 ya mepongdan mun'alih nan babluy an in-
 abak'u!
- 9 Ti inabakmid Calno,
 ya ad Carchemish,
 ya ad Hamath,
 ya ad Arpad, §
 ya ad Samaria,*
 ya ad Damascus.†
- 10 Inabakmi danen babluy an mumpundayaw
 hinan do'ol an abulubulul
 ya un nan dayawon di iJerusalem‡ ya
 iSamaria.§
- 11 At namama ahan di ma'at hi ad Jerusalem ya
 nan dayawonda
 ta umat hinan inatmid Samaria ya nan
 bulul an gunda dayawon.

12 Mu Ha" in an Dios ya ninomnom'un malpah
 ay an amin nan ato' hi ad Judah an namamah

§ 10:9 Hanan opat an siudad an ad Calno, ya ad Carchemish, ya ad Hamath, ya ad Arpad ya nihakup ad Aram (unu ad Syria), ya inabak nan i'Assyria didah din 717 B.C. * 10:9 Hiyay kapitulyud Israel. † 10:9 Hiyay kapitulyud Aram (unu ad Syria). ‡ 10:10 Ad Jerusalem di kapitulyud Judah. § 10:10 Inabak nan i'Assyria nan iSamaria hidin 722-721 B.C. hidin nun'alian da Shalmaneser V (II Ki. 17:3-6) ay Sargon II an a'alid Assyria.

nan Duntug an Zion* ya minolta' mahkay nan alid Assyria ti nidugah di pumpahiyaana ya amahapitna. ¹³ Ti inalinay,

Manu ay nangab'abaka' hi gubat ya gapuh nan abalina' ya la'eng'u!

At do'ol mahkay di babluy hi inubah'uy igad di babluyda ta nun'ala' di inadangyanda,

At umata' hi manilhig an bakan nun'igatin'uy a'ali!

¹⁴ At nun'ala' di inadangyan di tataguh abablubabluy

an umat hi inat'un nangngal hi itlog di hamutin tinaynan inanah nan numbuyaana,

at mi'id di namadah hi nangiyadi.”

¹⁵ Ya inalin goh Apo Dios di,

“Umat hinay hinapitna mu undan mabalin an nan wahay

ya nidugdugah di abalinana ya un nan manglon?

Ya undan goh nabagbagtu nan lagadi ya nan munlagadi?

Ya nan huplit ya adi nonongan nihuplit hi un mi'id di ngamay hi mangdon,

ya umat goh hinan hul'ud an adi nonongan immuy.

¹⁶ At hiyanan Ha"i an nidugah di abalinana ya ipa'ali' di nidugah hi dogoh

ta pummolta' hinan mun'abi'ah an titindalun i'Assyria.

* **10:12** Ohan barangay ad Jerusalem.

At nidugah an hay punle'nada ya ay
na'apuyan di odolda.

17 Ti Ha"an an ma'alih dilag di ad Israel
ya mipaddung goh hinan mundalang an
apuy ta pogpogo' dida.

At nan i'Assyria an umat hi hubit ya himbu-
maggay aghobanda.†

18 At daten umat hi ma"aphod an inalahan ya
payaw an titindalun i'Assyria
ya pogpogo' dida ta umat hi pama"ian di
dogoh hi odol di tagu.

19 At un *tuttulu ya anggay di ma'angang*,‡
at ta"on un nan ung'ungnga ya abali-
nanan bilangon dida.”§

*Hay Atuttulun nan i'Israel an Ma'angang hi
Babluyda*

20 Hay umangunuh ya nan ma'angang ay da'min
holag Israel
ya hi Apo Dios mahkay an madayaw
tuwalid Israel di nahamad hi
pangiyokodanda
an bo'on nan mamatoy ay dida.

† **10:17** Wa han ohan nahdom hidin 701 B.C. hidin nun'alian Sennacherib ad Assyria ya pinatoy nan Anghel Apo Dios di 185,000 an titindaluna ti lini'ubdad Jerusalem hidin nun'alian Hezekiah ad Judah (II Ki. 19:35; II Chron. 32:21; Isa. 37:36). ‡ **10:19** Hiyah ne ibalanan nan ngadan di pangpangullun imbaluy Isaiah an hi Shear-Jashub (bahaom nan Isa. 7:3). § **10:19** Hay pohdon Apo Dios ya la'tot ya pogpogona nan do'ol an titindalun i'Assyria an umat hi ambilog an inalahan ta un tuttuluy ma'angang ya anggay ay dida.

- 21 Mu unda *tuttuluy mumbanggad hinan holag Jacob**
 an mangun'unud hinan nidugah di abalinanan Dios.
- 22 Ya ta"on hi unda do'ol ahan di holag Israel
 an umat hi ado'ol di panag hinan pingit di baybay
 mu unda nahnot di mumbanggad.†
 Nan udum ay dida ya mapogpogda ti hiyah ne tuwali ma'at ay dida.
- 23 At ipa'annung Apo Dios an nidugah di abalinanay
 hinapitnan apogpogan nan tataguna.‡

Hi Apo Dios ya Pogpogona nan i'Assyria

- 24 At hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya inalinay,
 “Da'yun tatagu' an iJudah ya adi ayu tuma'ot hinan i'Assyria
 hi un da'yu paligligaton an umat hidin inat nan i'Egypt ay da'yu.
- 25 Ti heten pummolta' ay da'yu
 ya adi madnoy at mapogpog ta diday pogpogo'.”
- 26 At hi Apo Dios an nidugah di abalinana
 ya moltaona dida ta umat hi nummoltaanah nan iMidian hinan Batud Oreb,§

* **10:21** Hiyah ne goh di ngadan nan imbaluy Isaiah an hi Shear-Jashub (bahaom nan footnote di verse 19). † **10:22** Rom. 9:27. ‡ **10:23** Rom. 9:28. § **10:26** Judg. 7:25.

- ya umat goh hidin nummoltaanah nan titin-
dalud Egypt ta nun'alnongdah nan bay-
bay.*
- 27 Ya bo'on mahkay diday mun'ap'apuh nan
babluyyu
ti mapogpog nongkay nan gunda pangi-
paligligatan ay da'yu.
- 28 Amangonyu adya nan buhulyun i'Assyria an
na'uydan gumubat!
At henggopda mahkay ad Aiath,
ya ene'wadam Migron,†
ya ad Micmash‡ ya inhinadah di nan
udum an gina'udan mi'gubat.
- 29 Ya nunti'idda ta linauhanda nan bihhang ta
immuyda immiyan ad Geba.
At tuma'otda nan i'ibba tu'ud Ramah,§
ya limmayawda nan wad Gibeah* an babluy
din ali tu'un hi Saul.
- 30 Ya pinumkawda nan i'ibba tu'ud Gallim hi
ta'otda,
ya *mahmo'da* goh nan wad Laishah ya ad
Anathoth.†

* **10:26** Ex. 14:26-28. † **10:28** Ipa'innilan Isaiah di pange'wan nan i'Assyria an umuy ad Jerusalem, ya hay inadagwin daten duwan babluy ya 16 an kilometuh appit hi iggid hi un hagamgon di buhu'an di algaw. ‡ **10:28** Hay inadagwinad Jerusalem ya 11.2 an kilometlu. § **10:29** Hay inadagwinad Jerusalem ya 8 an kilometlu. * **10:29** Hay inadagwinad Jerusalem ya 4.8 an kilometlu. Ya hiyah ne kapitulyud Israel hidin nun'alian Saul. † **10:30** Hay pohdonan ibaga ya *mahmo'*, at nunhanul hi Isaiah an ta'on un bo'on hiyay umipakiki an kalahin di hanul.

- 31 Ya numpangalayawda goh nan wad Madmenah,
 ya ad Gebim,
- 32 mu ad ugwan an algaw ya dimminongda nan buhul hi ad Nob‡ ta mun'eblayda.
 Mu umi'ikayda damdaman umalin mama"ih tun ad Zion.
- 33 Mu tigonyun hi Apo Dios an nidugah di abalinana
 ya nidugah di pangatnah nan titindalun i'Assyria
 an ta"on hi un nan ap'apuda ya u'upihyalda.
 At paddungnay punlongohnay o"ongol an ayiw.
- 34 At nan nidugah di abalinnan Dios nongkay
 ya pogpogona daden buhul tu'un holag Israel,
 at umat hinan munlongoh hi ayiw hinan inalahan ad Lebanon.

11

Nan Holag Jesse ya nan Pun'ap'apuwana

- 1 Nan holag di a'apun David ya umat hinan tungod di nali'oy an ayiw
 an la'tot ya himmalepeng*
 ti nan balbalun mun'alih udum hi algaw ya malpuh holag David.
- 2 Ya miyodol ay Hiya nan Na'abuniyanan an Lennawan Apo Dios
 ta idatnay ananomnomana ya la'engna

‡ 10:32 Hiyay pingit di ciudad ad Jerusalem. * 11:1 Hiyah ne ohan ngadan Jesu Kristu (bahaom nan footnote di Mat. 2:23).

ta abalinanan mun'ap'apu ya muntugun hinan tataguna.

Ya inilana nan pohdon Apo Dios an atona ta Hiyay daydayawona.

³ Ya hay iyamlongna ahan ya nan pangun'unudanan Apo Dios.

Nahamad di pun'ap'apuwana ti bo'on nan mattig an aat di taguy tigona, ya adina edenol hinan ibagan di tatagu.

⁴ At nahamad an nepto' di atonan mangipanuh hinan nun'awotwot ya nan mi'id di abalinana.

Ya hana ay an tatagun nun'appuhiy ato'atonda ya moltaona dida an un anggay di humapitana ya mun'a'atoyda.

⁵ Ti na'ahamad di atonan mun'ap'apu an mi'id di ibahhawana.

⁶ Ya henen a'atana ya mabalin an mitnud nan ahuh inalahan[†] hinan imbaluy di kalnilu, ya mabalin an me'yelo' nan gandeng hinan leopard.

Ya ta'on un nan layon ya mabalin an me'an hinan baka, ya hay mangipapto' an manalimun ay dida ya nan ung'ungnga.

⁷ Ya ta'on un nan baka ya bear ya mundellohdan mangan,

ya ta'on un nan imbabaluyda ya munlalammungda goh an molo'.

Ya nan layon ya umatdah nan bakan mangandah holo'.

[†] **11:6** Unu wolf.

- 8 Ya mabalin an mun'ay'ayamda nan ung'ungungngah nan way abung di ha'u'u‡ unu dapoonda nan abungda ti adida umalat.
- 9 At mi'id di nappuhi unu pumatoy hidih nan ma'alin duntug Apo Dios§ ti an amin di tataguh tun luta ya innilaondah Apo Dios.*

10 Ya henen gutud† ya pohphodon di tataguh abablubabluy nan mun'ali an holag David, at ma'amungdan amin nan tataguh nan babluyna, ya mid al'alín dida.‡ 11 Ya henen gutud goh di pangibangngadan Apo Dios hinan tatagunan wad Assyria, ya ad Egypt, ya ad Pathros,§ ya ad Ethiopia, ya ad Elam,* ya ad Babylon, ya ad Hamath,† ya nan wah pingit di baybay, ya hinan babluy an nigagwah nan baybay. At pidwanah ne hi pangibangngadanad Israel hinan tatagunan niwa'at.‡

- 12 At hiyay dumalat ya ma'amungda nongkay nan tatagunan i'Israel ya iJudah

‡ 11:8 Unu cobra. § 11:9 Hay ibalinalan ten hapit di Hebrew an *duntug Apo Dios* ya bo'on ohan duntug ya anggay mu an amin nan babluy ad Israel (Ex. 15:17). * 11:9 Hitun umalian Kristu an mun'ap'apu ya adida mahkay mata'tan nan atap an animal. Ya umat goh hinan tatagun maphod di pun'u'unnudanda. † 11:10 Ma'at hinan Hinlibuy Tawon. ‡ 11:10 Rom. 15:12. § 11:11 Ohan babluy ad Ethiopia an neheggon hinan igaddad Ethiopia. * 11:11 Unu ad Iran. † 11:11 Ohan babluy ad Aram (unu ad Syria). ‡ 11:11 Nan nahhun ya hidin numbangngadan nan Hudyud Canaan an nalpud Egypt (verse 16).

- an niwa'at hi abablubabluy hitun luta.
- 13 At nan i'Israel ya adida mahkay aguhan nan iJudah,
ya umat goh hinan iJudah an adida mahkay abohlan nan i'Israel.
- 14 Ta undaat himbabadang an mangubat hinan iPhilistia an numpunhituh appit hi alimuhan di algaw,
ya immuyda nun'ala nan gina'un nan tataguh appit hi buhu'an di algaw.
Ya himbabadangda goh ta abakondad Edom,
ya ad Moab, ya ad Ammon ta diday mun'ap'apuh di.
- 15 Ya tud'on Apo Dios nan Mumbolah an Baybay,§
ya impiyuynay lumahu an tuyup,
at ta'on un nan Wangwang an Euphrates ya matdu' ta mumbalin hi pitun ginnaw,
at mabalin an bad'angon di tagu.
- 16 At nan na'angang an tatagun Apo Dios hi ad Assyria
ya waday maphod an kalatan dalanonda an umat hidin inat din o'ommodah nalpuwandad Egypt.

12

Hay Kantan Pundayaw ay Apo Dios

- 1 At way ohah nan tatagu eden a'atana ya ikankantadan alyonday,
“He”a, Apo Dios, an dayawo',
ta'on hi un'a bimmungot ay ha"i"n ya munyama' ti na'udyaan,

§ 11:15 Unu Red Sea.

- ya ten ipa'amlonga' goh ay He"a.
- ² Immannung an He"a, Apo Dios, di nangibaliw ay ha"in,
 at edenol'un He"a ta adia' tuma'ot.
 He"a, Apo Dios, di mangidat hi abalina' ya bi'ah'u,
 ya He"ay gun mangibaliw ay ha"in.
- ³ Ti nan binaliwan Apo Dios ya ongol di amlongda an umatdah nan tagun na'uwaw an ma"amlong hinan ayhugin danum an inumona!"
- ⁴ At henen gutud ya ikankantan goh nan tatagun alyonday,
 "Munyaman tu'un Apo Dios,
 ya Hiyay pumpabadangan tu'u!
 Ya ipa'innila tu'uh nan tataguh abablubabluy di inatna ya nan anabagtuna!
- ⁵ Ya ikantaan tu'u goh hi Apo Dios ti do'ol di mun'aphod an inatna,
 ya ipa'innila tu'un amin hi tagu.
- ⁶ At ditu'un tatagud Jerusalem ya it'u' tu'un mundayaw ya mungkanta an dumalat di amlong tu'u.
 Ti hi Apo Dios an ni'babluy ay ditu'uh tud Israel ya nidugah di abalinana!"

13

*Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Babylon
 (Isa. 21:1-10; Jer. 50:1—51:64)*

¹ Hiyah te impa'innilan Apo Dios ay ha"in an hi
Isaiah an hina' Amoz hi ma'at hi ad Babylon.* ² An
inalinay,

“Itayunyu nan bantilah nan tulid di duntug

an mi'id di ayiw ta ma"attig.

Ya nun'it'u'yuh nan titindalu ta hogpon-
dad Babylon

an babluy nan mumpahiyan tatagu.

³ Ti Ha"in an Dios di nannag hinan na'na'unnud
an tindalu'

an mun'abungot ya nun'atulid ta
pa"ionda nan numpunhituh di†

ti nidugah di bohol'un dida.”

⁴ At ha"in an hi Isaiah ya inali' di,

“Madngol di helhel nan do'ol an tatagun
na'amung hinan duntug.

Ti nan nidugah di abalinanan Dios ya in-
amungna daten titindalun nalpuh nan
abablubabluy

ta midadaandan mi'gubat.

⁵ Dida ya nalpudah adagwin babluy

* **13:1** Mid ni' di ustuh Pumpapto'an di iBabylon eden gutud hidin
amatagun Isaiah, mu ad Babylon di ohan aptan an provinciah
nan Pumpapto'an di Assyria. At paddungnay ipa'innilan Isaiah
nan ma'at ad Assyria. † **13:3** Hin'umu'uddum ya usalon
Apo Dios di tindalun di udum an babluy an mangabak hinan
nangipaholholtap hinan holag Israel. Umat ete an immandal Apo
Dios hinan iMedia ta pa"ionda nan iBabylon an nangiyuy hinan
holag Israel hinan babluyda ta numbalinonda didah balud hidi.
Ya hay kulugon nan do'ol an evangelicals ya ipa"elna nan a'anghel
Apo Dios an mi'gubat hinan tindalun AntiKristuh angunuh di
Punligatan di Tatagu.

- ta diday honogon Apo Dios an mama"in
amin hinan babluy ad Babylon
an gapuh nan nidugah an boholna.
- 6 At da'yun amin an tataguh tun luta ya oltonyuy
kilayu‡
ti adi mahkay madnoy at madatngan nan
algaw an pama"ian nan nidugah di
abalinanan Dios ay da'yu.
- 7 At awniat nidugah an wumogwowogwog di
taguh ta'otda,
- 8 at mami'id di tulidda an umuy mi'gubat.
Ya nidugah di holtapondah dogoh
an umat hinan babain maligatan an muntun-
gaw.
At gunda muntoto"olan,
ya ma"attig hi angahday ta'otda.
- 9 Mu anakkayah henen algaw an umalian Apo
Dios
an mipattig nan nidugah ahan an bun-
gotna ti pa"iona tun luta,
at adi mahkay mababluyan.
Ya ni'yubahnan amin nan nun'abaholan.
- 10 Ya nan numbino'ob'on an bittuan ad daya, ya
bulan, ya algaw
ya adida mahkay bumnang.”
- 11 Ti inalin Apo Dios di,
“Moltao' tun luta ya an amin nan tatagun
nun'abaholan.
At mapogpog an amin nan mahapit ya
mumpahpahiyen tatagu
ya nan mangipaligligat hi ibbadan tagu.

‡ 13:6 Heten pama"ian Apo Dios ya bo'on hi ad Babylon ya anggay
ti udum hi algaw ya an amin hitun luta.

- 12 At hay gutud hi a'atana ya nahnotday
ma'angang hinan tatagu
an umat hi a'itang di balitu' ad Ophir.
- 13 Ti Ha"in an nidugah di abalinanan Dios ya
ipa'dam'uy bungot'u
ta iwogot'ud abuniyan ya tun luta ta
mahlig hinan nipabunana.”
- 14 Ya ha"in an hi Isaiah ya inali' di,
“Hanan niyuy ad Babylon ya lumayaw-
dah babluyda
an umatdah nan ulha an anuponda dida.
Ya umatda goh hi kalnilun mi'id di mangi-
pacto' ay dida.
- 15 At wa ay atog ta ah'upanda dida ya pinatoyda,
16 ya hana ay an ung'ungungngan imbabaluyda
ya pumpolohda,
ya nun'ihaplatda didah hinagangda.
Ya nunhogopday a'abungda,
ya nun'aladay gina'uda.
Ya ta"on hi un nan binabain ahawada ya
pilitonda didan elo'.”
- 17 Ya inalin Apo Dios di,
“Ta"on hi un umat hinay ma'at ta
pabungto' nan iMedia§ ta gubatonda
nan iBabylon.

§ 13:17 Nan iMedia ya numbabluydah nan hakup di appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw an alyondan ad Iran ad ugwan. Nan iMedia ya niddumdah nan titindalun Cyrus an alid Persia ta inabakday iBabylon hidin 539 B.C. Ya hin'umu'uddum ya nan iMedia ya ma'alih Medes.

- Dida ya adi mabalin hi unda mabayadan hi
 silver unu balitu',
 18 at pumpanada nan mumpangilog an linala'i,
 ya mi'id di homo'dah nan
 ung'ungungnga ya nan ungunga.
 19 Manu ti ad Babylon di ma"aphod an babluy
 hitun luta,*
 at hiyay ehngel nan bimmabluy hidi.
 Mu Ha"in an Dios ya pa"io' ta umat hi ad
 Sodom ya ad Gomorrah.
 20 At hiyanan mumbalin nongkay hi mapulun hi
 engguna,
 at ta"on hi un nan Arabo an lumane'le'od
 ya adida mungkampuh di.
 Ya umat goh hinan mumpumpapto' hi kalnilu
 an adida iyuy hidiy kalniluda.†
 21 Mu hay umuy hidi ya nan animal hinan mapu-
 lun
 an umat hi gandeng, ya kuup, ya nan
 udum.
 22 At hay madngol mahkay hidi ya nan alawaaw
 di animal an ma'alih hayina ya jakal
 hinan mun'aphod an a'abung hidi ti dida
 mahkay di munhituh di.
 At heten apa"ian ad Babylon ya adi madnoy
 at madatngan.”

* **13:19** Nan apayapayaw hitud Ifugao di ma'alih The Eighth Wonder of the World, ya hidid Babylon di oha goh an ma'alih Wonder of the World ti impiyamman din Alin hi Nebuchadnezzar nan galden an wah nan bagtuna (bahaom nan footnote di Dan. 4:30 ta innilaom di udumnan aatna). † **13:20** Nipa'annung heteh din 700s B.C. ti mid ah numpunhituh di.

14

Hay Ibangngadan nan Holag Israel an Inyuy di Buhul hi Udum an Babluy

- ¹ Hi Apo Dios ya awniat hom'on goh damdama
ditu'un holag Israel
an ma'ali goh hi holag Jacob,
at hiyanan ditu'uy tataguna.
At ibangngad ditu'uh nan babluy tu'u
tuwali,
ya wadaday tatagun malpuh udum an babluy
an umalin middum ay ditu'u.
- ² Ya umat hituy ma'at ay ditu'uh awni
ti do'olday babluy hi bumadang ay ditu'u
ta ibangngad ditu'uh tun babluy tu'u.
Ya nan tatagun umalin mi'babluy an
linala'i ya binabai
ya mumbalindah baal tu'un holag Israel.
Ya abakon tu'u mahkay din nangipahol-
holtap ay ditu'u,
at ditu'un holag Israel di mun'ap'apun dida.

³ At pogpogon Apo Dios di abaal tu'un tataguna*
ta duminong mahkay nan nidugah an gun tu'u
punlungdayaan ya punholholtapan an dumalat
nan naligat an tamun ipilitdan ipatamun ditu'u.

⁴ At na'at ay hana ya ditu'u mahkay di maneldelah
nan alid Babylon an alyon tu'uy,
“Natoy mahkay nan nun'appuhiy pangat-
nan ali,

* **14:3** Ete ya inalin Apo Dios hi pogpogonay abaal nan holag Israel ad Babylon an umat hi namogpogonah abaaldad Egypt hidin hopapna.

- at napogpog mahkay di pangipaholholta-
panah tatagu!
- ⁵ Ti pinogpog Apo Dios di abalinana
ya nan nun'appuhin pangatna
- ⁶ an gapuh bungotna,
ya nidugah di nangipaligligatanah nan
tatagun inabakdah gubat.
- ⁷ Mu maphod ta ad ugwan ya malenggopda
mahkay nan tataguh abablubabluy,
at hiyanan mungkantadah amlongda.
- ⁸ Ya ta"on un nan ayiw an bolbol ya nan ayiw an
cedar ad Lebanon
ya paddungnay umamlongdah natayan
nan alid Babylon
ti mi'id mahkay di munlongoh ay dida.†
- ⁹ Ya nidadaan nan lubu' hi pangipahigupandah
nan alid Babylon.
Ya numpundadaan nan lennawan din
nun'atoy
an din mun'abi'ah an numpumpapto' hitun
luta an mangapnga ay hiya,
ya ta"on hi un din a'ali ya mumpan-
gata'dogdah nan way inumbunanda.
- ¹⁰ Ya an aminda ya pun'it'u'dan alyonday,
Ad ugwan ya mi'id mahkay di abalinam
an umat'an da'mi!
- ¹¹ Ti ta"on hi un ongol di abalinam an ikankan-
taan da'ah nan tatagu

† **14:8** Nan a'alid Assyria ya ad Babylon ya nabayag ahan an impa-
longolongohdah nan tataguday mun'aphod an ayiw ad Lebanon ta
inyuydah babluyda.

ya pun'ipagangohday alpah pundayaw-
dan he"a
mu ad ugwan ya ahigo'go'may di begeh hi
olo'am,
ya umat goh hinah nan miyuloh ay he"a.

12 Uya'anah ipa'ampaam ti ta"on hi un'a ni' mi-
paddung hi talaw ad dayan mamigat‡
mu paddungnay malpu'ad abuniyan ta
magah'ad dolom.

Ya wan he"a din do'ol di pina"inah nan
abablubabluy.

13 Ti hay ninomnommu ni' ya alyom di,
Ato' an amin di abalina'
ta la'tot ya ha"in di na'abbagbagtu ya un nan
bittuan Apo Dios.

Ta ha"in di mun'ap'apuh nan duntug
an a'am'amungan di numbino'ob'on an
madayaw.§

14 Ya inalim goh di,
Lauha' nan awadan di bunut
ta olom ya mipaddunga' hinan
na'abbagbagtun Dios.*

‡ **14:12** Bo'on nan alid Babylon di ituduna ti ta"on goh un hi
Satanas (Ezek. 28:12-19; Lk. 10:18). § **14:13** Hay kulugon di
udum ya hiyah ne Duntug Apo Dios ad abuniyan, mu alyon di
udum an hiyah ne Duntug an Zaphon (unu Duntug an Casius)
an wad Aram (unu ad Syria) ti kinulug nan iCanaan an hiyah ne
pummitingan nan tataguh nan diosda ti hidi anuy punhituwanda.
Ya hay ipaddungana ya nan Duntug an Olympus ad Greece hi
awadan anu nan punhituwan ya pummitingan nan iGreece hi-
nan numbino'ob'on an dayawonda. At mid mapto' hi makulug.

* **14:14** Hi Satanah ya iyabuhanan mamloh hinan pun'ap'apuhan
Apo Dios.

- 15 Mu nen un aat goh nipiyuy hinan lubu' an wad
dolom,
- 16 at nan mannig ay he"ah di ya ihahammad da'an
tigon,
ya alyondah nomnomday,
Undan hiyah te din tagun mangipawog-
wowogwog
hidin a'ali ya tataguh abablubabluy?
- 17 An numbalinonay abablubabluy hitun lutah
mapulun,
ya impawanay umanamutan nan
imbaludnan tatagun inilpunah nan
babluy an ginubatna.†
- 18 An amin nan a'alih nan abablubabluy
ya mun'aphod di nun'ilubu'anda.
- 19 Mu he"a ya matoy'an mi'id di mangilubu' ay
he"a.
At mitapal di odolmuh nan nalu"ungan
hinan mabinatu,
ya nun'agat'unan di odolmuh nan odol nan
titindalum an nun'atoy hinan gubat,
at paddungnay inggatigatin da'a.
- 20 Ya manu ay adi'a milubu' an adi'a umat hinan
udum an ali
ti numpa"im nan numbabluyam,
ya numpatoymu nan tatagum.

At hene ta mi'id di ma'angang hinan
nun'appuhiy pangatdan holagmu

† **14:17** Nan alid Babylon ya agguyna impa'anamut nan holag Is-
rael an imbaludna, ya umat hina goh ay Satanas hinan imbaludna.
Mu hi Kristu ya immali ta imbo'tana nan imbalud Satanas (Lk.
4:18).

ta a'aliwan di ngadanmuh enggana.

21 At agayu ta pumpatoyyu nan imbabluy nen ali
ta miballoh nan numbaholan din
o'ommodda!

Ta wan mapogpog di pun'ap'apuwandah tun
luta
ya nan gunda panakupan goh hi udum
an babluy.”

22 Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya
inalinay,

“Pumpa"i' ad Babylon ta mi'id di
ma'angang an ta"on hi un unga.

23 Ya pompa"i' ad Babylon ta pumbalino' hi abung
di kuup

ya un mamalbong ta adi mahkay
mababluyan.

At paddungnay higida' ta engganah un
ma'aan an amin di wah di.

Ha"in an nidugah di abalinanay nanapit
ete.”

*Hay Pummoltaan Apo Dios hi ad Assyria
(Zeph. 2:13-15)*

24 Hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya inalina
goh di,

“Umannung an mipa'annung an amin
din ninomnom'uh ato'.

25 At nan i'Assyria an wah tun babluy'u ya patayo'
dida

an ta"on hi un nan wah nan aduntudun-
tug eten babluy.

At mapogpog di gunda pangipaligligatan hi-
nan tatagu' an numbalinondah baalda.

- 26 Umat hituy ninomnom'uh aton hi an amin an
babluy hitun luta,
at moltao' nan tataguh abablubabluy.
- 27 Ya mi'id di mabalin hi mangipadinong ay Ha"in
an nidugah di abalinanan Dios
ti Ha"in di ad nomnom hi amoltaan nan
tatagu.”‡

*Hay Pummoltaan Apo Dios hinan iPhilistia
(Jer. 47:1-7; Ezek. 25:15-17; Joel 3:4-8; Am. 1:6-8;
Zeph. 2:4-7; Zech. 9:5-7)*

28 Hidin natayan nan Alin hi Ahaz§ ya hiyah te
nipa'innilan ha"in an hi Isaiah. 29 Inalin Apo Dios
di,

“Da'yun iPhilistia ya adi ayu umamlong
hi natayan nan ali an nangipaligligat
ay da'yu.

Ti nan imbaluynan mihukat ay hiyan mun'ali
ya inyal'alana ya un hiya.

Ti gulat ta mipaddung hi amanah ulog
ya hay ipaddungan nan imbaluyna ya nan
nidugah di habidungna.*

- 30 Mu nan tatagu' an ta'on ahan hi unda
nun'awotwot ya ipapto"u
an umat hi aton di mumpapto' hi kalnilu
ta lumenggopda.
Mu da'yun iPhilistia ya ipa'ali' di batel ta
mun'a'atoy ayun amin.

‡ 14:27 Hay nipa'annungan nan inalin Apo Dios ya nitudo' hi Isa.
37:21-29. § 14:28 Natoy hidin 715 B.C. * 14:29 Hay nihukat
ay Sargon III (721-705 B.C.) ya da Sennacherib (704-681 B.C.) ay
Esarhaddon (680-669 B.C.), ya hi Ashurbanipal (668-633 B.C.).

31 At ngumugngug ayun iPhilistia ti na'uyday do'ol
 ahan an titindalun[†]
 nalpuh appit hi iggid hi un hagangon di
 buhu'an di algaw
 an numpundadaan an mi'gubat.”

32 At hay pambal tu'uh nan umalin munhanhan
 an malpud Philistia?[‡]
 Alyon tu'uy,
 “Hi Apo Dios an nangipata'dog hi ad Zion ya
 Hiyay ihi'uganmin
 nun'awotwot ahan an tataguna ta
 mibaliw ami.”

15

Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Moab

(Isa. 25:10-12; Jer. 48:1-47; Ezek. 25:8-11; Am.
 2:1-3; Zeph. 2:8-11)

1 Hiyah te impa'innilan Apo Dios hi ma'at ad
 Moab. Inalinay,
 “Nan duwan babluy ad Moab an ad Ar ya
 ad Kir*
 ya madatngan di apa"iandah un ohay mah-
 dom.[†]

2 Ya nan iDibon hi ad Moab ya baluonda nan
 i'ibbadan iNebo ya iMedeba

[†] 14:31 Nan iAssyria. [‡] 14:32 Daten umalin mi'hapit an malpud Philistia ya unda mahmahan hi un immannung an aggyu napa"i Judah. * 15:1 Unu ad Kir Hareth (Isa. 16:7). Ya hiyay kapitulyud Moab eden timpu. † 15:1 Mid mapto' ya na'at hidin 715-713 B.C. hidin nangabakan da Alin hi Sargon III (721-705 B.C.) an nalpud Assyria ay dida.

an umuy hinan duntug an kumanilah
awadan di timpluda.

Ya nummukmukanday buu'da ya hamayda ta
pangipattigandah punlungdayaanda.

³ Ya nan udum ya dumanallanandah nan kalatan
hay langgut di inlulubungda ta ipattig-
dan munlungdayada,
ya nan udum ya hinan nundotal an atap di
a'abungda
ya hinan a'am'amungan di tatagu an way
oahan ahikikilada.

⁴ Ya ta"on un ad Heshbon ya hi ad Elealeh
ya madngol di kiladah engganad Jahaz.
At ta"on un nan na'atullid an tindalun di
iMoab ya kumilada
ti nidugah an wumogwogdah ta'otda.”

⁵ Ya ta"on hi un ha"in an hi Isaiah ya malmuy
homo"uh nan iMoab
an puntaynanday numpunhituwanda
ta lumayawda ta umuydad Zoar ya ad Eglath
Shelishiyah.
At gunda kumilan munti'id an umuy ad
Luhith,
ya limmayawda ta umuydad Horonaim
di udum an gunda mundaldalan an
kumanila.

⁶ Ya nan Ginnaw an Nimrim ya natdu',
at nun'alyaw an amin di holo' ya nan
nitanom.

⁷ Ya nan tatagun bumad'ang ta lumayawdan
e'wadah nan hadog hi awadan nan a'ayiw

an ma'alih poplar‡
 ya nun'ita'indan amin di abalinandan odnan
 hinan inadangyanda.

8 At nidugah di kilan nan tatagun madngol hi an
 amin hinan babluy ad Moab
 an mete"ah nan pogpog hi ad Eglaim
 ta engganah nan pogpog goh ad Beer Elim.

9 Ya nan danum hinan ginnaw hi ad Dibon§ hidid
 Moab
 ya napnuh dalam di tatagun nun'a'atoy.
 Mu hi Apo Dios ya iyal'allana damdamay
 pummoltana ay didan iMoab
 ti nan tatagun ma'angang ya nan
 mangipadah an lumayaw ya patayon
 damdama goh di layon.

16

1 Nan ma'angang an iMoab an lumayaw an umuy
 ad Sela an neheggon hinan mapulun
 ya impiyaliday do'ol an uyaw an kalniluh
 ipa'dawdah* nan alih tud Judah.

2 Ya nan binabai ay atog an iMoab an bu-
 mad'ang hinan wangwang hi ad Arnon ya
 ma'aladyawdan
 umatdah nan na'abul an hamutih nan
 buyada.

3 Ya danen iMoab an nangiyalih kalnilud
 Jerusalem ya inalidan da'min iJudah di,
 "Ituduyu ni' di atonmih maphod!

‡ 15:7 Mid mapto' ya hiyay igad ad Moab ya ad Edom. § 15:9
 Nunhanul hi Isaiah ti nan hapit di Hudyu an Dibon ya umat hinan
 hapitda an mumbolah. * 16:1 Nan ma'abak di mangidat hi
 ipa'daw hinan mangabak ay dida.

Ya hom'on da'mi ni' ahan
 ta mabalin ay ni' ya umali amin milidum
 hitun babluyyu
 ti nidugah ahan di potang an namamah nan
 mapuyaw.

⁴ Ya abulutonyu ni' ahan ta ibaliw da'mih nan
 pumatoy
 an buhul an nidugah di bungotda!”

Ti awniat mapogpog nan mamuhul ay da'mi,
 at duminong nan punligatanmi ti
 ma'ubahdah tun luta.

⁵ At mun'ali mahkay nan holag David an dumalat
 di pamhodnah nan tatagu.

Hiya ya nahamad di pangatna,
 ya nepto' di atonan mangipanuh hi
 tatagu.

⁶ Ya inalin din tatagud Judah di,
 “Dengngolmin nidugah di pumpah-
 pahiyaanyun iMoab ya ngohoyyu,
 mu ad ugwan ya mi'id di hulbin nan pumpah-
 pahiyaanyu.

⁷ At hiyanan kilaanyuy napa"ian di babluyyu.
 Ya miyal'allay lumungdayaanyuh unyu
 nomnomon din
 mun'apolhat an tanudyud Kir Hareseth.†

⁸ Ya nan nun'itanom hinan punhabalan ad Hesh-
 bon ya mun'a'lengda.

Ya umat goh hinan nitanom an greyp hi
 ad Sibmah
 an alpuwan din mun'aphod an miyammah
 bayah

† **16:7** Hiyay kapitulyud Moab hidin amatagun Isaiah.

an gun mamutong hinan a'ap'apuh nan
abablubabluy.

Ti hay natamman hi greyp ya engganad Jazer
ta numpa'uy hinan mapulun
ya hinan Natoy an Baybay‡ an man-
aphapeng ya adudu"oy.

9 Mu awniat pa"ion di buhul nan natamman hi
greyp.

At ta"on hi un ha"in ya kumilaa'
ti adyu'a ahan nan greyp hi ad Sibmah, ya ad
Jazer, ya ad Heshbon, ya ad Elealeh.

Ti mami'id mahkay di mapugah an bung-
bunaan
ya nan udum an mangipa'amlong hinan
tatagu.

10 At mapogpog nan nidugah an pun'amlongan
nan tataguh unda mumpugah hi greyp.

Ti mi'id mahkay din madngol an
mungkanta,
ya ahi'i'ingal hinan gunda pumpogohan ni' hi
greyp
ti pinogpog'u din gunda
pun'am'amlongan.

11 At hiyanan kumilaa' ya munlungdayaa' hinan
na'at hi ad Moab
an namamad Kir Hareseth.

12 At nan iMoab ya ta"on hi unda gun umuy hinan
gunda pundayawan§
hinan do'ol an dayawondah nan awadan
di pun'onnganda
ya unda hay mumbolay ya anggay.

‡ 16:8 Unu Dead Sea. § 16:12 Hi Chemosh di bululdad Moab.

Ti nan dayawonda ya mid abalinandan mangibaliw ay dida.”

¹³ Ya nahhun tuwalin ina'allin Apo Dios daten ma'at hinan iMoab. ¹⁴ Mu ad ugwan ya alyonay, “Mala'uh mahkay di tuluy tawon ya mami'id an amin nan inadangyan di iMoab. Ya tuttuluy ma'angang hinan tataguh di, mu mahmo'dan mi'id di abalinanda.”

17

*Hay Pummoltaan Apo Dios ad Damascus
(Jer. 49:23-27; Am. 1:3-5; Zech. 9:1)*

- ¹ Hay impa'innilan goh Apo Dios hi ma'at ad Damascus an kapitulyud Aram* ya inalinay,
“Awniat tigonyud Damascus an nidugah di apa'iana
at bo'on mahkay babluy di aatna.
- ² Ya nan abablubabluy ad Aroer† ya minganuyda.
At hay baka ya kalniluy umuy hidi
ti mi'id di taguh dih mangabul ay dida.
- ³ At ad Damascus ya ma'abak an umat hinan
na'allup an babluy ad Israel an mapa"i
ta mi'id di ipo"oyan nan tataguh di.
At nan ma'angang an tatagud Aram ya
umatda nongkay hinan i'ibbayun i'Israel
an mami'id din nidugah an abalinanda.‡

* **17:1** Unu ad Syria. † **17:2** Hiyah ne igad ad Aram (unu ad Syria) hi appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw.
‡ **17:3** Hidin 732 B.C. ya hinakup nan Alin hi Tiglath-Pileser III (744-727 B.C.) an nalpud Assyria ad Damascus, ya inabakna goh nan do'ol an siudad ad Naphtali ya ad Zebulun an hakup ad Israel, ya pinaligatna dida (Isa. 9:1).

Ha"in an nidugah di abalinanan Dios di nanapit etc.”

- ⁴ Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Henen a'atana ya nan ma"aphod an aat di i'ibbayun holag Jacob ya maluman ti mami'id mahkay di inadangyanda, at umatdah nan ahohomo' an tagun na"ung'ung.
- ⁵ At mipaddungdah nan paguy hi payaw an nabto' ay ya ma'lengda,
 at umat hinan Nundotal an Rephaim. §
- ⁶ Mu nan pumpugahan hinan bungbungan an umat hi olibo ya mabalin an wadaday ohha'ohhah bunganah ma'angang hi uddu'na. Umat goh hinay ma'at hinan i'ibbayun holag Israel an awniat wadaday ma'angang. Ha"in an hi Apo Dios an dayawonyun holag Israel di nanapit etc.”
- ⁷ Ya ma'at ay hatu ya ibilang mahkay nan tatagu nan nunlumun didan hi Apo Dios an dayawon tu'un holag Israel.
 At Hiya mahkay di pumpabadanganda.
- ⁸ At bo'on mahkay nan inyammanan pun'onngan hinan udum an dayawon di udum an babluy an umat ay Asherah di pange'kodanda. Ya adida mahkay munggohob hi incense hinan pun'onngan.

§ 17:5 Nan Nundotal an Rephaim ya ma"ap'aphod di nitanom hidi ya un nan udumnan lugal.

- 9 Ya henen a'atana ya nan nun'a'allup an babluy
ya mapa"ida ta matawanda.
- 10 Mu da'yu ya inaliwanyuh Apo Dios an nan-
gibaliw ya gun nangipapto' ay ditu'un
nipaddung hinan daplah an nahamad hi
ihi'ugan.
Mu hay inatyu ya un ayuat goh nuntanom
hinan ma"aphod an tanom
an nalpuh udum an babluy.
- 11 Mu ta"on hi un himbumagga ya himmangaw ya
himmabungdah nan mabiggat
mu adi damdama mabalin hi pugaho-
nyuy bungada
ti mi'id di hulbidah nan dumatngan di
nidugah an punligatan ya lumungdayaan.*
- 12 Anakkayah di gehom nan do'ol an titindalun
nalpuh nan numbino'ob'on an babluy
an paddungnay un gongaah nan mabi'ah
an danum.
- 13 Mu ta"on hi unda umat hinan atata'ot an
gongaah di do'ol an danum
mu ihingal ay Apo Dios dida ya
ma'aladyawdah nan adagwi,
at umatdah dugin miwa'at hinan duntug,
unu dagamin iyaddib di tuyup.
- 14 At ta"on hi unda nidugah an atata'ot hinan
mahdom
mu adi mawa'ah at mami'idda.

* **17:11** Hanan dumalat hinan gumubatan nan i'Assyria hinan i'Israel.

Ti umat hinay pumbalinan nan puma'i unu
nan pumloh hi gina'uh tun babluy tu'u.†

18

*Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Cush**

(Isa. 20:1-6; Zeph. 2:12)

- ¹ Mahmo'da nan numpunhitud Cush
an neheggon hinan wangwang an
awadan di ahipapayagpag an dudun.†
- ² An gun mannag hi umuy hinan udum an babluy
hi un way ipa'innilada
an munlugandah bangkan hay niyamma
ya nan atlubong.
Ya hay pange'wanda ya nan Wangwang an
Nile.
At da'yun mumpunwilit an gun mahnag
ya mumbanggad ayuh nan babluyyun
nabattabattanan hi wangwang
an awadan di atata'nang an tatagun
ul'ulidammuh di up'upda,‡
ya nat'on di hapitda an ta'tan di tataguh
abablubabluy
an gapuh amabungotda ya ongol di abali-
nanda.
- ³ At da'yun tataguh abablubabluy hitun luta
ya tigonyu ta wada ay di mipatulun ban-
tilah nan duntug

† **17:14** Bahaom di Isa. 37:36-37 an ipa'annungan ten nibaga.

* **18:** Ta'on un hakup ad Egypt hidin penghana mu hiyay babluy ad Ethiopia ad ugwan. † **18:1** Mid mapto' ya ipa'elday mun'abi'ah an titindalud Cush. ‡ **18:2** Waday hamay nan Hudyu, mu mi'id hinan i'Ethiopia.

ya mipagangoh ay nan talampet ya
ihamadyun donglon.

⁴ Ti inalin Apo Dios ay ha" in di,

“Awni akkay ta tigo' nan ma'ma'at.

Ti umata' hinan potang an mid al'ali ya bim-
muhu'.”

⁵ Ya manu ay umat hinay inalina

ti nan ninomnomnan ma'at an pamog-
pogonah nan i'Assyria

ya mipaddung hinan nitanom an greyp an
agguy nalum di bungada

ya numputulanay halepengda.

⁶ At mun'iwalatangdah nan luta ta way onon di
hamutih nan duntug

hi engganah apogpogan di tiyalgaw,

ya nan ma'angang ya onon di animal hi inala-
han hinan lawang.

⁷ Ya henen gutud di pangiyalian nan tatagun
atata' nang ya ul'ulidammuh di up'updah

adaw an midat ay Apo Dios an nidugah
di abalinana.

An didana din ta'tan an amin di tataguh nan
nun'eheggon ya nun'iyadagwin babluy

ti mun'abi'ahda ya mangab'abakda

an hay babluyda ya nigagwah nan wang-
wang.

Ya henen adawda ya iyuydah nan Dun-
tug an Zion

an nan pundayawandan Apo Dios an
nidugah di abalinana. §

§ **18:7** Hidin natayan nan Alin hi Sennacherib hidin 681 B.C. ya impiyuy nan i'Assyria di adawda ay Alin hi Hezekiah hi ad Judah (II Chron. 32:23).

19

*Hay Nipa'innilah Ma'at ad Egypt
(Jer. 46:2-28; Ezek. 29:1—32:32)*

¹ Hiyah te nipa'innilan ha"in an hi Isaiah hi ma'at
hi ad Egypt.

Awniat amangonyuh Apo Dios an nid-
dum hinan bunut
an mabi'ah an mumpa'uy ad Egypt.

At nan bubululdah di ya wumogwogdah
ta'otdan Hiya,
at inyal'allanah nan tataguh di.

² Ya inalín Apo Dios di,

“Punggugubato' nan i'Egypt ta un didaan
numpapattoyda.

At mumpapattoyda nan hina"agi,
ya umat goh hinan nuntutunglub.

Ya nunggugubatda nan naheghegon an
babluy hidid Egypt,
ya ta"on un nan a'alidah di ya punggugu-
bato' dida.*

³ At malulugluy nomnomda ti bahibaho' nan ni-
nomnomdan aton.

At mumpumbagadah badang hinan bul-
ulda,
ya nan lennawan di natoy,
ya nan mumpumbuyun,
ya nan mumpunhapud.

* **19:2** Na'at hene ti nan ohan pamilyad Egypt an ma'alih Libyan
ya ni'gubatudah nan duwa goh an pamilyah di an nan iCush ya nan
ma'alih Saites.

- 4 Ya iyabulut'u didah nan ap'apun mabungot ya
mata'tan an ali[†]
ta paligligatona dida.
Ha"in an hi Apo Dios an nidugah di abali-
nanay nanapit ete.”
- 5 Ya matdu' nan Wangwang an Nile,
at mun'anga'.
- 6 At mun'atdu' goh an amin nan ala' ya ginnaw
hidid Egypt,
at ahi'a'agub ya ma'leng nan atlubong ya
holo',
- 7 ya an amin nan numpangahangaw hinan pingit
di Wangwang an Nile.
Ya nan nun'atamman an papayaw
an neheggon hinan wangwang ya
mun'anga'da,
at la'tot ya mun'a'ubahda.
- 8 Ya hana ay an mumpanidu' hinan wangwang
ti hiyah ne pangngalandah itanudda ya
numanomnomda,
at munlungdayada.
- 9 Ya umat goh an ma'a'amuyan nan mumpunlu-
bid hi damuy an ma'alih flax[‡]
ya nan mumpun'obol hi lo'ob an linen.
- 10 Ya an aminda nan mumpun'ammah lubung ya
nan mi'bo'bo'la
ya nidugah di lumungdayaanda.

[†] **19:4** Nan Alin hi Esarhaddon (680-669 B.C.) an nalpud Assyria di nangabak ay didah din 670 B.C. [‡] **19:9** Mahapul nan munlubid hi flax di do'ol an danum, mu mi'id.

- 11 Ya nan ap'apud Zoan[§] ya mun'awe'we'da ti mibahhaw di itugundah alida.
 Mu mumpahiyada damdamah nan alin alyonday,
 “Nala'eng ami an umat amih din o'ommodmin a'ap'apuh din penghana.”
- 12 Mu uggo mah di la'engdan muntugun ay he"an ali?
 Gulat ta nala'engda at ibaagda mah di ninomnom
 nan nidugah di abalinanan Dios an ma'at hi ad Egypt!
- 13 Mu hanan a'ap'apud Zoan ya ad Memphis* ya nun'awe'we'da nongkay
 ti pimmuhi din maphod an nomnomda,
 ya mid potu' di punnomnoman nan a'ap'apud Memphis.
 Ti un gulat at diday nahamad an baliw hinan numbabluyanda,
 mu bo'on ti un at goh diday lummu apa"ian ad Egypt!
- 14 Ti hi Apo Dios ya ulawona dida
 ta way ohaan mibahhaw di itugunah nan tatagu.
 At hiyanan mi'id di baingan mangat hi malgom an pumbaholan an ayda nun'abutong.
- 15 Ya mi'id ay didan i'Egypt di way abalinanan bumadang

§ 19:11 Ad Zoan ya ongol an babluy an nabayag an kapitulyud Egypt an ihinan nan a'ap'apuh di. * 19:13 Hiyah ne kapitulyud Egypt hidin 2686-2160 B.C.

an ta'on hi un nan adangyan unu nawot-wot,
ya ta'on goh hi un nabagtuy ataguna unu na'ampa.

¹⁶ Ya heden pummoltaan† nan nidugah di abalinanan Dios hinan i'Egypt ya mami'id di tulidda. At nidugah nongkay di wogwogdan lumungtuydah ta'otda. ¹⁷ At un anggay di pangngolandah nan ngadan an Judah ya nidugah di ta'otdan gapuh nanginnilaandah pummoltaan Apo Dios ay dida.

¹⁸ Ya henen agtudana ya lemay babluy ad Egypt di mabalin hi humapit hi Hebrew,‡ ya nan nidugah di abalinanan Dios di un'unudonda. Ya ohan danen babluy di nangadnan hi Babluy di Algaw.§

¹⁹ Ya wada goh di iyammadah nan gagwan ad Egypt hi pun'onngan hi me'nong ay Apo Dios. Ya mipata'dog goh han panginomnoman-dan Apo Dios hinan pingit di babluy. ²⁰ At hiyah ne pangimmatunan nan tatagun bumadang nan nidugah di abalinanan Dios ay didad Egypt. At wa ay ta mumpabadangdan Hiyah nan ipaligli-gatanda ya waday honogonah mamaliw ay dida.

²¹ Ya hi Apo Dios ya ipa'innilanay aatnah nan i'Egypt, at mabalin an abulutondan Hiyay im-mannung an Dios hi dayawonda. Ya pun'iyuyda

† **19:16** Ma'at nin hinan Hinlibuy Tawon. ‡ **19:18** Hidin nalpahan di nama"ian nan titindalud Babylon ad Jerusalem hidin 586 B.C. ya do'olday i'Israel an lumayaw ta umuyda mi'babluy ad Egypt. § **19:18** Hiyah ne ma'alih Heliopolis an centron di pundayawandah nan algaw an ohan dayawonda.

mahkay di e'nongdan Hiya. Ya wada ay di ibagadan Hiyah atonda ya ipa'annungna. ²² At moltaon Apo Dios nan i'Egypt, mu badangana goh damdama didah umangunuhna. Ti muntu-tuyudah nan gunda aton an pumbaholan, at Hiya an Dios di pumpabadanganda, ya donglona, ya ipaphodna dida.

²³ Ya henen a'atana ya waday kalatan mipalpu Egypt ta engganad Assyria. At nan i'Assyria ya mabalin an umuydad Egypt, ya umat goh ay didan i'Egypt an mabalindan umuy ad Assyria. At nan i'Assyria ya i'Egypt ya ohay Dios hi dayawondan amin.* ²⁴ At middumda goh hinan i'Israel ta mumbalindah wagah hinan tataguh tun luta. ²⁵ Ti wagahan goh Apo Dios didan alyonay, “Wagaha' da'yun tatagu' an i'Egypt, ya da'yun limmu' an i'Assyria, ya da'yun pento"uh tatagu' an holag Israel.”

20

*Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Egypt ya ad Cush**

(Egypt: Jer. 46:2-28; Ezek. 29:1—32:32; Cush: Isa. 18:1-7; Zeph. 2:12)

¹ Nan alid Assyria an hi Sargon† ya hennagna nan titindaluna ta immuyda ginubaton ad Ash-

* **19:23** Nadnoy di numbaholan nan i'Egypt ya i'Assyria, mu udum hi algaw ya munlammungdan dumalat hi umunudandan Apo Dios. * **20:** Unu ad Ethiopia. † **20:1** Hay nun'alian nan Alin hi Sargon III ad Assyria ya hidin 721-705 B.C.

dod‡ an babluy ad Philistia, at inabakda. § 2 Ya himmapit hi Apo Dios ay ha"in an hi Isaiah an hina' Amos an inalinay, "Anom nan langgut an nigottap hinan mayapit an lubungmu ya nan hapatusmu." At hiyay inat'un inaan'u din langgut ya din hapatus'u.

3 Ya himmapit goh hi Apo Dios ay ha"in an hi Isaiah an inalinay, "Henen inatmun baal'un ag-guy'a nunlubung ya nunhapatus hi tuluy tawon di mangipattig hi ma'ma'at hinan tatagud Egypt ya ad Cush. 4 Ti nan buhulda an nan alid Assyria ya ibaludna dida an ta"on un nan ung'ungungnga, ya nun'ala'ay, ya nun'a'in'inna, ya iyuyda didah udum an babluy an anonday hapatusda, ya bo-ladanda dida ta mattig di tipada ta way aton nan i'Egypt an mabainan. 5 At dumalat enen ma'at ya nidugah di ta'ot ya bain nan tatagun nangiyokod hi badang nan iCush ya nan nangipahiyah niddu-mandah nan i'Egypt.* 6 Ya henen a'atana ya alyon mahkay nan iPhilistia an numbabluy hinan pingit di baybay di, Anakayah di na'at hinan namna-maon tu'un bumadang an mangibaliw ay ditu'uh nan alid Assyria! Ya gulat ta umat hinay na'at ay dida at undan nin ditu'u ay ya mabaliwan?"

21

Hay Miyadwah Nipa'innilah Amoltaan ad

‡ 20:1 Ohan siudad an wah nan pingit di Baybay an Mediteranean. Hidin 713 B.C. ya nan alidan hi Azuri ya din'ugnah Sargon III. § 20:1 Na'at hidin 711 B.C. * 20:5 Hidin nun'alian Hezekiah (715-686 B.C.) ad Judah ya waday do'ol an nanugun ay hiya ta mumpabadangdah nan i'Egypt (Isa. 30:1-2; 31:1).

*Babylon**(Isa. 13:1—14:23; Jer. 50:1—51:64)*

¹ Hiyah te impa'innilan Apo Dios ay ha"in hi ma'at hinan mun'ohab an babluy hinan pingit di baybay.*

Inalinay umat hi aton di alipugpug hi appit hi a'unugan di algaw di aton nan umalin mangubah ay da'yun malpud Negev an babluy nan mata'tan an tatagu.

² Ya nipa'innilan ha"in nan nidugah an ma'at ti waday mamalbalih nan iBabylon an dumalat hi apa"ianda.

Ti inalin Apo Dios di,

“Da'yun i'Elam† ya iMedia‡ ya ekayu ta li'ubonyu ya ginubatyd Babylon ti pogpogo' di gunda pangipaligligatan hinan tataguh udum an babluy.”

³ Ya nidugah di ta'ot'uh nan tinnig'u ya nan denggol'un aton Apo Dios,

at dinumgoh di putu' an umata' hinan na'uy an muntungaw.

Ya nonong ya mi'id di bi'ah'u, at na'ulawa'.

⁴ Ya agguy'u inilay ato' ti wumogwoga' hi ta'ot'u, at ihihi'al'uy ahdomanana ta molo'a',

* **21:1** Hinan Hebrew ya hiyah te pangalin Apo Dios hinan babluy ad Babylon. † **21:2** Ad Elam di ohan kapitulyud Persia (unu ad Iran). ‡ **21:2** Unu ad Iran.

mu unat goh nahdom ya un at goh nidug-
dugah di wimmogwoga' hi ta'ot'u!§

- ⁵ Ya nipattig goh ay ha"in an hidid Babylon ya
nidadaan di ma'an,
ya ma'inum, ya na'ap'apan hi ma'ugtul
nan dotal an ubunan nan mi'behta.
At hidin ang'angananda ya umanin'inumda
ya himbumagga ya waday nuntu'u' an in-
alinay,
“Da'yun a'ap'apu!
Punlamuhanyuh lanay hapiawyu,
ya nundadaan ayun mi'gubat!”*

Hay Ma'ma'at hi ad Judah

- ⁶ Palpaliwan goh ya inalin Apo Dios ay ha"in di,
“Munhonag'ah umuy mun'adug hinan
way pun'adugan hinan bagtun di
allup†
ta wada ay di tigona ya impa'innilana.
⁷ At wada ay di amangonah numpunlugan hi
kalesa,
ya nan nahindudwan numpuntakay hi
kabayu,
unu nan dongki,
unu nan kamilu ya mahapul an hamado-
nan tigon di atonda.”

§ **21:4** Naligat an hi Isaiah an manguług hi aat di apogpogan nan Pumpapto'an nan iBabylon ti mid ni' di ustuh pumpapto'anda an hihidya damdamay Pumpapto'an nan iAssyria hidin amataguna.

* **21:5** Nipa'annung hinan Dan. 5:1-4, 30. † **21:6** Nan mun'adug ya mihinadah nan ata'nang an allup di nunlene'woh hi ad Jerusalem ta tigondah un way umalin buhul.

- 8 At palpaliwan ya muntu'u' nan mun'adug an inalinay,
 “Apu, abigabigat ya amahdomahdom ya wagwadaa'
 hinan pa"ata'nang an abung an pun'adugan.
 9 Mu ad ugwan ya un'u amangon nan numpunlugan hinan kalesa,
 ya nan nahindudwan numpuntakay hinan kabayu!”

Ya nuntu'u' goh an inalinay,
 “Na'abak mahkay ad Babylon!‡
 At an amin nan bululda ya nun'agimu',
 at niwa'at hinan luta!”§

- 10 At inali' di,
 “Da'yun i'ibba' an iJudah an nipaddung hinan na'elek an paguy*
 ya ibaga' an amin ay da'yud ugwan nan dengngol'un
 inalin nan nidugah di abalinanan Dios tu'un holag Israel.”

Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Edom

(Jer. 49:7-22; Ezek. 25:12-14; 35:1-15; Am. 1:11-12; Obad. 1:1-21)

- 11 Hiyah te goh di nipa'innilah ma'at hi ad Edom.

‡ 21:9 Ad Babylon ya na'abak hidin 689 B.C. ya hidin 539 B.C.

§ 21:9 Nu na'abak nan ohan pumpapto'an at pohdonan hapiton an na'abak goh nan bululdan bimmadang ay dida. * 21:10 Nan iJudah ya nipaddungdah nan na'elek an paguy ti ma'abakdah gubat, at iyuy di buhulda didad Babylon.

Palpaliwan ya dengngol'u han mun'ali ay
ha" in hi ad Dumah[†] an inalinay,

“He" an mun'adug, undan ahup ya un
mawa'ah?”

12 Ya tembal'un inali' di,

“Na'uy an mawa'ah,

mu awniat mahdom goh damdama!‡

At gulat ta pohdom an mahmahan ya
agam ta munhanhan'a ta awni ya un'a
goh umali.”

*Hay Nipa'innilah Amoltaan ad Arabia
(Jer. 49:28-33)*

13 Hiyah te goh di impa'innilan Apo Dios hi ibaga'
hinan i'Arabia. Inalinay,

“Da'yun iDedan an gun mumbaat

ya mungkampu ayuh nan mapulun hinad
Arabia.

14 Ya da'yun numpunhitud Tema ya pa'inumanyu
nan i'ibbayun nun'a'uwaw,

ya pinanganyu nan nanaynan hi
babluyda.

15 Ti unda inlayawan nan pumatoy an numpang-
don hi hanggap,

ya pana,

[†] **21:11** Hiyay ohan babluy ad Edom, ya hay pohdonan ibaga ya
mid al'ali. Ya un munhanul hi Isaiah ti ta"on hi unna ipa'innila an
mid al'alín dida ti ma'abak nan i'Assyria an namaligat ay dida mu
awni ya wada damdamay mangabak ay didah nan iBabylon (verse
11). [‡] **21:12** Hay ipa"el nan mawa'ah ya na'uy an mapogpog
mahkay di pangipaligligatan nan i'Assyria hinan iJudah. Ya hay
ipa"el nan mahdom ya adi madnoy at ete"an goh nan iBabylon an
mangipaligligat hinan iJudah.

ya an amin nan nidugah an ma'at hinan
punggugubatan.”§

¹⁶ Palpaliwan goh ya inalin Apo Dios di,
“Mala'uh di hintawon ya mapogpog mahkay an
amin di a'e'gonan ad Kedar* hi ad Arabia. ¹⁷ At
unda tuttuluy ma'angang hinan tindalud Kedar
an nun'ala'eng an pumana. Ha"in an Dios an
gunyu dayawon an holag Israel di nanapit ete.”

22

Hay Nipa'innilah Ma'at ad Jerusalem

¹ Hiyah te impa'innilan Apo Dios hi ma'at hinan
ma'alih Nundotal an Babluy an Gun Pangipat-
tigan Apo Dios hinan Ipa'innilanah nan Tatagu.
Inalinay,

“Undan hay ilungdayaanyu ta
mumpapanguy ayun amin hinan atap
di abungyu?”

² Ya anaad ta humelhel ayun mid potonah don-
glon?*

Ti nan nun'atoy ay da'yu ya bo'on hay
matadom di natayanda unu gubat.†

³ Ya an amin nan mumpangipangpanguluh nan
tindalum ya numpangalayawda,

§ **21:15** Hidin 732 B.C. ya ente"an nan i'Assyria an nangubat
hinan Arabo, ya hidin nun'alian Nebuchadnezzar ad Babylon
ya impagubatna goh ay dida. * **21:16** Ohan nundengwan

lugal hi ad Arabia an dumatat nan kalniluda. * **22:2** Nan
tatagud Jerusalem ya un hay pun'am'amlonganda ya anggay di
nomnomnomonda an bo'on at goh nan pangipa'amlonganda ay
Apo Dios (Isa. 5:11-12). † **22:2** Hay natayanda ya dumatat di
hinaangda, unu inuwawda, unu ta'otda.

mu nun'atiliwda damdama an ta'on hi
 unda agguy numpapana nan buhul.‡
 Ya an amin ayun na'ah'upan an limmayaw ya
 tiniliw da'yu damdaman
 ta'on hi un adagwiw nangipluyanyu.”

- 4 At hiyanan alyo' di,
 “Unna' okod ta kilaa' tun i'ibba' an
 nun'atoy.
 Ya adia' al'alu'on!”
- 5 Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya waday
 pangiyabulutanan a'atan daten nidugah an
 punholholtapan tu'uh
 tun Nundotal an Babluy an Gun Pangi-
 pattigan Apo Dios hinan Ipa'innilana
 nan Tatagu,
 at hiyanan ten mid inila tu'uh aton tu'u.
 At mapa"ida tun allup tu'uh tun ad
 Jerusalem,
 ya awniat madngol di ahipopokaw an
 mumpabadang hinan way aduntuduntug.
- 6 Ti umalida nan i'Elam§ ya iKir* an numpunlu-
 gan hi lugan di mi'gubat
 ya numpuntakay hi kabayu an
 numpumpana ya numpunhapiaw
 ta gubaton ditu'u.

‡ 22:3 Agguy tu'u inilah un hay tinalun di i'Assyria di pohdonan hapiton an na'at hidin 701 B.C. hidin nun'alian Sennacherib (704-681 B.C.), unu hay tinalun di iBabylon an na'at hidin 588-586 B.C. hidin nun'alian Nebuchadnezzar (605-562 B.C.). Nu hay iBabylon di pohdonan hapiton ya itudunay aat di limmayawan da Alin hi Zedekiah ya nan u'uphiyalna, mu natiliwdad Jericho (II Ki. 25:4-6). § 22:6 Unu i'Iran. * 22:6 Unu iMedia.

- 7 At nan malumong an numpundotal an punhab-
alan tu'uh tud Judah ya mapnuh lugan di
buhul,
ya nan nungkakabayun titindalu ya
mumpunhooddah nan way pantaw di
babluy tu'u.
- 8 Ya pumpa"ida nan allup hitud Judah,
at mi'id di ipo"oyan tu'u.
At umuyyu mahkay alan nan almasyuh nan
nihinandah nan Palasyu
an hay Ayiw an Nalpud Lebanon di
Niyamma.
- 9 Ya tigonyu ta mahapul an mipaphod nan allup
hitud Jerusalem,
at amungonyu nan danum an malpuh
nan nanginnampan lobong.
- 10 Ya uyaponyu goh nan nipaphod an a'abung
hitud Jerusalem,
ya pina"iyuy udum
ta nan batun anonyu ya inyammayuh nan
napa"in allup.
- 11 Ya inyammayuy ahayupan di danum hinan
numbattanan nan duwan allup
an malpuh nan Dadan an Ahayupan di
Danum.
Mu an amin hanan pange'kodanyu ya mi'id
di hulbina
ti agguy ayu ahan numpabadang ay Apo
Dios an nunlumu.
Ya wan danen ma'at hi udum hi algaw ya
Hiyay nunnomnom.

- 12 Mu binagan ditu'u tuwalih nan nidugah di abalinanan Dios
 ta ikila tu'uy punlungdayaan tu'uh nan numbaholan tu'u,
 ya numpamukmuk tu'u ya numpunlubung tu'uh langgut
 ta ipattig tu'uy puntutuyuan tu'u.
- 13 Mu un ayuat goh udot umanla'anla ya imanin'inum
 an mumpulpulutan hi dotag di baka ya kalnilu.
 Ti alyonyuy,
 “Aga tu'u akkay ta ipadah tu'un mangamangan ya mangin'inum
 ti hi ma'et at matoy tu'u damdama!”†

14 Ya inalin goh Apo Dios an nidugah di abalinana ay ha"in di, “Henen baholda ya adi ahan ma'aliwan hi engganah matoyda.”

Nan Ma'at ay Shebna

- 15 Inalin goh Apo Dios ay ha"in di,
 “Umuy'an Shebna‡ an mumpapto' hinan palasyu ta alyom ay hiyay,
- 16 Undan hay niyatam udot
 ta mangamma'ah maphod an lubu'muh tun daplah an ilubu'an di a'ali?
- 17 Nomnomnomom an hi Apo Dios ya itapal da'ah niyadagwin babluy
 ta hidiy ibaludam an ta"on hi un waday abalinam an tagu.

† **22:13** I Cor. 15:32. ‡ **22:15** Hiya ya bunag ad Jerusalem, ya i'Egypt nin, ya nabagbagtuy haadna ti hiyay nehnod hinan Alin hi Hezekiah (Isa. 22:22; 36:3).

- 18 At umat'ah nan bola an odnanda,
ya intapal da'ah nan ongol an babluy.
At hidiy atayam ta nan ipahiyam an kalesa ya
mi'id di hulbida ti mapa"ida.
At he"ay dumalat hi abainan nan ad baal
ay he"a.
- 19 Ya anon da'ah nan nabagtun haadmu.

20 Ya ipa'ayag'uh Eliakim[§] an hina' Hilkiah ta
hiyay mihukat ay he"a. 21 At hiyay mamoltan
hinan lubung di ap'apu an inlubungmu, ya nan
tamum, ya nan abalinam. At hiyay paddung-
nay hi aman nan numpunhitud Jerusalem ya
an amin hitun ad Judah. 22 Ya pumbalino' hi
Eliakim hi ap'apu ta mehnod hinan ali an holag
David. At nan ituguna ya ma'unud, at paddung-
nay nan ibo'tana ya mi'id di mangitangob, ya
nan itangobna ya mi'id di mangibughul. 23 Hiya
ya mihamad di pun'ap'apuwana ta umat hinan
pado' an mihamad an mipado' hinan luta. At
hiyay dalat di a'al'alyandan hina"ama. 24 Mu an
amindan hina"ama ya nan tutulangna ya hiyay
pangedenolandah mahapulda ta umat hinan hal-
labyan an do'ol di mihabluy an umat hi banga ya
tibung.

25 Mu manuh hopapna ti umat nongkay hinan
nihamad an hallabyan, mu dumalat di damot nan
mun'ihabluy ya la'tot ya naguyud, at magah,* ya

§ 22:20 Hay pohdonan ibaga ya *hi Apo Dios di mangiyamma*.

* 22:25 Hay pohdonan hapiton ya ma'aan goh nan haad Eliakim
an umat hinan ma'at ay Shebna.

napa"idan amin nan mun'ihabluy. Ha"in an Dios di nanapit ete.”

23

*Hay Nipa'innilah Ma'at ad Tyre ya ad Sidon
(Tyre: Ezek. 26:1-28:26; Joel 3:4-8; Am. 1:9-10;
Zech. 9:3-4; Sidon: Ezek. 28:20-26)*

¹ Hiyah te hinapit Apo Dios hinan tatagun mumpungkumildud Tyre. An inalinay,
“Da'yun mumpuntamuh nan pupul di iTarshish* ya awniat
ikilayuy punlungdayaanyuh apa"ian nan duma'alan di pupulyu† ya nan a'abungyud Tyre.
Ya hay a'atan te ya donglonyuh dumatnganyud Cyprus.”

² Ya inalin goh Apo Dios hinan iSidon‡ di,
“Duminong ayu adya ta nomnom-nomonyu nan ma'at ay da'yun iSidon an mumpungkumildu an numpunhituh pingit di baybay
an immadangyan an dumalat di nungku-milduanyu.

* **23:1** Unu ad Spain. † **23:1** Na'at hidin 572 B.C. hidin nangabakan nan tindalun nan Alin hi Nebuchadnezzar an iBabylon hinan siudad an nipingit hi Baybay an Mediterranean, mu nan tindalun nan Alin hi Alexander an iGreece di nangabak hinan nidugah an na'allup an siudad an wah nan duwan islah din 332 B.C. an wah nan godwan di kilometlul nan pingit di baybay. ‡ **23:2** Hay inadagwin ad Tyre ta nangamung ad Sidon ya 40 an kilometlu.

- 3 Ti nun'iluganyuh nan pupul di ikumilduyun bogah
 an nalpuh nan inliya'dah nan pingit di wangwang hi ad Shihor,[§]
 ya inyuyyu nun'ila'uh abablubabluy.
- 4 Mu nan babluyyud Sidon an wah nan pingit di baybay an ma'al'ali ya nidugah di ipa'ampaana
 ti adi mahkay mabalin an umuy ayu mungkumildu
 ti un gulat ta humapit nan baybay at alyonay, Mi'id mahkay di imbabaluy'u.”*
- 5 Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Ya ta'on hi un nan i'Egypt ya nidugah di punlungdayaandah pangngolandah napa"ian ad Tyre.
- 6 At an amin ayun numpunhituh nan pingit di baybay
 ya odolnah un ayu munlugaan hi pupul ta lumayaw ayu ta ekayud Tarshish.
 Ya ingkilayuy punlungdayaanyu.”
- 7 Ya alyon nan tataguy,
 “Undan hiyah ne numbalinan ad Tyre an din siudad hidin penghana?†

§ 23:3 Hay kulugon nan udum ya ad Shihor ya Egypt di ohah ngadana, mu kulugon nan udum an hiyay ohan ngadan nan ohan ala' unu ginnaw an nihi"up hinan Wangwang an Nile hidi.

* 23:4 Hay pohdonan hapiton ya nan inyanud nan baybay ya adina bangngadon. † 23:7 Niyammah ten siudad hidin 2000 B.C.

Hidin hopapna ay ya gunda umamlong nan
 numbabluy hitu,
 ya nonongan immuydah udum an
 babluy ta hidiy pungkumilduanda
 ya pi'hituwanda.

8 Mu hay nunnomnom an mama'id Tyre an
 babluy di ma'al'alih tun luta
 an hay mumpungkumilduh di ya nan
 imbabaluy di ali?"

9 Ya ha'in an hi Isaiah di mambal an alyo' di,
 "Hi Apo Dios an nidugah di abalinanay
 nunnomnom ta pogpogonay
 pumpahiyaanda
 ya ta way aton nan e'gonan di tataguh tun
 lutan mabainan!

10 At da'yun tatagud Tyre ya puntammanyu
 mahkay nan lutayu
 ti mi'idda mahkay nan pupul an gun
 duma'al hinan babluyyu.

11 Hi Apo Dios ya nidugah di abalinana,
 at hiyanan mabalin an pa"ionay babluy
 an pun'ap'apuwan di tataguh tun luta.
 Ya hiyanan iyabulutnay apa"ian ad Phoeni-
 cia‡ an wah pingit di baybay
 ta mapogpog di abalinanda.

12 Ti inalin goh Apo Dios di,
 Ta'on hi un da'yun iSidon hinad Phoeni-
 cia an nangipa'enghah pun'amlongan

‡ 23:11 Ad Phoenicia ya hakupnad Tyre ya ad Sidon.

ya mapogpog mahkay ti munholholtap ayud
ugwan. §

At ta"on hi un ayu lumayaw ta umuy
ayud Cyprus ya adi ayu damdama lu-
menggop hidi.

13 At tigonyuy aton nan i'Assyria hi ad Babylon*
an gubatonda dida,
ya pina"idan amin nan wah din babluy
an ta"on hi un nan allup hinan nunlene'woh.

14 Da'yun gun milugan hi pupul ya awniat iki-
layuy punlungdayaanyuh
apa"ian ad Tyre an pundenolanyu!

15 At ma'aliwan mahkay nan babluy ad Tyre† hi
napituy tawon an hiyah ne mabalin an pi'taguan
di ohan ali. Mu awniat mababluyan goh hi
alpahan di napitun tawon at umat hinan kantan
di babain mumpappabayad an alyonay,

16 He"an babain mi'lala'i ya naliwan da'a mahkay.
At hiyanan odnam nan alpa ta
mungkankanta'a goh
ta ma'agay'ayan nan linalai ta umalidan he"a.

§ **23:12** Inabak nan tindalun nan Alin hi Esarhaddon (680-669 B.C.) an i'Assyria ad Sidon, ya inabak goh nan tindalun nan Alin hi Nebuchadnezzar (605-562 B.C.) hidih din 587 B.C. * **23:13** Nan tindalud Assyria an impangulun Sennacherib ya numpa"idad Babylon hidin 689 B.C. † **23:15** Ad Tyre ya numbalin an adi mahkay aptan hidin nalpahan di nanakupan di tindalun Nebuchadnezzar an alid Babylon. Ya nan bimmabluy ya numbalinda mahkay hi nawotwot. Nalauh di atnay tawon ya nihukat nan iPersia an nanakup ay dida.

17 Ya hay pohdonan hapiton ya hay angunuh nen napiton tawon ya haggungon mahkay Apo Dios ad Tyre, mu agguy naluman din aat nan tatagud Tyre an un hay pungkumilduanday nomnommonda, ya naliwandaat hi Apo Dios, at mipaddungda damdamah nan mi'lala'in hiyay bumolaanah pihhuh tun abablubabluy hitun luta. 18 Mu hay umangunuh ya bo'on hiyay manamtam hinan bino'lana ti hi Apo Dios ya idatnah nan tataguna ta way pangngalandah do'ol an ma'an ya nan mun'aphod an lubungda."

24

Hay Pummoltaan Apo Dios hinan Tataguh tun Luta

- 1 Nomnomnomon tu'un hi Apo Dios ya pa"iona tun luta,
 at maluman di aatna,
 at miwa'atda nan tatagu.
- 2 At hay aat te ya mi'id di adi milagat an ta"on un padi,
 ya baal, ya nan ad baal ay dida,
 ya nan luma'u, ya nan munla'u,
 ya nan umutang, ya nan mumpa'utang,
 ya nan nawotwot, ya nan adangyan.
- 3 At nidugah di apa"ian tun luta an paddungnay mihigid an amin di wada.
 Hiyah te inalin Apo Dios.
- 4 Ti mamaganan tun luta,
 at mun'alangun amin di nalmu.
 Ya an amin di abablubabluy hitun luta ya ahihiga,

- ya ta"on un nan a'ap'apu ya kumapuyda
 5 ti dumalat nan adi pangunudan di tataguh nan
 Uldin Apo Dios
 an nahahapit hi ma'unud hi enggana.*
- 6 At hiyanan pa"ion Apo Dios tun luta,
 at mahapul an edpol nan tataguy punhol-
 holtapandah ligat an dumalat di bahol,
 at unda tuttuluy ma'angang.
- 7 Ya mun'alyaw an amin nan greyp,
 at mi'id di miyammah ma'inum an
 mangipa'amlong hinan tatagu,
 at nidugah an mumpunlungdayada.
- 8 At mid mahkay di amlongdan muntukal hinan
 tambourine ya alpa,
- 9 ya mi'id mahkay goh di gun ma'amung ta ku-
 manankantada ya immanin'inumda
 ti mumpait mahkay di panamtamdah
 nan ma'inum.
- 10 Ya mid hulbin an amin nan babluy an
 nun'apa"i,†
 ya an amin nan tatagu ya
 numpunda'igda ta mi'id humgop.
- 11 Ya mi'id mahkay nongkay di amlong di tataguh
 tun luta,

* **24:5** Heten nunhahapitananda ya hay aat nin din ni'hapitan Apo Dios ay Noah hidin penghana (Gen. 9:8-17). † **24:10** Mid mapto' ya nan nun'apa"i in abablubabluy di pangalyanan te ya an amin din abablubabluy an nitudo' hinan chapters 13-23 an ad Babylon (13:1-14:23; 21:1-10), ya ad Assyria (14:24-32), ya ad Moab (15:1-16:14), ya ad Damascus (17:1-14), ya ad Ethiopia (18:1-7; 20:1-6), ya ad Egypt (19:1-20:6), ya ad Edom (21:11-12), ya ad Arabia (21:13-17), ya ad Jerusalem (22:1-25), ya ad Tyre ya ad Sidon (23:1-18).

at tumu'utu'u' nan tatagun mumbagah
ma'inum.

12 Ya nidugah di apa"ian nongkay di babluyda
ti mapa"i nan pantaw di allup nan
babluyda.

13 At umat hinay aat di ma'at hinan abablubabluy
hitun luta,
at unda tuttuluy tatagun ma'angang
an umat hinan niyoh'ohan bungan di olibo
unu greyp hi alpahan di apugahan di
bungada.

14 Mu wadaday tataguh appit hi alimuhan di
algaw
an pun'it'u'day pundayawdah anabag-
bagtun Apo Dios
an dumalat di amlongda.

15 At hiyanan da'yun tatagun wah appit hi
buhu'an di algaw
ya da'yun numpunhituh nan pingit di
baybay
ya mahapul an dayawonyuh Apo Dios an
dayawon tu'un holag Israel!

16 Ya ta"on un nan nun'iyadagwin babluy ya aw-
niat madngol di kantadan alyonday,
“Madayaw nan na'ahhamad di pangat-
nan Dios!”

Mu ha"in ya munha'it damdamay punnom-
noma'
ti nan tatagu ya mumpipinna"ida.

17 At nidugah an atata'ot di ma'ma'at hitun luta
an mi'id di nanginnilah un magah hi bitu
unu ma'nah nan hulu.

18 Ti lumayawta ay an dumalat di ta'ot ya
 ma'uhbungtah nan bitu.
 Ya wa ay goh ta ipatna an umayat hinan
 bitu ya ma'nata goh damdamah hulu.

Ya madloh di udan an ay niguwang di lobong
 hi ad abuniyan,
 ya umalyog tun luta,

19 at mun'anga'.

20 Ya gapuh bi'ah di alyog ya munhinaggaw tun
 luta an umat hinan nabutong
 ya nan abung hi un mabi'ah di puo'.
 At ma'at hatun gapuh nan nidugah an ngohoy
 di tatagun Apo Dios,
 at hitun apa"iana ya adi mahkay mipa-
 phod.

21 Ya henen gutud‡ ya moltaon Apo Dios nan
 numbahol an anghel an wad abuniyan§
 ya ta"on un nan a'a'lih tun luta.

22 At amungona didah nan way nabo"an an ay
 baludan
 ta engganah tun punhumalyaanan dida
 ta mamoltada.

23 Ya homelong nan bulan,
 ya adi bumenang nan algaw
 ti hi Apo Dios an nidugah di abalinanay
 mun'ap'apuh nan Duntug an Zion hi ad
 Jerusalem.
 At madilagan an amin,

‡ 24:21 Ma'at nin hinan te"an di Punligatan di Tatagu. § 24:21 Hiyatu nin nan nun'appuhiy pangatnan anghel an nangohoy ay Apo Dios.

ya ta'on un nan mumpangipangpanguluh
nan tatagu ya tigonday benangna.

25

*Nan Kantah Ipabagtuan Apo Dios**

- ¹ O Apu an Dios'u,
He"ay e'gona' ya ipabagbagtu'.
Ti umipanoh'an amin nan ina'inatmu
an hiyana tuwali din ninomnommuh din
penghanan alyom hi atom.
- ² At pumpa'im nan babluy† an ta'on hi un na-
hamad di allupna,
at midipat hinan luta.
At ma'ubah mahkay heden palasyun di
tataguh udum an babluy,
at adi mahkay mabalín an mawada goh.
- ³ At nan tatagun ongol di abalinanda ya awniat
hapitonday anabagtum,
ya nan mun'abungot an tatagu ya ta'tan
da'a.
- ⁴ Ti He"ay pumpabadangan nan nun'awotwot an
maligligatan,
ya He"ay paddungnay ihi'ugandah un
way puo' unu ongol an potang.
Ti nidugah di pangat di buhul an umat hinan
mabi'ah an puo'
- ⁵ unu nan nidugah an potang hinan mapulun,

* **25:** Heten kanta ya ipabagtunah Apo Dios an dumalat hinan namaliwanah nan tataguh nan atata'ot an nitudo' hi chapter 24.

† **25:2** Heten ongol an babluy ya ad Babylon an hay aat di tataguh di ya ngohoyondah Apo Dios. Baliwan di iBabylon an amin nan nun'appuhiy pangatnan tataguh tun luta.

at mun'ohab.
 At He"a, Apo Dios, di ay bunut an nihanih nan
 potang
 ti agguymu inyabulut an nan buhul di
 mangabak,
 at impadinongmu didan mangikantah
 nangabakanda.

*Hay Pangidadaan Apo Dios hinan Maphod
 an Ma'an hi an Amin an Tatagu*

- ⁶ Hi Apo Dios an nidugah di abalinana
 ya idadaanah nan Duntug an Zion di
 mun'aphod an ma'an
 an iyayagnah an amin an tataguh tun luta.
 Ti piliona nan ma"aphod an mihda an
 nan way tabana an dotag di baka
 ya nan na"apgot an bayah an ma'appaganah.
- ⁷ Ya heten duntug goh di pamogpoganah nan
 dumalat hi punlungdayaan
 an amin nan tataguh tun luta.
- ⁸ Ya pogpogonay abalanan di atoy hi munnanan-
 nong,‡
 ya paddungnay apulugonan amin di lug-
 wan di tataguna,§
 ya pogpogonay abainandah abablubabluy hi-
 tun luta.
 Hiyah ne intulag Apo Dios hi atona.

- ⁹ At awniat alyon nan tataguy,
 "Immannung an hi Apo Dios di Dios tu'u
 ya nangedenolan tu'u,
 at hiyanan binaliwan ditu'u!

‡ 25:8 I Cor. 15:54. § 25:8 Rev. 7:17; 21:4.

At mun'amlong tu'uh nanaguanan
ditu'u!"

*Hay Miyadwah Nipa'innilah Pummoltaan Apo
Dios hinan iMoab*

*(Isa. 15:1—16:14; Jer. 48:1-47; Ezek. 25:8-11;
Am. 2:1-3; Zeph. 2:8-11)*

¹⁰ Ya ipapto' Apo Dios heten Duntug an Zion an
gapuh nan abalinana,

mu nan iMoab ya pun'igatina dida ta
umatdah nan dagamin mun'ibilud hi-
nan ta"i.

¹¹ Ya ta"on hi unda ipatnan bumangon ta makak-
dah di mu adi iyabulut Apo Dios

an unnaat goh iyal'allan bainon dida ta
mapogpog di pumpahiyaanda.

¹² Ya pompa"in Apo Dios nan allup di babluyda
ta midipatdah nan luta ta mumbalindah
hupu'.

26

Nan Kantan Pundayaw ay Apo Dios

¹ Awniat madatngan di pangikantaan nan
tataguh tun ad Judah eten kantan alyonay,

“Nahamad tun babluy tu'u ti hi Apo Dios
di mangibaliw ay ditu'u,

at mipaddung hinan allup an nunle'woh ay
ditu'u.

² At ibughulyu nan pantaw hinan allup

ta humigupdan amin nan tatagun mang-
inaynayun hi pangulugdan Apo Dios

an dida nan imbilangnah nahamad di pan-
gatda!

- 3 Ti hi Apo Dios ya palenggopona nan tagun
na'na'unnud ay Hiya
ti Hiyay edenolna.
- 4 At hi Apo Dios di pange'kodan tu'uh enggana
ti Hiya nan paddungnay daplah an
ihi'ugan tu'u ta mibaliw tu'u.
- 5 Hiya ya ipa'ampana nan mumpahiya,
ya pa"iona nan ma'al'alín babluyda
ta mun'egday nan allupda ta midipat hinan
luta.
- 6 At pun'igatin nan nun'awotwot,
ya ma'abohlan an tatagu.
- 7 Mu nan na'na'unnud ya pundotalon nan
nungngadan hi Nahamad di Pangatnay
dalanonda
ta maphod hi owonda.
- 8 At da'mi ya pohpohdonmin hi Apo Dios di mi-
pabagtu,
at unudonmi nan Uldina,
ya Hiyay edenolmi.
- 9 At abigabigat ya Hiyay nonomnonomni.
Ti wa ay ta moltaona nan tataguh tun luta
ya hiyay panginnilaandah
nan nahamad hi un'unudonda ta ipogpogda
nan nun'appuhin ato'atonda.
- 10 Mu ta"on damdamah unmu ipattig di
homo'muh nan nun'appuhiy pangatdan
tatagu
ya adida damdama matuduwan an man-
gat hi maphod.
Ya hihidyan nan nun'appuhiy gunda aton an
ta"on hi unda wah nan babluy

an hay nahamad di mitudtuduh ma'unud
ti adida pa'immatun hinan anabagtum an
Dios.

11 Ya ta'on goh hi un'a nundadaan an mummoltan
dida
ya paddungnay unda nabulaw an nango-
hoyda.

At ipattigmun didan buhulmu an He"a ya
ongol di pamhodmun da'min tatagum ta
mabainanda.

At moltaom,
at didah nan apuy an inalim hi pamogpog-
mun dida.

12 Apo Dios, iyabulutmu ni' an lumenggop ami
ti dumalat nan abalanan an nalpun He"a
ya mun'aphod di inatmi.

13 Apo Dios an Diosmi,
wadaday udum an nun'ap'apun da'mi,*
mu He"a damdama ya anggay di dayawonmi.

14 Ya danen nun'ap'apun damih din hopapna ya
minoltam dida,
at nun'atoyda
at na'aliwandah nabayag.

15 He"a, Apo Dios, ya impado'ol da'min tatagum,†
ya impa'ambilogmu tun num-
babluyanmi.
At hiyanan He"ay daydayawonmi.

* **26:13** Umat hinan i'Egypt, ya iPhilistia, ya iMidian, ya iAssyria,
ya nan udumna goh. † **26:15** Heten dimmo'lan nan i'Israel
ya dumalat nin hi numbangngadan nan i'ibbadan nibalud ad
Babylon (Isa. 54:2-3).

- 16 Hidin nangilatam ay da'mi, Apo Dios, ya
nidugah di nipaligligatanmi,
at numpahpahmo' amin He"a.
- 17 Ti umat amih nan babain magadyuh muntun-
gaw
an punkaw hi dogoh di puntungawana.
- 18 Mu ta'on hi un ami nunligligat ya agguymi
inabalinan an nangibaliw hi babluymi,
ya bo'on hiyay dumalat hi pinumhodan
nan tatagu.
- 19 Mu inilamin He"a ya abalinam an mamaliw ay
da'mi
ya tun babluymi tuwalin paddungnay
mahuam!
At awniat ikankantan nan tataguy amlongda
ti nan panaguam ay da'mi ya mipaddung
hinan dulnuh nan helhelong.‡
- 20 At da'yun i'ibba' an holag Israel ya edenolyun
Apo Dios an paddungnay umanamut ayu,
ya nun'ida'igyuy abungyu ta mipo"oy
ayuh engganay un ma'udyaan di bun-
gotna.
- 21 Ti umalin malpud abuniyan ta moltaona nan
tataguh tun lutan dumalat di baholda.
Ya inilan Apo Dios an amin nan tatagun
napatoy hi abablubabluy,
ya inilana goh nan tatagun namatoy ay dida,
at hiyanan mamoltada.”

‡ 26:19 Nan dulnuh nan helhelong ya ma'ahhapul ad Israel hinan tumaguan di nitanom.

27

Hay Abaliwan nan Holag Israel

- ¹ Henen a'atana* ya moltaon mahkay Apo Dios nan ay ulog an Leviathan† hinan baybay, at mi'id mahkay di aton nen munleppotan an ay ulog an mamalbalin ditu'un tatagu.
- ² Ya alyon Apo Dios di,
 “Umamlong ayu mahkay ta ikankan-tayuy pinumhodanyu an umat hinan natanoman hi greyp an mamunga.
- ³ Ti Ha"i an Dios di manalimun hinan inatanom'un greyp ta gun'u hibugan, ya iyadug'uh abigabigat ta mi'id di mama"i.
- ⁴ Ti adia' mahkay bumugot.
 Mu wadada ay di puma"i an buhul an paddungnay pagat ya gulun ya gubato' dida ta engganah un'u puulan dida ta ma'ubahda!
- ⁵ Mu wa ay ta pohdon nan buhul an baliwa' dida ya mahapul an mi'pohhodandah mah-hun ay Ha"i,
 at adi' ubahon dida.
- ⁶ Ya udum hi algaw ya nan tatagu' an holag Jacob an hi Israel di ohah ngadana

* **27:1** Ma'at hinan Hinlibuy Tawon (verses 1-6, 9, 12-13). † **27:1** Heten Leviathan ya ohan kalahin di dinosaur (bahaom nan footnote di Job 41:1), ya hiyay ipaddungan an amin nan tatagun buhul Apo Dios.

ya mipaddungdah nan ayiw an nihamad
 an limmamut,
 at do'ol di bungana,
 at la'tot ya nihinap hi abablubabluy hi-
 tun lutay bungana.”

- ⁷ Ya inali' an hi Isaiah di,
 “Manu ay umat hinay ma'at
 ti hi Apo Dios ya moltaon ditu'un tataguna,
 mu adi umat hinan nidugah an atonan
 mummoltah nan buhul tu'u.
- ⁸ At pumpakak ditu'un ten numbabluyan tu'u
 ta iyuy ditu'uh nan buhul tu'uh udum an
 babluy.
 At paddungnay un ditu'u itayap hi puo'
 an malpuh appit hi buhu'an di algaw.
- ⁹ Mu gahin hi un tu'u du'gon di gun tu'u pumba-
 holan ya unna aliwan di bahol tu'u.‡
 At pumpa"i ya nunggimu'nan amin nan
 batun pun'onngan hi incense
 an gun tu'u pangidawatan hinan bulul di
 udum an tatagu
 ta engganah un mumbalin hi hupu',
 ya ta"on un nan inyamma tu'un pundayawan
 ay Asherah.
- ¹⁰ Ti minganuyda nan nun'a'allup an babluy tu'u
 an umatdah nan mapulun.
 At hidiy umayan nan babaka,
 ya nun'alatda nan hapang di a'ayiw,
- ¹¹ at mun'ahpa'da,

‡ 27:9 Rom. 11:26.

ya wa ay ta mun'alanguda ya pinateng
 nan binabai ta itunguda. §
 Umat hituy ma'at ay ditu'u ti din'ug tu'uh Apo
 Dios,
 at umat tu'uh nan mi'id di nomnomna.
 Ya Hiyan Dios an nunlumun ditu'u ya adi
 ditu'u hom'on.
¹² Mu udum hi algaw ya ohha'ohhaon ditu'un
 amungon an holag Israel an mete"ah nan Wang-
 wang an Euphrates ta engganah pogpog di ad
 Egypt. ¹³ Ya henen a'atana ya ma"adngol nan
 ipagangoh tu'un talampet an pangayag tu'uh nan
 i'ibba tu'un mun'a'utaw hi ad Assyria ya ad Egypt.
 At mumpumbanggadda ta middumdan ditu'un
 mundayaw ay Apo Dios eden pento'nan duntug
 ad Jerusalem."

28

Hay Ma'at hi ad Samaria

- ¹ Mahmo' nan maphod an babluy ad Samaria an
 kapitulyud Israel
 an wah nan nundotal ya malumong an
 luta!
 Ti ta'on hi un ipahiyang nan mabubutong an
 a'ap'apu tu'un holag Israel
 ya mapa"i an ay ma'leng hinan ma"aphod
 an habhabung.
² Ti tigonyu an ipa'alin Apo Dios nan mun'abi'ah
 an gumubat*

§ **27:11** Nan iJerusalem ya mipaddungdan ten hapang an
 nalangu an mi'id di iyusalana an un hay mitungu ya anggay.

* **28:2** Hay ipa"elna ya nan tindalun nan alid Assyria.

- an umat hi aton di mabi'ah an puo' ya
 udan,
 at wa ay ta mundatong ya nun'iyatudnan
 amin di dalapuhona.
- ³ At henen babluy an ipahiyan nongkay nan
 mabubutong an holag Ephraim
 ya pa"ion di buhul.
- ⁴ At mami'id mahkay di amaphodna
 ta umat nongkay hinan ma"aphod an
 habhabung
 an ta"on hi un nitanom hinan ma"aphod ya
 malumong an luta,
 mu mun'ulay damdama ya na'leng.
 Ya umat goh hinan nanahhun an nalum an
 bungan di ma'alih fig
 an un himbumagga ya mami'id ti alan di
 mannig,
 ya inanda.
- ⁵ Mu hitun alpahan di a'atan hana ya hi Apo Dios
 an nidugah di abalinana
 di nahamad hi iyamlong nan ma'angang
 an tataguna.
- ⁶ Ti tigona ta nepto' di aton nan mangipanuh hi
 tatagu,
 ya idatnay abalanan nan tatagunan man-
 angah nan mangubat ay dida.

Nan Mabubutong an Propetah ad Judah

- ⁷ Mu ad ugwan ya nan papadi ya propeta ya
 mabubutongda,
 at munlangngiwandan dumalan,
 at mi'id poto' di nomnomda,

at mun'ibahhaw di pun'awatdah nan
ipa'innilan Apo Dios ay dida,
at mibahhaw di atondan mangipanuh hinan
tatagu.

⁸ Ya mun'iwa'at di inutadah nan lamehaan,
at nidugah an aluluhnin ya ahi'a'agub.

⁹ Ya inalida goh udot ay ha'in di,
“Hay punnomnom nin nen tagun ditu'u?
Ti wa ay ta humapit ay ditu'u ya ay tu'u
ung'ungungnga!

¹⁰ Ti nan hapitona ya nan hapit di nun'abutong an
alyonday,
Bada, bada, bada, bada!
Bada, bada, bada, bada!”†

¹¹ At umat hina ay an ngohoyona' an muntudun
didan i'ibba' an holag Israel
ya la'tot ya impa'alín Apo Dios nan buhul
an nat'on di hapitda‡
ta diday manugun ay da'yu§ ta abakon ditu'u,
ta diday muntudun ditu'u.

¹² Mu gulat ta donglon daten i'ibba' an holag Israel
nan Tugun Apo Dios
at immannung an hitun babluy tu'uy
punhituwan tu'u,
mu nihimung an nangohoyda.*

† **28:10** Hanan hapit ya mid ah pohdondan ibaga ti un hapit di
nun'abutong an ta"on hi unda humapit mu mid potó' di hapitonda.
Ya hay nipaddunganah nan hapit di English ya *blah, blah, blah!*

‡ **28:11** Didanay i'Assyria. § **28:11** I Cor. 14:21. * **28:12** I
Cor. 14:21.

- 13 At hiyanan hi Apo Dios ya umat goh hinay
 atonan alyonay,
 “Bada, bada, bada, bada
 an muntudtudun da'yu ta
 ohha'ohhaona!”
 At hiyanan mun'ihupdugda,
 ya nahugatanda ta nalakan alanda dida,
 ya inyuyda didah udum an babluy.
- 14 At donglonyun mumpungngohoy an a'ap'apud
 Jerusalem nan hapit Apo Dios
- 15 ti ita"engyun alyonyuy un ayu ni'tulag hi atoy
 ya nan lubu'.†
 At hiyanan ta"on hi un waday nunnaud
 an ligat
 ya alyonyuy mibaliw ayu an gapu ta munde-
 nol ayuh layah.
- 16 Mu nan na'abbagbagtun Dios ya inalinay,
 “Nomnomnomonyu an impognad'u nan
 batuh nan Duntug an Zion,
 at nan tagun mangedenol enen batu ya adi
 mabainan.‡
- 17 Ti dida ya nahamad di pangatda,
 mu nan pundenolanyun layah ya
 pun'ianud di datong ya dalallu,
- 18 at nan ni'tulaganyuh atoy ya mid hulbina.
 Ti hitun umalian nan buhul ya uman-
 nung an mun'iwalitang ayuh luta
 an paddungnay iyanud da'yuh datong
- 19 an dumalat nan punligligatanyuh abigabigat.”

† **28:15** Hay pohdonan hapiton nin ya nan pi'hapitandah
 lennawan di nun'atoy (verse 18). ‡ **28:16** Rom. 9:33; 10:11; I
 Pet. 2:6.

- Ya un gulat ta ma'awatanyuh te at uman-
nung an matuduwan ayu,
at mawaday nidugah hi ta'otyū.
- 20 Ti adi ayu mabaliwan
an umat ayuh nan ulgud an nan
mun'ammah he'he'dod an kama an
malauh di hu'inah nan kama,
ya umat goh hinan limma'uh ho'ho'dod an
uloh an adi umdah iyulohna. §
- 21 Ya wan hi Apo Dios ya mahanawang an nidugah
di boholna,
at hay atonan ditu'un tataguna ya umat
hi inatnah nan iPhilitia hinan Duntug
an Perazim*
ya hinan holag Amor hinan nundotal ad
Gibeon. †
At atona nan umipanoh'an pum-
moltanah nan tataguna
an ta"on hi unda adi ma'awatan.
- 22 At maphod hi unyu ipogpog di ngohoyyu ta adi
mamamay moltayu!
Ti inalin Apo Dios an nidugah di abali-
nana ay ha"in di makulug
an pa"iona tun babluy tu'u.
- 23 At donglonyu tun alyo' ay da'yu
- 24 ti undan way mumpayaw hi unna inanayun an
umala'aladu
unu kumawakawal hinan payawna?
- 25 Ti wa ay ta nidadaan nan puntanomana ya
tinammanah nan pohdonan itanom,

§ 28:20 Hay nipaddungan te ya nan nangiyokodandah nan
i'Egypt an mid abalinandan bumadang. * 28:21 II Sam. 5:20.

† 28:21 Josh. 10:10-12.

- at ilahhinay pangitammanah nan wheat,
ya nan barle, ya nan dill, ya nan cum-
mim.
- 26 Nan mumpayaw ya inilanay atonan muntamu
ti hi Apo Dios di mangipanomnom hi
atona.
- 27 Ti nabto' ay nan umat hinan dill ya cummin ya
inilanan bo'on hay gumo' di panaltalna
ti nan maymayappaw an ayiw di usa-
lona.
- 28 Ya umat goh hinan mabto' an wheat an inilanay
atonan manaltal ta adi magmi'.
At mabalin an usalona nan pilid di kalesa
an guyudon di kabayu,
mu tigona ta adi magmu' di bogahna.
- 29 Ya an amin hatun la'eng di tagu ya nalpun Apo
Dios an nidugah di abalinana
ti Hiya ya ma"aphod di panuguna ya
nanginnila!

29

Hay Apa"ian nan Babluy David

- 1 Mahmo' nan babluy tu'ud Jerusalem an ma'alih
Ariel*
an din numbabluyan din Alin hi David.
Manu ti atawotawon ya gun tu'u ngilanon
nan mahayhaynod an punnomnoman
tu'uh nan pundayawan tu'un Apo Dios.
- 2 Mu pa"ion Apo Dios tun babluy tu'u an
pun'onngan hi me'nong ay Hiya.

* **29:1** Heten hapit ya umat hinan hapit di Hudyu an *pun'onngan*,
at munhanul hi Isaiah hi nanapitdah verse 2.

- At awniat nidugah di kumilaan tu'u ya
 punlungdayaan tu'u
 ti mumbalin tun babluy tu'uh ay *pun'onngan*
 an umayuhan di dalan di tatagu.
- ³ Ti ipa'alinay buhul ta li'ubonda tun babluy tu'u,
 ya tababondah luta ya batuy
 nunlene'woh hinan allup tu'u
 ta pumpattu'andan mangubat ay ditu'u.
- ⁴ At awniat nidugah di atayan tu'u an ta'on hi un
 tu'u mumpabadang,
 ya adi madngol di hapit tu'un
 umat hinan hapit di adi mattig an mid mapto'
 hi hapitona ti un tu'u iyab'abu'ab.
- ⁵ Mu hanan mun'abungot an buhul tu'u ya mum-
 balindah umat hi hupu' an mun'ipuo',[†]
 at himbumaggadan mami'id.
- ⁶ Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya
 ipa'alinay mabi'ah an alyog,
 ya puo', ya idul, ya ilat, ya nan gu-
 miyagiyab an apuy.
- ⁷ At pogpogonan amin nan mangubat hitun
 babluy tu'un pun'onngan hi me'nong ay
 Hiya,
 at mipaddungdah nan enap an inggibo'
 ay ya nami'id.
- ⁸ An umat hinan tagun na'ahhinaangan an
 en'enaponan gun mangan,
 mu unat goh inggibo'na ya hihidyan
 munhihinnaang.

[†] **29:5** Hay ituduna nin ya nan na'abakan nan i'Assyria hidin 701 B.C.

Ya umat goh hinan na'uwaw an ta"on hi unna
 en'enapon an gun uminum
 mu wa ay ta igibo'na ya hihidyan
 na'u'uwaw.
 At umat hinay ma'at hinan tatagun mangubat
 hinan nabagtun Duntug an Zion
 ti namnamaondan mangabakda,
 mu adi mabalin.

- ⁹ At adi ayu manoh'ah nan gun'u ibagan da'yun
 i'ibba' an tataguh tun ad Jerusalem
 ti undan adiyu kulugon?
 Undan nun'abulaw ya nun'abutong ayu ta
 munhinaggaw ayun dumalan
 an ta"on hi un mi'id di ininumyu?
- ¹⁰ Mu hi Apo Dios ya pa'enlo'on da'yu ta mid
 inilayuh ma'ma'at,
 ya ta"on un da'yun propeta ya nan udum
 an baal Apo Dios
 ya paddungnay upupon Apo Dios di matayu.‡

¹¹ At hiyanan adiyu ma'awatan di ibalanan tun
 nipa'innila an la'tot ya ma'at ti ay nitudo' ya
 natimlian. At ipabahayu ay nan nitudo' hinan
 nanginnilan mumbaha ya alyonday, “Adi ma-
 balin an bahao' ti natimlian!” ¹² Ya wa ay goh
 ta ipabahayuh nan mi'id di inilanan mumbaha
 ya alyonday, “Ka'manna, ti mi'id ah inilamin
 mumbaha.” § ¹³ Hiyanan inalin Apo Dios di,

‡ **29:10** Rom. 11:8 § **29:12** Hay pohdonan hapiton ya ta"on hi un nan tatagun nabagtuy adalda ya adida ma'awatan nan Hapit Apo Dios hi un mid nan Na'abuniyanan an Lennawan bumadang ay dida.

“Daten tatagu ya umalidan mundayaw
ay Ha"in,
mu mid napto' ya un hapit ya anggay ti nat'on
di wah nomnomda.

At nan aat di pundayawdan Ha"in ya un
nonong ya inun'unudda nan itudtudun
di tatagu.*

- 14 At hiyanan ato' di umipano'h'a ta way aton
daten mumpunlayah an tatagun umogyat.
At ipattig'un mi'id di hulbin di la'eng di
tagu,
at mumbalin atog nan nidugah di
anala'engnan taguh mi'id di inilana.”†

- 15 Mahmo' ayuat an mangalih,
“Undan tigon Apo Dios nan gun tu'u aton
an adi tu'u tuwali ibagbagan Hiya?”

- 16 Mu da'yuat di mi'id di nomnomna!
Ti undan mabalin ta alyon di uklit an
bangah nan nanuwini ay hiyay,
“Bo'on he"ay nanuwini ay ha"in, at aggyumu
inilay aat'u!”
unu alyonay,
“He"an nanuwini ay ha"in ya mi'id di
ini'inilam!”‡

- 17 Nomnomonyuh ten immannung an ma'at an
alyonay,
Adi madnoy§ at nan inalahan ad
Lebanon ya mumbalin hi malumong,
at maphod hi punhabalan.

* 29:13 Mat. 15:8-9; Mk. 7:6-7. † 29:14 Ac. 13:41; I Cor. 1:19.

‡ 29:16 Rom. 9:20-21. § 29:17 Ma'at hinan Hinlibuy Tawon.

- Mu henen maphod an punhabalan ya
mumbalin hi inalahan.*
- 18 At hitun adatngan nen algaw ya mabalin an
donglon mahkay nan napu'it di mibahah
nan liblu,
ya nan nabulaw ya paddungnay tigonda
mahkay di patal.
- 19 Ya nan mumpa'ampa ya nan nun'awotwot an
tatagu ya mawaday pun'am'amlongandan
malpuh nan me'gonan an Dios ad Israel.
- 20 Ya mapogpogda mahkay nan mangipaligligat hi
i'ibbadan tatagu,
ya nan mungngohoy ay Apo Dios,
ya nan ommod hi unda mumbahol ya mapog-
pogda goh.
- 21 Ya ta"on un nan munlayah an ihtigu
ta pangabakonday numbahol ya
impamoltada nan mi'id di baholna,
ya ta"on un nan manandih amoltaan nan
numbahol.
- 22 At hiyanan hi Apo Dios an nangibaliw ay Abra-
ham ya inalanan ditu'un holag Israel di,
"Da'yun tatagu' ya adi ayu mahkay
mabainan,
ya mi'id mahkay di ta'tanyu.
- 23 Ti tigonyu adya nan do'ol an imbabaluyyun
wagah'un da'yu,
ya immatunanyu mahkay an mi'id di
udum hi umat ay Ha"in an Diosyu an
holag Israel.

* **29:17** Hay pohdonan hapiton ya nan na'ampan tagu ya awniat
hiyay mipabagtu, ya nan mumpahiyan tagu ya awniat hiyay
mipa'ampa.

- Ya manoh'a ayu mahkay hinan aat'u,
 at dayawona'.
 24 Ya nan tatagun nibahhaw di unudonda ya
 ma'awatanda mahkay nan immannung an
 tutdudu,
 ya din munlilih din hopapna ya abulu-
 tonda mahkay nan itudtudu',
 at hiyay unudonda.”

30

Nan Padan hinan Adi Mi'yunnudan an Babluy

- ¹ Hi Apo Dios ya inalinah nan tatagunay,
 “Mahmo' ayun imbabaluy'un nangohoy
 ay Ha"iin!
 Ti pohpohdonyun umuy mumpabadang hi-
 nan i'Egypt an abohla'
 ta omod unyu ud'udman di baholyu.
² Ti agguay ayu nunhanhan ay Ha"iin
 an un ayuat goh immuy ad Egypt an
 numpabadang ta baliwan da'yuh nan
 alidah di.
³ Mu henen nangidenolanyun diday dumalat hi
 abainanyu,
 ya ipa'ampaanyuh umangunuh.
⁴ Manu ti wadaday u'upihyal hi immuy ad Zoan
 ya hi ad Hanes hidid Egypt,
⁵ mu mi'id ahan di imbadangdan da'yu
 ti un at goh hay nabainanyu.”
⁶ Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Nan hennagyun mumbagah badang ya
 nun'ipitakaydah nan dongki ya kamilu
 din nun'abalul an gina'un inyuydad Egypt

an ene'wadah nan mapulun ad Negev an
 atata'ot ti wah diday layon ya ulog an
 umat hi ha'u'u,
 mu ta iyuydaat ahan hanan adawdah nan
 tatagun mi'id di ibadangdan dida.

⁷ Ti nan i'Egypt ya mi'id di hulbin nan inalidan
 ibadangdan da'yu.

At hiyanan nginadna' heden babluy hi,
 Rahab an Mi'id di Abalinana.”

⁸ Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Itudo'muh nan libluy aat di anappuhin
 di ato'aton danen tatagu
 ta adi ma'aliwan hi enggana

⁹ ti nidugah di anangohoydan
 adida ahan pohdon an donglon nan
 itudtudu' an Dios.

¹⁰ Hay alyondah nan baal'un Dios an nan propeta
 ya alyonday,

Adiyu gun ulgudon ay da'mi nan aly-
 onyun impa'innilan Apo Dios
 ti hay pohdonmin donglon ya nan
 mun'aphod an ta'on hi un adi makulug!

¹¹ At ipogpogyun gun mun'ulgud ay da'mih nan
 hinapit Apo Dios

ti adimi pohdon an donglon di malgom hi
 aat nan
 alyonyun nahamad an Dios tu'un holag Is-
 rael!”

¹² Mu hay nambal Apo Dios an dayawon tu'un
 holag Israel ya inalinay,

“Gapu ta pihulonyu nan impa'innila' ay
 da'yu

ta hay kulugonyu ya nan layah ya nan ipaligligatan

13 at hiyay ma'at ay da'yu.

At mapogpog ayu ta umat ayuh nan ata'nang an allup an nunhiyan di nete"ah puunah engganah bagtuna.

At ag'aga ya matu"an an mungkagaludukud ya nidipat hinan luta.

14 At umat hinay ma'at ay da'yu ta umat ayuh nan uklit an bangan nagah ya nun'agimu', at adi mabalin hi un mah ni' panaluduh bala unu pana'lung hi danum."

15 Ya inalin goh nan na'abbagbagtun Dios an dayawon tu'un holag Israel di,
"Gulat ta muntutuyu ayuh baholyu ta Ha"an di pangedenolanyuh unudonyu ya mabaliwan ayu.

Ti hay alpuwan di bi'ah ya nan dumidinnganyu ti Ha"an di nangiyokodanyu.

Mu adiyu pohdon

16 an alyonyuy,

Adimi, ti badangan da'mih nan i'Egypt an idatday ma'uwegeng an kabayu ta itakayanmin mi'gubat!

Mu adi umat hinay ma'at ti hay ma'uwegeng ya nan buhulyun mamdug ay da'yu!

17 At un ohan tindalun buhulyu ya ipalayawnay hinlibun da'yu.*

Ti ta'on hi un anggay di lemah buhulyu ya ipalayaw da'yun amin ta un anggay di nipado' hinan duntug an nitayunan di bantilayuy ma'angang."

18 Mu inali' an hi Isaiah di,
 "Ta'on hi un umat hinay ma'at ya hohoddon damdaman Apo Dios di puntu-tuyuanun i'ibbah baholyu ta pangipattiganah homo'na ya nan pamhodnan da'yu.

Ti hi Apo Dios ya makulug di atonan mangipanuh hi tatagu, at an amin di mumpabadang ay Hiya ya mipa'amlongda.

19 At da'yun i'ibba' an tataguh tun ad Jerusalem ya adi tu'u mahkay kumilah udum hi algaw.† Ti hom'on ditu'un Apo Dios hi un tu'u mumpahmo' ay Hiya! Ya abulutonay alyon tu'u, at umanung an badangan ditu'u. 20 Manu ti paddungnay ipa'inuman ditu'u, ya pinangan ditu'un Apo Dios hinan nidugah an punligatan, mu Hiya an muntudun ditu'u ya wagwadan ditu'u. 21 At donglon tu'uy hapitnan alyonay, Hiyah te owon, at hituy pange'wanyu. 22 At pumpa"iyu mahkay an amin nan bulul an dayawonyun hay silver ya balitu' di niyamma, ya nun'itapalyu an umatdah nan aluluhnin.

* **30:17** Hiyah te nipa'annungan din inalin Moses hi ma'at hinan adi mangun'unud ay Apo Dios (Deut. 32:30). † **30:19** Ma'at hinan Hinlibuy Tawon (verses 19-26).

23 Ya wa ay ta mun'oho' ayu ya ipa'alín Apo Dios di udan ta pumhod nan ihabalyu. At dumo'ol mahkay di ma'an, ya dumo'ol di onon nan animal tu'un umat hi baka. 24 At namamah nan pun'aladuonyun baka ya dongki ti hay ipa'anyun dida ya nan namahmah an wheat ya barle. 25 Ya dumo'ol di danum an malpuh nan atata'nang an duntug ya hinan dudunduntug hitun pangabakan tu'uh nan buhul tu'u, at do'olday mun'a'atoy. 26 Ya nan bulan ya ma"abnang an umat hinan algaw. Ya nan patal di algaw ya nidugah an ma'appattal an umat hi patal nan malammung an pitun algaw. At umat hinay ma'at hitun pangipa'adaogan Apo Dios hi paddungnay hugat tu'un tataguna."

Nan Pummoltaan Apo Dios hinan i'Assyria

27 Mu awniat amangonyuh Apo Dios
 an paddungnay na'uy an malpuh adagwin
 umat hinan mundalang an apuy di bungotna
 an nele'woh ay Hiyay ma'ugtul an ahu'.
 Ya nan hapitona ya umat hinan apuy an
 gumhob.

28 Ya mipaddung goh nan bungotnah
 nan nundatong an wangwang an
 pun'iyanudnan amin nan buhulna
 ta mapogpogda.
 Ya danen mumpahiyan tataguh
 abablubabluy an mi'buhul ay Hiya ya
 paddungnay yakayakona dida,
 at umatdah nan kabayun impa'amelnay
 gumo' hi timidida ta iyuyina didah nan
 apogpoganda.

- 29 Mu ditu'u ay an tatagun Apo Dios ya
 mun'amlong tu'un mungkanta
 an umat hinan pun'am'amlongan tu'uh
 un waday behtan pundayawan ay Apo
 Dios.
 Ya umat goh hinan pun'am'amlongan tu'uh
 nan umayan tu'uh nan nabagtuh ad
 Jerusalem
 an ipangulu ditu'uh nan manungngali
 ta umuy tu'u nongkay hi awadan nan ay
 Batun mamaliw ay ditu'un holag Israel.
- 30 Ya ipadngol Apo Dios nan umipano'h'an hapitna
 ya nan atonan umubah
 ta le'naon nan buhulnay bungotnan
 pun'agahnay apuy,
 ya nidugah an idul, ya ilat, ya udan, ya
 dalallu, ya nan mabi'ah an puo'.
- 31 At nan i'Assyria[‡] ya tumata'otdah pangngolan-
 dah nan hapit Apo Dios
 ti nidugah di pummoltanan dida.
- 32 Ya an amin nan pummoltaan Apo Dios ay danen
 i'Assyria
 ya gun ipagangoh nan i'ibba tu'un ho-
 lag Israel di tambourine ya alpah
 pun'am'amlonganda.
 Ti hi Apo Dios di mangubat hinan buhul tu'un
 i'Assyria.
- 33 Ya nidadaan tuwalid Topheth[§] hidin penghana

[‡] **30:31** Ituduna goh di aat nan titindalun AntiKristu. **§ 30:33**
 Hiyah ne lugal hi luwal nan allup ad Jerusalem hi nanghoban nan
 Hudyuh imbabaluyda ay Molek an bulul di i'Ammon, at waday
 apuy hidi (II Ki. 23:10; Jer. 7:31-32; 19:6, 11-14; I Ki. 11:7).

ta pangipuulandah nan alid Assyria.
 Ya henen pangipuulandah nan ali ya ambilog
 ya maluhung an naka'utan an munnonon-
 nong di apuyna ti do'ol ahan di tunguna.
 Ya nan yahyah Apo Dios di mangipadal-
 adalang.

31

Hay Pamaliwan Apo Dios ad Jerusalem

- ¹ Mahmo' ayun i'ibba' an umuy mumpabadang hi ad Egypt
 an bo'on at goh hi Apo Dios an dayawon
 tu'un holag Israel!
 Ti hay pundenolanyu ya nan mahapul hinan
 pi'gubatan an umat hi kabayu,
 ya kalesa,
 ya nan abalanan di nungkakabayun titin-
 daluda.
- ² Mu nidugah an nala'eng hi Apo Dios!
 At hiyanan inilanay atona,
 at ipa'alalay punholholtapan nan i'ibban
 nun'appuhy pangatnan iJudah
 an umuy an mumpabadang hinan
 i'Egypt.
 Ya henen atona ya makulug an ipa'annungna
 ti Hiya ya adina itutuyuy
 inalinah amoltaan daten nun'appuhy
 pangatdan tatagu.
 Ya ta"on un nan i'Egypt an pundenolanda ya
 pogpogona goh damdama dida.
- ³ Ti nan i'Egypt ya unda tagu ya anggay an
 bo'onda Dios hi pundenolan,

ya ta'on un nan kabayuda ya mi'id di
 nun'abhiwandah nan udum an kabayu
 ti wada goh di odolda an bo'onda lennawa.

Ya wa ay ta bumungot hi Apo Dios at
 mapa"i nan mabi'ah an babluy an gun
 bumadang,
 ya ta'on nan babluy an gunna badangan at
 ma'ubahdan duwa.

⁴ Mu umat hituy inalin Apo Dios ay ha"in an
 inalinay,

“Ta'on hi un ahitutu'u' nan
 mumpumpahtul an mangabul hinan
 layon
 mu adida tuma'ot an undaat goh inaynayun
 an gun mangih'ihdah nan animal.

Ya umat goh hinay ma'at an mi'id ah
 ohah way abalinanan mangipawan
 Ha"in
 an mangibaliw hinan Duntug an Zion.

⁵ Ya umat goh hinan panalimunan nan hamutih
 nan buyana ta baliwana nan imbaluyna
 ya umat hinay ato' an Dios an nidugah di
 abalina' an mamaliw hi ad Jerusalem.”

⁶ Ya inali' an hi Isaiah di, “Da'yun holag Israel ya
 ta'on hi un nidugah di numbaholanyun Apo Dios
 mu ad ugwan ya muntutuyu ayu ta mumbangn-
 gad ayu ta Hiyay dayawonyu. ⁷ Ti madatngan
 henen algaw* at an amin ayu ya pun'itapalyu nan
 inyammayu an bululyu an balitu' ya silver. ⁸ Ti
 inalin Apo Dios di,

* **31:7** Ma'at hinan Punligatan di Tatagu.

Awniat mun'apatoy nan buhulyun
 i'Assyria,
 mu bo'on nan hanggap di tataguy mumpam-
 atoy ti Ha"in an Dios,
 at hiyanan mumpangalayawdah nan
 punggugubatanda,
 ya nan ungunan linala'i ya makaphulda ta
 mumbalindah himbut.
 9 Ya ta'on un nan a'ap'apun di titindaluda ya
 nidugah di tuma'tanda,
 at taynanda nan bantilada.
 Ha"in an Dios an ma"abnang di benangnad
 Jerusalem di nanapit ete."

32

Nan Nahamad di Pangatnan Ali

- 1 Nomnomnomonyu an udum di algaw* ya waday
 umalin mun'ali an nahamad di pangatna,
 ya umat goh hinah nan bumadang ay
 Hiyan mun'ap'apu an nahamad di pa-
 manuhdah nan tatagu.
 2 Ti hinohha ay dida ya umatdah nan nahamad an
 ihi'ugan hi un way puo',
 ya umatda goh hinan danum hinan gin-
 naw hinan mapulun
 ya hinan naliduman an puun di ongol an
 batuh un nidugah di potang.
 3 Ya paddungnay madiat mahkay di matan nan
 tatagun Apo Dios,
 ya pohdondan donglon di hapitona.

* **32:1** Ma'at hinan Hinlibuy Tawon.

- 4 Ya adi mahkay malgom di atonda ti pa'annomnomonda ta nahamad di pangatda,
ya nan nepto' goh di hapitonda.
- 5 Ya bo'on mahkay nan manamanangpah di ma'alih nahamad an tagu
unu nan immadang an dumalat di nun'appuhin pangatday e'gonan di tatagu.
- 6 Ti nan manangpah ya mid upid hi hapitonda,
ya nappuhiy nonomnomonda ya pangatda.
Ya layah ahan di gunda ibagabagah nan tataguh aat Apo Dios,
ya adida ahan bumadang hinan tatagun ma'ahinnaang an dumalat hi ami'mi'idanda.
- 7 Ya nan adi mangngol ya nun'appuhiy pangatda ti gunda punlayahon nan nun'awotwot an ta'on hi un makulug di atondan mumpahpahmo'.
- 8 Mu nan nanomnoman an tagu ya nahamad di pangatna,
ya ta'on un nan nomnomnomonan aton ti nan makulug di ihtiguana.

Nan Binabaid Jerusalem

- 9 At da'yun i'ibba' an binabain waday pangngalana an mi'id di pun'od'odanah mahapulna
ya donglonyu tun ibaga'!
- 10 Ti manud ugwan ti maphomaphod di nitaguanu an mi'id di numanomnomanyu,

mu awni ta maluh di nahuluk hi hinta-
won at nidugah di numanomnomyu
ti mi'id di ma'alayuh nan bungan di in-
tanomyun greyp ya nan udum an bung-
bungaan.†

11 At i'ibba' an binabain waday panggalanan
mi'id di pun'od'odanah mahapulnad ug-
wan

ya awniat madatngan di wumog-
woganyuh ta'otyu!

At odolnah unyu punluh'up nan mun'aphod
an inlubungyu

ta mumpunlubung ayuh langgut ta ipat-
tigyuy punlungdayaanyu.

12 Ya nun'ug'ugyuy palagpagyuh punha'itan di
nomnomyuh

apa"ian nan papayawyu ya nan puntam-
manyuh greyp.

13 Tun babluy tu'ud Jerusalem ya mapa"i,

at mumpangahangaw di pagat ya pagal.

Immannung an lugwaanyuy apa"ian nan
pun'am'amlonganyun a'abung

14 ya nan palasyu,

ya an amin di wah tun babluy tu'un
mamapnuh din hopanah tatagu ya
mabukawan.

At mumbalin hi ihinan di dongki ya kalnilu

15 ta engganah un honogon Apo Dios nan
Na'abuniyanan an Lennawan ditu'u,

at lumumong nan mapulun,

† 32:10 Hiyah te na'ulgud hi aat di nappuhin ma'at ti gubaton nan
i'Assyria dida, ya na'at hidin nun'alian Sennacherib hidin 701 B.C.

- ya pumhod di mihabal ta umatdah nan
a'ayiw hi inalahan!
- 16 Ya nahamad di pangat nan i'ibba tu'un mangi-
panuh hi tatagu ta pumhod tun babluy tu'u
ti nahamad di pangat di hinohhan ditu'u.
- 17 Ya gapu nongkay hinan nahamad an pangatda
ya malenggop mahkay tun babluy tu'uh
engana.
- 18 Ti inalin goh Apo Dios di,
“Nan tatagu' ya malenggopda mahkay
hinan numpunhituwandan mi'id di
ita'otda.
- 19 At ta'on hi un pa"ion di o"ongol an dalallu
nan bubulung ya nan babluy hidi
- 20 mu wagaha' damdama dida.
At an amin di ihabalda ya
mumpangabungada,
ya umat goh an do'ol di onon di bakada ya
dongkida.”

33

Hay Abaliwan nan Tatagud Jerusalem

- 1 Mahmo' ayun nama"ih udum an babluy!
Manu ti agguy ayu pay napogpog, mu
la'tot at mapogpog ayu!
Mahmo' ayun nangibahhaw hi nunhahapi-
tanyuh udum an tatagu!
Manu ti agguy da'yu linayahan pay hi
udum an tatagu.
Mu hitun pangidinnganyun puma"i ya da'yu
kogoh di mapa"i,
ya hitun pangidinnganyun mamalbalih
udum ya da'yu kogoh di balbaliyanda.

- 2 At nunluwalua' an inali' di,
 “Hom'on da'mi ni' ahan, Apo Dios, ti He"a
 ya anggay di namnamaonmi!
 Ya ipapto' da'mih abigabigat,
 ya ibaliw da'mih nan nidugah an nu-
 manomnomanmi.
- 3 Ti wa ay ta donglon nan buhulmiy hapitmu ya
 mumpangalayawda,
 at inyal'allanah unda tigon di abalinam
 an mun'iwa'atda!
- 4 Ya nun'alamin amin di inadangyanda,
 at umat hi aton di do'ol an dudun hinan
 nun'itanom an mi'id di ma'angang.
- 5 Hi Apo Dios ya na'abbagbagtu ti ad abuniyan di
 nunhituwana!
 Mu pumbalinona tun ad Jerusalem hi
 nahamad di pangipanuhdah tatagu
 ti nahamad di pangatna.
- 6 Ya Hiyay nahamad hi pange'kodan ti ibaliwna
 tun babluy tu'u,
 ya Hiyay mangidat hi la'eng tu'u ya man-
 gituduh nan maphod an innilaon tu'u.
 At hay pundayaw tu'un Apo Dios di hiyay
 iyadangan tu'u.
- 7 Mu awni ya un ma'at hatu
 mu anakkayah an ta'on hi un
 nan nun'atulid an titindalu ya
 mumpabadangda!
 Ya nan gunda hennag* an mangipa'innilah

* 33:7 Didana nin di tulun nahnag an da Eliakim ay Shebna, ya hi Joah (Isa. 36:3, 22).

lumenggopan tun babluy tu'u ya mum-
banggaddan
nidugah di kiladah punha'itan di nom-
nomda.

⁸ At mi'id mahkay di lumane'le'od hinan kalata ti
atata'ot.

Ti nan nahahapit an pi'yunnudan nan
buhul ya imbahhawda[†]
an ta'on hi unda do'ol di nangngol hidin
inalida.

⁹ At minganuy tun babluy tu'u ti mun'a'leng nan
nun'itanom,

ya ta'on un ad Lebanon ya paddungnay
un mun'alyaw nan inalahan hidi.

Ya nan malumong an ad Sharon ya mumbalin
hi mapulun,

ya ta'on hi un nan ayiw hinan in-
alahan ad Bashan ya ad Carmel ya
mun'a'lengda.”

¹⁰ Mu tembal da'min Apo Dios an inalinay,
“Ad ugwan ya mahapul an ipattig'u nan
nidugah an abalina' ya anabagtu'!

¹¹ At an amin nan ninomnomyun aton ya mi'id di
hulbina

ti nan pangatyu nongkay di ay apuy an
mamogpog hinan planuyu!

¹² At mun'oghob ayu ta umat ayuh nan pagat an
noghob,

ya numbalin hi dapul.

¹³ At an amin ayun tataguh abablubabluy an wah
niyadagwi unu neheggon

[†] **33:8** Ni'tulag nan Alin hi Hezekiah ad Judah ay Sennacherib an
alid Assyria (II Ki. 18:14).

ya nomnomnomonyu nan ina'inat'u,
ya inabulutyun nidugah di abalina!"

- 14 Nan nun'abaholan an i'ibba tu'ud Zion ya wu-
mogwogdah ta'otda,
ya alyonday,
"Anakkayah an ten ay apuy di pummoltan
Apo Dios an mi'id ah angangona!
At undan nin way ma'angang ay ditu'u?"
- 15 Mu inali' an hi Isaiah ay dida an wada nongkay
di ma'angang ay ditu'u
an didana nan tatagun nangipa'enghan
mangat hi maphod,
an hay makulug di hapitonda,
ya adida bumalbalih dumalat hi
umadangyananda,
ya adida abuluton di lagbu ta atonday nap-
puhi,
ya nan adi midmiddum hinan munnom-
nom an pumatoy ya mangat hi nap-
puhi
- 16 at didana nan malenggop di nitaguanda
an paddungnay nibaliw hinan babluy an
daplah di hawana!
Ya umannung an waday ononda ya inu-
monda!
- 17 At udum hi algaw ya da'yu nongkay di mannig
hinan madayaw an ali an nahamad di pan-
gatna,
ya da'yuy middum hinan nidugah
an ambilog di pun'ap'apuwana an
nun'iyadagwin babluy.

- 18 At din ta'tanyuh din hopapna ya gun mipanom-
nom ay da'yu ya anggay
 an umat hinan ap'apun di tindalun
 nalpuh udum an babluy an munhengel
 hi buwit
 an dida din wah nan ata'nang an pun'adugan
 hitun babluy tu'u.‡
- 19 Mu dane din mun'abungot an tatagun nalpuh
 udum an babluy
 an nat'on di hapitdan adi tu'u ma'awatan
 ya mapogpogda.
- 20 At amangonyu adya mahkay ad Zion an babluy
 an din gun tu'u a'amungan hinan pun-
 nomnomnoman tu'uh nan na'alín pun-
 dayawan tu'un Apo Dios,
 ya hay mipanomnom ay ditu'u ya nan pum-
 balinanah nahamad ya mid al'alín punhi-
 tuwan.
- 21 Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinanay
 mumpapto' ay ditu'uh di,
 ya hay ipaddungana ya nan ambilog an
 wangwang an adi abalínan di buhul an
 mamad'ang.
- 22 At Hiya mahkay di Ali ya mangipanuh ay
 ditu'un tataguna,
 ya Hiyay mangibaliw ay ditu'u,
 ya nan Uldinay un'unudon tu'u.
- 23 Mu nan buhul ya mipaddungdah nan napa"ín
 pupul,

‡ **33:18** Didana nan titindalun di Assyria an mangubat hi ad
Jerusalem, mu abakon Apo Dios dida (Isa. 17:12-14).

at an amin di inadangyanda ya pun'alan
di udum an tatagu,
an ta"on hi un nan napilay ya waday
pi'ya'alana.

²⁴ Ya mi'id mahkay mangalih nan numpunhitud
Zion hi un mundogoh
ti an amin di numbaholanda ya aliwan
Apo Dios.

34

*Hay Pummoltaan Apo Dios hinan Tataguh
Abablubabluy**

¹ At da'yun amin an tataguh nan abablubabluy
ya ma'amung ayu ta donglonyu tun alyo'!
² Ti hi Apo Dios ya nidugah di boholnah an amin
an tataguh abablubabluy
an namamah nan titindaluda,
at hiyanan ipapatoyna didan amin ta hiyah
ne moltada.
³ At umayuh di daladah nan aduntuduntug,
ya adida milubu',
at nidugah di agubda.
⁴ Ya an amin nan bittuan hi ad daya ya magahdan
umatdah nan na'leng an tubun di greyp,
unu fig, unu bungan di ayiw.
Ya mali'up ad dayan umat hinan nali'up an
pepel.†

⁵ Ya inalin goh Apo Dios di,
“Tun hanggap'u ya enelpahnan pinogpog
an amin nan wad daya,

* **34:** Ma'at hinan Punligatan di Tatagu. † **34:4** Mat. 24:29; Mk. 13:25; Lk. 21:26; Rev. 6:14.

at ten ebaweng'ud Edom ta engganah unda
matoy an amin nan tatagun wah di eden
babluy.”

⁶ At nan hanggap Apo Dios ya malamuhan hi dala
ya taba

an paddungnay dala ya taban di kalnilu
ya gandeng an ne'nong ay Hiya.

Ti patayonay do'ol ahan an tatagud Edom
ta paddungnay un immuy nun'onong hi
ad Bozrah hidid Edom.

⁷ At numpatoyna nan ongol di abalinandan
a'ap'apu ya linala'in mumpangilog
an paddungnay pa"ilog an baka ya
o"ongol an manilhig an baka.

At etmog nan lutay dalada ya tabada.

⁸ Ti hi Apo Dios di ad nomnom

an hiyah ne pangiballohanah nan inat
danen i'Edom ay ditu'un holag Israel.

⁹ Ya nan danum hinan numbino'ob'on an ginnaw
hi ad Edom ya mumbalin hi aspalto an
mangmangitit,

ya nan hupu'da ya mumbalin hi budbuda
an dumalang

ta moghob an amin heden babluy.

¹⁰ Ya adi madmaddop,
at umahu'ahu'.

At mete"an de ya minganuy an adi
mababluyan hi enggana,

ya mi'id ahan di umuy hidin munle'le'od.

¹¹ At un pumbayaan di tu'u'an, ya kuup, ya nan
udum an hamuti

- ti iyabulut Apo Dios an minganuy heden
babluy ta matawan hi enggana
- 12 ti mi'id mahkay di mun'ali,
ya an amin nan a'ap'apuh di ya mapog-
pogda.
- 13 Ya mumpango"ongol di pagat ya gulun hinan
abung di ap'apu ya nan allupda,
at hay mihina nongkay hidi ya nan
hamuti ya nan ma'alih jakal.
- 14 Ya ta"on un nan animal hi inalahan ya hidiy
ihinanda,
ya wah dida goh di gandeng hi inalahan
an ahingengeewdah di.
Ya hidi goh di olo'an nan animal an nan
mahdom di punle'le'danda.
- 15 At hidiy pumbayaan di tu'u'an hi engganay
mapahda,
ya impapto'na didah di ta engganah
umongolda.
Ya hidiy a'amungan nan o"ongol an hamutin
madugwadugwa.
- 16 At ma'at hanad Edom ta wa ay di mumbaha
eten Liblun Apo Dios,
at innilaonda mahkay an mi'id di ta"on hi
ohan date hi mami'id,
ya way ohan dida goh ya waday pi'yibbada.
Hiyah ne inalin Apo Dios hi ma'at,
at nan Na'abuniyanan an Lennawa ya
ipa'annungnan amungon dida.
- 17 Ti hi Apo Dios di mangipiyuy ay danen animal
hinan ihinandah mid pogpogna.

35

Hay Umamlongan nan Nabaliwan

- ¹ Nan mapulun ya paddungnay umamlongda
ti humabungda nan himmangaw hidi.
- ² At do'ol di mattig hi habhabung hidi an ayda
mungkantah pun'amlonganda.
At pumhod danen mapulun an umat hi
ad Sharon,
ya nan munlangtan inalahan ad Lebanon,
ya nan pahtuh nan duntug hi ad Carmel.
At mattig hidi nan amaphod Apo Dios ya nan
anabagtuna.
- ³ At ipa'innilayuh teh nan nakapuy ta bumi'ah di
punnomnomanda,
ya mawaday denolda.*
- ⁴ Ya alyonyuh nan numanomnom ta
pabi'ahonday nomnomda ta adida tuma'ot.
Ti undan adida tigon an hi Apo Dios
an dayawon tu'u ya umali ta ibaliwna
dida,
ya imballohna nan inat nan buhul tu'u?
- ⁵ Ya iyadaognay nun'abulaw ta mittig di matada,
ya umat goh hinan nun'apu'it ta medngol
di ingada.†
- ⁶ Ya iyadaogna goh nan nun'apilay ta munlat-
lattu'dan umatdah nan ulha,
ya nan nun'awe'we' ya tum'u'dah am-
longda.‡

* 35:3 Heb. 12:12. † 35:5 Mat. 11:5. ‡ 35:6 Mat. 11:5.

Ya malmu goh di danum ta umayuh hinan
mapulun

⁷ ta nan lumahu an panag ya mumbalin hi lobong,
ya dumo'ol goh di obob hinan mamagan
lutan paddungnay na'uwaw.

Ya hinan mapulun an awadan nan do'ol an
animal an jakal ya malmuy holo' ya nan
atlubong.

⁸ Ya mawaday kalatan mumpa'uy hidih nan ma-
pulun an ma'alih Dalan an Me'gonan,
mu adi mabalin an e'wan nan
nun'appuhy ugalinah di an adi
umunud ay Apo Dios
ti ammuna nan umunud ay Apo Dios di ma-
balin hi mange'wah di. §

⁹ Ya mi'id goh di layon unu nan udum an atata'ot
an animal hi umuy hidi,
at hay mange'wah di ya anggay nongkay
nan binaliwan Apo Dios.

¹⁰ Ya nan paddungnay penla'na an umanamut hi
ad Jerusalem ya mungkankantadah pun-
dayawdan Hiya,
at amlong mahkay di wan didah enggana
an adida mahkay numanomnom ya
munlungdaya.

§ 35:8 Hidin nadnoy ya waday udum an kulha an un mete'ah
nan ohan timplu ta engganah nan miyadwan timplu ya anggay
nan ma'alih maleneh an taguy mange'wah di.

36

*Hay Nana'ta'tan nan Alid Assyria hinan iJudah
(II Ki. 18:13, 17-37; II Chron. 32:9-19)*

¹ Hidin miyapulu ta opat di tawon hi numpapto'an nan Alin hi Hezekiah ad Judah* ya ginubat nan alid Assyria an hi Sennacherib† ya nan tindaluna, ya inabakdan amin nan babluy an nun'a'allup hi ad Judah. ² Ya hennag nan alid Assyria nan a'ap'apun di tindaluna ya nan do'ol an tindalunan nihinad Lachish‡ ta umuyda mi'hapit hinan Alin hi Hezekiah hi ad Jerusalem. At immuyda, ya nihinadah dih nan kalatan neheggon hinan ala' an pun'ammaandah lo'ob. Nan danum eden ala' ya hay nalpuh nan Nammagtun Lobong. ³ Ya immuyda ni'hapit ay dida da Eliakim§ an hina' Hilkiah an mumpapto' hinan palasyu, ya hi Shebna an puntudtud'on di ali,* ya hi Joah† an hina' Asaph an mumpapto' hinan nitudo' an kumintun den babluy.

⁴ Ya inalin nan a'ap'apun di tindalud Assyria ay diday,

“Ipa'innilayun Hezekiah daten inalin nan alimid Assyria. Inalinay, Undan ngadan ahan

* **36:1** Unu hidin 701 B.C. ti hay nun'alian Hezekiah ad Judah ya hidin 715-686 B.C., at 715 - 14 = 701. † **36:1** Hay nun'alianad Assyria ya hidin 705-681 B.C. ‡ **36:2** Hay inadagwin ten ciudad an mipalpud Jerusalem hi appit hi agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw ya 48 an kilometlu. § **36:3** Hay pohdonan ibaga ya *hi Apo Dios di mangamma*. * **36:3** Hay kulugon nan udum ya hiyay umat hinan Secretary of State hi gubilnu an bo'on hay secretary an gun muntudo'. † **36:3** Hay pohdonan ibaga ya *hi Apo Dios di paddungnay agi' an lala'i*.

nan e'ehdolmu? ⁵ Inalim di nunhahapit ayuh nan titindalum hi atonyun mi'gubat ay da'mi, mu undan ammunah nen nunhahapitanyu ya mangabak ayuh gubat? ⁶ Ma'adennol ayu ti badangan da'yuh nan i'Egypt, mu undan ag-guyyu inila an nan alid Egypt ya mipaddung hinan na'ipung an atlubong an tumli' hi ngamay hi un ibayug? At umat hinay aat nan alida an adi madenolan! ⁷ Mid mapto' ya alyonyuy, Hay pundenolanmi ya hi Apo Dios an dayawon-min holag Israel. Mu undan bo'on Hiyay ad bagih din pun'onngan an numpa"in Hezekiah hinan nun'abagtun lugal? Ya inalinay un ad Jerusalem ya anggay di pundayawanyu?‡

⁸ At ad ugwan ya donglonyuy inalin nan alimid Assyria ti inalinay, Mabalín an idatan da'yuy duway libun kabayuh un waday duway libu goh hi titindaluyuh mitakay ay dida! ⁹ Mu ta"on hi un da'yu badangan hinan i'Egypt ta idatan da'yuh kalesa ya nan titindalun muntakay hinan kabayu mu adiyu damdama abalín an abakon nan nun'a'ampa ahan an titindalumin i'Assyria! ¹⁰ Ya hay oha ya undan umali amin mangubat ay da'yuh un bo'on hi Apo Dios di pi'yibbami? Ya hi Apo Dios di nangali ay ha"in hi umali ami ta gubatonmi da'yu ya pina"imi tun babluyyu!"

¹¹ Ya inalin da Eliakim, ya hi Shebna, ya hi Joah hinan upihyal di, "Ihapitmu ni' hi Aramaic, at ma'awatanmi! Ya adiyu ihapit hinan hapitmin

‡ 36:7 II Ki. 18:4; II Chron. 31:1.

Hebrew ta adi donglon nan tatagun wah nan allup.”§

¹² Mu inalin din ap'apun di tindalu di, “Nan alimi ya pohdonan mipadngol heten da'yun amin ta bo'on da'yu ya anggay di mangngol! Ti pohdonan innilaonyun amin an da'mi ya li'ubonmih ten babluyyu, at la'tot ya ononyuy malpuh odolyu, ya inumonyuy ibhuyul!”

¹³ Ya un nalpah an inalin din ap'apun di tindaluh de ya init'u'nah hapit di Hebrew an inalinay,

“Donglonyuh ten ipa'innilan nan alid Assyria ay da'yun ¹⁴ inalinay, Adi ayu pedpedngolan hinan pamalbalin Hezekiah! Ti mid ahan abalinanan mamaliw ay da'yu! ¹⁵ Adiyu abuluton hi unna alyon di, Hi Apo Dios di pange'kodan tu'u, at ibaliw ditu'u. At adi mabalin an abakon ditu'uh nan i'Assyria ta hakupondah ten babluy tu'u. ¹⁶ Ya ten ipidwa an alyon di, Adiyu dongdonglon hi Hezekiah ti nan alimid Assyria ya inalinay, Mi'pohhodan ayun da'mi, ya imbughulyu nan pantaw di babluyyu, ya bimmuhu' ayu. At iyabulut'un da'yuy okod hinan inhabalyu, ya umat goh an waday inumonyun malpuh obobyu ¹⁷ ta engganay iyuy'u da'yuh udum an babluy. Ya henen babluy an umuyyu pi'hituwan ya umat goh damdamah

§ **36:11** Nan Aramaic ya hiyay ihapit nan ohan gubilnuh unna pohdon an mi'hapit hinan oha goh an gubilnu an hay ipaddunganad ugwan ya English, mu nan Hebrew ya hiyah ne tuwali hapit di Hudyu. Mu hinan timpun di New Testament ya manghan di mangawat hi Hebrew ti hiyah ne umat hinan dadan an hapit, mu do'do'ol di nanginnilah Aramaic.

tun babluyyun do'ol di ma'ala an bungan di nitanom an umat hi greyp ya wheat. ¹⁸ At adi ayu nongkay pedpedngolan hinan gun alyon Hezekiah an hi Apo Dios di mangibaliw ay da'yu. Ti hinan udum an babluy ya mi'id hinan dayawonday nangibaliw hi babluyda ta agguy pina"in nan alimid Assyria! ¹⁹ Ya umat hi nangubatanmid Hamath, ya ad Arpad, ya ad Sepharvaim* an uggoh mah ta binaliwan nan bululda ta agguyda na'abak?† Ya ta'on un ad Samaria ya agguy binaliwan nan bululda nahangubatan nan alimid Assyria! ²⁰ Mi'id ahan di ohah nan bulul ay danen babluy hi nangibaliw hi babluydah din nangubatan nan alimi! At undan da'yu ay ya ibaliw Apo Dios tun ad Jerusalem ta abakon da'min i'Assyria?"

²¹ Mu nan tatagu ya unda immu'ugong an agguyda temtembal ti hiyah ne inalin nan Alin hi Hezekiah hi atonda.

²² At unat goh numbangngad da Eliakim an hina' Hilkiah, ya hi Shebna, ya hi Joah an hina' Asaph hi awadan Hezekiah ya henekhekday lubungdan dumalat din inalin nan ap'apun di titindalu. Ya inalida din inalin nan ap'apun di tindalun di i'Assyria.

37

* **36:19** Hanan tulun siudad ya nihakup ad Aram (unu ad Syria).

† **36:19** Nan iSepharvaim ya impiyuy nan alid Assyria didad Samaria ta makakdah nan babluydad Aram (unu ad Syria). Ya inyuyday bululda an da Adrammelech ay Anammelech, ya ta'on hi unda numpabadang hinan bululda mu na'abakda damdama.

*Hay Numpatugunan nan Alin hi Hezekiah ay
Isaiah*

(II Ki. 19:1-7)

¹ Hidin dengngol han Alin hi Hezekiah nan imbagadan hiya ya henekhekna din lubungnah bungotna. At nunlubung hi langgut, ya immuy hinan Timplun Apo Dios. ² Ya hennagnah Eliakim an mumpapto' hinan palasyu, ya hi Shebna an muntudtudo', ya nan mangipangpanguluh nan papadi ta numpunlubungdan amin hi langgut ta umalidan ha"in an hi Isaiah an hina' Amoz. ³ At immalida, ya inalidan ha"in di, "Umat hituy inalin Hezekiah an inalinay, Ad ugwan an algaw di punlungdayaan, ya apahapahalan, ya abaibainan, ya ihingalan tu'un himpamabluy! At umat tu'uh nan babain muntungaw, mu mi'id ah bi'ahnan mangipabuhu'. ⁴ Ti nan ap'apun di tindalun hennag nan alid Assyria ya nidugah di namahiwnan Apo Dios an dayawon tu'u. At maphod hi un dengngol Apo Dios ta moltaona. At munluwalu'a ni' ta badangan ditu'un na'angang an tataguna!"

⁵ At hidin inalidan ha"in nan inalin Hezekiah ⁶ ya inali' di, "Ibaagyuh nan apuyu an umat hituy inalin Apo Dios an inalinay, Adi'a tuma'ot hinan gun ibagan nan ap'apun di tindalun nan alid Assyria an namihulnan Ha"in. ⁷ Mu donglonyu ti balbaliya' henen alid Assyria, at waday ipa'inniladan hiya an malpuh babluyda ta umanamut. At hay umanamutanad Assyria ya ipipatoy'u."

⁸ Hidin dengngol nan ap'apun di tindalud Assyria an tinayan nan alida ad Lachish at immuy

ad Lachish, ya inah'upana nan alida an mung-gugubatdah nan iLibnah.*

⁹ Hin'alina ya dengngol nan alid Assyria an nan alid Egypt an hi Tirhakah an iCush ya impangulunay tindaluna ta gubatonda hiya.† Mu hay inatna ya un mumbangngad ad Assyria ya hennagnay nangiyuy hi tudo'nah nan Alin hi Hezekiah hi ad Jerusalem. ¹⁰ Hay intudo'na ya inalinay,

“Alyo' ay he" a, Hezekiah, ta adim iyabulut an baliyan da'ah nan dayawom an pange'kodam an ta"on hi unna alyon di, Adi abakon nan i'Assyria tun ad Jerusalem. ¹¹ Undan agguymu inila an nidugah di inatmin nahayhaynod an alid Assyria an numpama"ih nan abablubabluy? At undan da'yu udot ya mabaliwan ayu? ¹² Ti umat hi numpama"ian din o'ommodmid Gozan, ya ad Haran, ya ad Rezech an numpatoyda nan tatagud Eden an wad Tel Assar.‡ ¹³ Ya undan inaliwam nan na'at hinan a'alih nan siudad hi ad Hamath, ya ad Arpad, ya ad Sepharvaim, ya ad Hena, ya ad Ivvah!§ Ad ugwan ya napogpogda mahkay!”

Hay Luwalun Hezekiah

¹⁴ Innal Hezekiah din tudo', ya binahana. Ya inyuynah nan Timplun Apo Dios, ya bene'lagnah

* **37:8** Hiyay ohan babluy an hakup ad Judah, mu wadah nan igad ad Philistia an neheggon ad Lachish. † **37:9** Heten tawon an 701 B.C. ya aggyu ni' ente"an Tirhakah an nun'alid Egypt ti nan aginan hi Pharaoh Shebitku di nun'alih di. Mu ente"anan nun'alih din 690 B.C. ‡ **37:12** Hanan babluy ya ad Mesopotamia di awadanda. § **37:13** Hanan babluy ya ad Aram (unu ad Syria) di awadanda.

nan hinagang Apo Dios. ¹⁵ Ya nunluwalun in-alinay, ¹⁶ “O Apo Dios an nidugah di abalinana an dayawonmin holag Israel an inumbun an mun'ap'apuh nan anghel an ma'alih cherubim. Ya He"a goh di okod hi an amin an pumpapto'an hitun luta ti He"ay nunlumuh tun luta ya ad abuniyan. ¹⁷ Donglona' ni' ahan Apo Dios ta inni-laom nan inali'alin Sennacherib hi pamahiwnan He"an Dios an wagwada.

¹⁸ Manu ti immannung nan inali'alinan pina" in nan nahayhaynod an alid Assyria di do'ol an babluy. ¹⁹ Ya nunggo Hobdan amin nan bulul danen tataguh nan abablubabluy ti unda ayiw ya batu ya anggay an hay taguy nangiyamma. ²⁰ At hiyanan odowo' ay He"a, Apo Dios, ta ibaliw da'mih nan abalinan danen i'Assyria! Ta wan an amin di tataguh abablubabluy hitun luta ya inni-laondan He"a ya anggay di Dios an madayaw.”

*Hay Pamaliwan Apo Dios hi ad Judah
(II Ki. 19:20-37; II Chron. 32:20-21)*

²¹ At ha" in an hi Isaiah an hina' Amoz ya hennag'uy immuy nangipa'innilan Hezekiah hi-nan impa'innilan Apo Dios an inali' di, “Hi Apo Dios an dayawon tu'un holag Israel ya inalinay dengngolna nan luwalum an dumalat di inat nan alid Assyria an hi Sennacherib. ²² At hiyah te nambalnan inalinay,

Da'yun tatagu' hi ad Jerusalem ya awniat pihulonyu ya inaba'abatlanyuh Sennacherib.

Ya mungwigwigwig ayuh panniganyuh lumayawana.

- 23 Ti mi'id di udum hi pinihupihulna ya linay-alayahana
 hi un bo'on Ha'in an Me'gonan an Dios an dayawonyun holag Israel.
- 24 Hiya ya hennagna nan baalna,
 at nidugah di hinapihapitdah
 namaibaingan Ha'in an Dios,
 ya impahiyana goh an inalinay,
 Dumalat nan do'ol ahan an kalesan ilugananmin mi'gubat
 ya tini'idmi nan aduntuduntug hi engganah
 nan pa'ata'nang an duntug hi ad Lebanon.*
 At nunlongohmi nan adu"oy ahan an ayiw hidi an cedar ya nan mun'aphod an bolbol,
 ya immatam ami goh hinan gagwan di pa'adagwi ahan an inalahan.
- 25 Ya do'ol di nunluhu'anmih bubun hi udum an babluy an inabakmi ta way ininummi,
 ya un anggay goh di gopa'mi ya tindu'miy giginginnaw hi ad Egypt.”†
- 26 Mu hay nambal Apo Dios hinan ipahiyan Senacherib ya inalinay,
 “Undan agguymu inila an Ha'in an Dios ya ninomnom'u tuwalih din penghanan hanan na'na'at?
 Mu ad ugwan ya un'u iyabulut di a'atana,
 at hiyanan pina"im nan abablubabluy hitun ad Judah an na'allup.

* **37:24** Inusa'usal nan a'alid Assyria nan a'ayiw ad Lebanon ta impiyammaday a'abungda. † **37:25** Hay pohdonan hapiton ya adi humewol nan aginnaginnaw ad Egypt hinan i'Assyria ti abalinandan bumad'ang.

- 27 Ya hiyanan un itang di abalinan nan tatagun
numpumbabluy hidi,
at nalakah nangabakam ay dida.
Ti umatdah nan pa'ahhangaw an holo' an
himmangaw hinan atap di abung
an pinumtang ay ya na'leng.
- 28 Mu Ha" in ya inila' an amin di ato'atom ya an
amin di umayam,
ya inila' goh an nidugah di bungotmun
Ha" in.
- 29 At dumalat nan dengngol'un nidugah an bun-
gotmun Ha" in
ya nan pumpahiyaam ya tol'o' di olong-
muh kawod,
ya impiyamel'un he"ay gumo' ta ay'a kabayu.
At ibangngad da'ah nan nalpuwam an
e'wam hinan nange'wam an immalin
ten babluy."
- 30 At ha" in an hi Isaiah ya inali' ay Hezekiah di,
"Umat hituy pangimmatunam an ipapto'
Apo Dios tun babluy tu'u.
Ad ugwan an tawon ya hay mabalin hi itanud
tu'u
ya nan ibungan nan malgom an human-
gaw an ugah di nabto'.
Ya umat goh hinah nan mehnod an tawon.
Mu nan miyatlun tawon ya munhabal
tu'u mahkay
ta nan bot'on tu'un bungan di itanom tu'uy
onon tu'u.
- 31 Ya nan ma'angang ay ditu'un iJudah ya diday
mihamad hitun babluy tu'u

ta munholagdah do'ol.

32 Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinana ya tigona ta hiyay ma'at, ya adi makulug an wadaday ma'angang ay ditu'ud Jerusalem.

33 At hiyanan hiyah te inalin Apo Dios hi ma'at hinan alid Assyria an inalinay, Adi mabalin an hogpon nan titindaluna tun ad Jerusalem, ya adi goh mabalin an panaondah tu. Ya adi mabalin hi unda meheggon nan numpunhapiaw hitu unu muntababdah nan nunlene'woh hitun allup ta way pange'wanda bumahhel an mangubat ay ditu'uh tud Jerusalem.

34 At nan nange'wan nen alih immaliana di pange'wanan mumbangngad hi babluyda goh damdama. Ti adi humgop eten babluy. Ha" in an hi Apo Dios di nanapit ete.

35 Ti ipapto"uh ten babluy ta baliwa' an dumalat di ngadan'u ya dumalat goh hinan baal'un hi David."

36 Ya heden nahdom ya immuy han Anghel Apo Dios hinan nungkampuan nan i'Assyria, ya numpatoytay hinggahut ya han nawalu ta han lemay libuh din titindalu. At hidin nabiggat ya awalitang daden titindalun nun'a'atoy hinan nungkampuanda. 37 Ya nakak mahkay nan Alin

hi Sennacherib ya nan na'angang an titindaluna ta numbangngaddah nan babluydad Nineveh.‡

³⁸ Ya wada han ohay algaw§ ya immuy hi Sennacherib hinan timplun nan bululna an hi Nisroch. Ya hidin mundaydayaw hidi ya nangunudda nan duwan imbabaluyndan da Adrammelech ay Sharezer, ya pinatoyda hiyah hanggap, ya limmayawda ta immuydad Ararat. Ya nihukat nan imbaluyndan hi Esarhaddon* ta hiyay ali.

38

Hay Nundoghan ya Immadaogan nan Alin hi Hezekiah

(II Ki. 20:1-11; II Chron. 32:24-26)

¹ Henen gutud* ya nundogoh hi Hezekiah an magadyuh matoy. At immuya' an propetan hi Isaiah an hina' Amoz, ya inali' di, “Inalin Apo Dios di, Ipanuhmun amin ti adi'a mahkay pumhod. Ya mundadaan'a ti ag'agay atayam.”

² At nunligguh hi Hezekiah hinan way deng, ya nunluwalun inalinay, ³ “O Apo Dios, inilam ahan an He"ay gun'u intamuan! At inat'un amin di abalina' an nangun'unud hinan pohdom!” Unat goh nalpah an inatnay umat hina ya nidugah an adi pa"edpol hi kilana.

⁴ Ya himmapit goh hi Apo Dios ay ha"in an hi Isaiah an inalinay, ⁵ “Mumbangngad'ah awadan

‡ **37:37** Hiyay kapitulyud Assyria. § **37:38** Naluh di 20 an tawon ti na'at hidin 681 B.C. * **37:38** Hay nun'alianad Assyria ya hidin 681-669 B.C. * **38:1** Unu 701 B.C. Ya heten na'ulgud ya na'at ya un umuy nan i'Assyria an nunli'ub ad Jerusalem an nibaag hinan chapters 36-37.

Hezekiah, ya inalim ay hiyay, Hi Apo Dios an Dios din hi apum an hi David ya dengngolnay luwalum, ya tinnignay lugwam. At udmang anuy pi'taguam hi himpulu ta lemay tawon.† 6 Ya baliwan da'a ya tun ad Jerusalem hinan nun'appuhin aton nan alid Assyria.”

7 Ya inali' di, “Hiyah te panginnilaam an ipa'annung Apo Dios nan inalinan he"a.‡ 8 Tigom nan ma'at hi au'au an ipahunod Apo Dios hi himpuluy wakang hinan agdan an impiyamman din Alin hi Ahaz.”§ Palpaliwan tatagwa ya nipa'annung an himmunod nan au'auh himpulung wakang.

9 Ya unat goh immadaog hi Hezekiah ya intudo'na din ene'damnan inalinalay,

“Hay nomnom'u ya

10 ya inali' di,

Undan ad ugwan an ama'entog'uy ataya'
ta umuya' mahkay hi awadan di nun'a'atoy
ta mihinaa' hidih enggana?

11 At alyo' hi un'u mahkay adi tigon hi Apo Dios
unu nan i'ibba' an tatagun nunhituh tun
luta!

12 At abigabigat ya ninomnomnom'uy pamog-
pogan Apo Dios hi nitagua'

† 38:5 At natoy hiyah din 686 B.C. ‡ 38:7 Hay nehnod an na'at ya intudun Isaiah di atonan mumpa'alah nan bungan di fig an ayiw ta ed'opnah nan poghana ta mapoyanan (verse 21). La'tot ya hinanhanan Hezekiah di panginnilaan hi mangipa'annung hi umayanah nan Timplun Apo Dios (verse 22). § 38:8 Hay nun'alianad Judah ya hidin 735-686 B.C.

an umat hi apa"ian di tuldan abung nan
mumpahtul hi kalnilu.

Ya nan nibayat an ma'abol an aggyu nalpah
ya pinutulan nan mun'obol.

- 13 At inlablabi' an hinolholtap din nidugah an
ahihaha'it hi odol'u
an paddungnay punggimu' di layon di
tungal'u.

At hay punnomnom'u ya mapogpog mahkay
di nitagua'.

- 14 Ya adi mahkay tumuluy kila' an umat hinan
gumehogehom an kalapati,
ya na"ablay mahkay di mata' an mangi-
tatangad ay Apo Dios.

At inali' hinan luwalu' di,
Badangana' ni' ahan Apo Dios ti maligli-
gatana'!

- 15 Mu hay hapito' mah?

An hiyah ne inalinan ha"in hi atona,
at ten inatna.

Ya unna' atog mumpa'ampa
an ta"on hi unna' maligligatan an molo' hi
ha'it di nomnom'u.

- 16 Nan Tugunmu, Apo Dios, di itaguanmi ya ipa-
phodanmi,
at inyadaoga' ti inyabulutmun mi'tagua'.

- 17 Immannung an din nunholholtapa' ya num-
balinom hi amaphoda'.

Ti dumalat di pamhodmun ha"in ya im-
baliwa' hi atoy,

ya inaliwam an amin di bahol'u.

- 18 Ti nan natoy ya adi mabalin an dayawon da'a,

ya adina haphapiton di anabagtum ya
amaphodmu.

Ya umat goh an adi mabalin an mundenol
hinan adi maluman an pumpapto'mu.

¹⁹ Ya hay mabalin hi mundayaw ay He"a ya nan
matagu an umat ay ha"in hi ad ugwan,
ya nan o'ommod ya mabalin an waday
atondan mangibagah nan imbabaluy-
dah
aat nan adi maluman an pangipapto'mu.

²⁰ Ibaliwa' ay He"a, Apo Dios,
at ikankantamiy pundayawmin He"ah
nan Timpluh enggana
an iddummin ipagangoh nan maphod di gan-
gohnan alpa.”

²¹ Ya inali' an hi Isaiah hinan baal nan Alin
hi Hezekiah ta bo'bo'onday ohah nan bungan
di fig, ya ened'opdah nan poghan nan ali, at
mapoyanan.

²² Ya inalin Hezekiah di, “Hay panginnilaa' hi
unna' pumhod ta mabalin an umuya' mundayaw
hinan Timplun Apo Dios?”

39

Nan Nahnag an Nalpuḍ Babylon

¹ Heden immadaogan Hezekiah ya dengngol nan alid Babylon an hi Merodach-Baladan* an hina' Baladan an nundogoh hi Hezekiah mu immadaog. At impiyuynay tudo'nan iniddumnay adawnan hiya. ² Ya inapngan Hezekiah daden hennag nan alid Babylon, ya impattignan amin ay dida nan nun'abalul an gina'una an umat hi silver, ya balitu', ya nan ma"aphod di hunghungnan mangipaphod hi ma'an, ya nan maphod an lana, ya nan usalondan mi'gubat. At inaminan impattig nan wah palasyuna ya nan inadangyan di pumpapto'ana.

³ At ha"in an hi Isaiah ya immuya' ta mahmaha' ay Hezekiah an inali' di, "Hay nalpuwan daden tatagu, ya hay inalidan he"a?"

Ya tembal Hezekiah an inalinay, "Nalpuwad Babylon an niyadagwin babluy."

⁴ Ya inali' di, "Hay tinnigdah nan palasyum?"

Ya tembal Hezekiah an inalinay, "Tinnigdan amin ti mi'id ah agguy'u impattig ay dida."

⁵ Ya inali' ay hiyay, "Donglom heten hinapit nan nidugah di abalinanan Dios ti inalinay, ⁶ Awniat madatngan han gutud an iyuydad Babylon an amin nan wah nan palasyu an ta'on hi un nan gina'un din o'ommodmu, at mi'id ah ta'on hi

* **39:1** Hay nun'alianad Babylon ya hidin 721-710 B.C., ya napogpog an nun'ali ti pinogpog nan Alin hi Sargon II an alid Assyria. Mu hidin natayan Sargon ya impidwan Merodach-Baladan an nun'alid Babylon ta nun'alih din 705-703 B.C., mu la'tot ya pinogpog Sennacherib hiya. Ya hidin 701 B.C. an din tawon hi nundoghan Hezekiah ya agguy nun'ali, at mid mapto' ya impitlunan nun'ali ta ni'gadyum ay Hezekiah ta middum ay hiyah gubat ta abakonda nan i'Assyria.

ohah ma'angang hitu.† Hiyah ne inalin Apo Dios. 7 Ya miyuyday udum hinan holagmud Babylon.‡ Ya mapnahanda ta mumbalindah baal hinan palasyun nan alih di.”§

8 Ya hay nambal Hezekiah ya inalinay, “Maphod henen impa'innilam ay ha" in an nalpun Apo Dios.” Ti hay wah nomnomnah nan inalin Isaiah ya malenggop an mi'id ah al'alih nan pun'ap'apuwana nan amataguna.

40

Nan Mangipadenol hinan Tatagun Apo Dios

- 1 Hi Apo Dios ya inalinay,
 “Al'alu'onnyu ni' ahan nan tatagu'.
- 2 At ephodyun ibagah nan wad Jerusalem an awniat malpah mahkay nan ipaligligatanda,
 ya ma'aliwan mahkay di baholda ti nidugah di pummolta' ay didah nan numbaholanda.”
- 3 Ya awniat waday umuy an manudtudu an it'u'it'u'nan alyonay,
 “Idadaanyuh nan mapulun di owon nan Dios an dayawon tu'un holag Israel.
 Ipaphodyu ta ma'andong hi dalanona.*

† 39:6 Nipa'annung hinan Dan. 1:2. ‡ 39:7 Umat hinan Alin hi Jehoiachin an nipiyuy hidih din 597 B.C. (II Ki. 24:15). § 39:7 Umat ay da Daniel ay Shadrach, ya da Meshach ay Abednego an numbalin hi baal din Alin hi Nebuchadnezzar (605-562 B.C.).

* 40:3 Mat. 3:3; Mk. 1:3; Lk. 3:4; Jn. 1:23 Hay pohdonan hapiton ya ipaphodday pangatda ta midadaandah umalian Kristu.

- 4 At paddungnay tababonyun amin di
 nun'aba"ungan,
 ya nundotalonyun amin di duntug.
 Ya andongonyu nan dalan an nun'apiku
 ta maphod an ma'andong ya nundodottal
 nongkay.†
- 5 Ya mipa'innila mahkay di anabagbagtun Apo
 Dios ta tigon an amin di tatagu.
 Hi Apu tu'uy nanimung an nangali ete."‡
- 6 Palpaliwan ya denggol'u han hapit an inalinay,
 "Tum'u'a!"
 Ya inali' di, "Hay it'u"u?"
 Ya inalinay, "It'u'mun alyom di,
 An amin di tatagu ya umat hi holo',
 ya nan amaphodda ya umat hinan hab-
 habung di holo' hinan punhabalan.§
- 7 Ti nan holo' ya malyaw,
 ya nan habungda ya magahdan dumalat
 di dibdib an ipa'ali'.
 Ya immannung an hay tagu ya mipaddung
 hinan aat di holo'.*
- 8 Ti nan holo' nongkay ya malyaw,
 ya nan habhabung ya magahda,
 mu nan Hapit'u ya munnananong hi eng-
 gana."†

† **40:4** Lk. 3:5. Hay ugalidah din penghanah un waday umayan nan ali ya ep'ephod nan tataguy kalatan pange'wana ta ma'andong. Ya intudun John an Mumbonyag an hay aton tu'un mangandong hi nitaguan tu'u ya nan pangitutuyuan tu'uh bahol tu'u (Mat. 3:1-8). ‡ **40:5** Lk. 3:6. § **40:6** I Pet. 1:24. * **40:7** I Pet. 1:24. † **40:8** I Pet. 2:25.

- 9 At ditu'un tatagun Apo Dios an umuy mangipa'innilah nan maphod an ulgud‡ hinan i'ibba tu'un tatagud Jerusalem
ya umuy tu'uh nan ata'nang ahan an duntug,
ya enlo'enlot tu'un mangit'u' an adi' tu'u mun'og'ogon.
An alyon tu'uy,
“Wah tu nan Dios an dayawon tu'u!”
- 10 Undan adiyu tigon nan na'abbagbagtun Dios an na'uy an nidugah di abalinanan mun'ap'apu?
Ya waday inta'inah idatnah nan tata-guna.
- 11 Ya halimunana nan tataguna
an umat hinan aton di mumpahtul hi kalniluh nan kalniluna.
An wa ayan inapupuna nan imbabaluy di kalnilu
ya ma'ma'ullay an mangitnud hinan pa'attungaw an kalnilu.

Hay Aid di Nipaddungan Apo Dios an Dayawon nan Holag Israel

- 12 Undan waday way abalinanan munlukud hi danum hinan baybay an hay paladnay us-alona?
Ya undan wada goh di way abalinanan munlukud hi inambilog ad daya?

‡ 40:9 Heten maphod an ulgud di miyulgud hinan nibalud ad Babylon ya ta mabaliwanda ti umanamutdad Judah. Mu hinan New Testament ya nat'on nan Maphod an Ulgud ti hiyah ne aat di abaliwan tu'uh espiritual ta mi'tagu tu'un Apo Dios.

- Ya umat goh an mi'id di taguh nanginnilah
damot tun luta ya nan numbino'ob'on an
duntug.
- 13 Ya undan way nanginnilah nomnom Apo Dios
ta mabalin an itudunay atona?§
- 14 Ya umat goh an undan way numpatutuduwan
Apo Dios hinan nahamad an atona?
Ya undan way nanugun ay Hiya ta
ma'awatanay ma'ma'at?
- 15 Hay immannung ya mid hulbin di
abablubabluy ay Apo Dios
ti umatdah nan hintidtid an danum ya
nan itang ahan an hupu' hinan kiluan
an mi'id di damotna.
Ya un man paddungnay hinggamal an hupu'
nan do'ol an babluy hinan gagwan di bay-
bay ay Hiya.
- 16 An amin nan ayiw hinan inalahan ad Lebanon
ya adi umanay
hi panunguh nan pun'onngan hi
me'nong ay Apo Dios,
ya ta"on hi un nan animal hidi ya adi umdah
me'nong hi Onong an Moghob.
- 17 Hay pannig Apo Dios hi an amin an tataguh nan
abablubabluy ya mi'id di niyatanda,
ya mi'id di hulbidan Hiya.
- 18 At hay ngadan mah nin di pangipaddungan
tu'un Apo Dios?
Mi'id ti na'i'innilan mi'id nongkay
tuwaliy umat ay Hiya.

§ 40:13 Rom. 11:34; I Cor. 2:16.

- 19 Hiya ya adi umat hinan bulul an inyamman di tagu
 an hay inyammada ya gumo',
 ya inamyudandah balitu',
 ya innal'altiandah silver an kanhel.
- 20 At nan nawotwot ay ya mabalin an pilionay magangan ayiw,
 ya inyuynah nan nala'eng an mumpa'ot hi bulul
 ta nahamad an adi un itangan natu"in.
- 21 Undan aggyuyu inila unu dengdengngol nan hinapit Apo Dios
 ya un malmu tun luta?
- 22 Ti Hiya an inumbun hinan pumpapto'annah nan bagtun tun lutan
 hay pannignah nan tataguh tun luta ya umatdah nan battat.
 Ya ad daya ay ya Hiyay nangibe'lag ta ay kultina,
 ya impaphodna ta umat hinan tuldang niyatap.
- 23 Ya hanan a'ap'apuh tun luta ya mabalin an ipa'ampana dida,
 at mi'id di hulbida.
- 24 At mipaddungdah nan pa'itannom an wan ete"adan lumamut ya napuo',
 at malyawda,
 ya mun'iyaddibda an umatdah nan dugi.
- 25 At hiyanan alyon nan me'gonan an Dios di,
 "Mi'id di mabalin hi pangipaddunganyun Ha"in.

- 26 Adya tangadonyud dayah nan mahdom ta
tigonyu nan bittuan
ya undan hay inilayuh nunlumu ay dida?
Nan nunlumu ay danen numbino'ob'on an
wad daya
ya inohha'ohhanan ngadnan dida,
ya dumalat nan nidugah an abalinana ya
mi'id di ma'utaw ay dida.”
- 27 At hiyanan ditu'un holag Israel ya adi tu'u alyon
di agguy inilan Apo Dios nan pumpalpali-
gatan tu'u,
ya adi tu'u goh alyon hi un ditu'u in-
ganuy.
- 28 Ti undan agguyyu dengngol ya agguyyu inilan
hi Apo Dios ya Hiya nan munnananong
hi enggana an nunlumuh tun luta.
Ya Hiya ya adi humiga,
ya adi mablay,
ya adi mabalin an ma'innilay nomnom-
nomona.
- 29 Ya Hiyay mangidat hi bi'ah nan na"ablay
ya abalanan nan nakapuy.
- 30 Ti ta"on hi un nan mumpangilog ya maban-
banollayda,
ya umat goh hinan ungunan linala'in
ag'agadan lumungtuy,
- 31 mu nan mange'kod ay Apo Dios ya bumi'ahda,
at umatdah nan agila an tumayapdah
nan ata'nang.
At ta"on hi unda gun tagtagon ya adida
mabmablay,

ya ta'on goh hi un adagwiy dalanonda ya adida lumungtuy.

41

Hay Pamadangan Apo Dios ad Israel

¹ Inalin Apo Dios di,

“Duminong ayu ta donglonyu tun ibaga!
Da'yun tataguh abablubabluy ya mundadaan ayun umalin mangibagah nan pohdonyu ahan an ibaga.

Ta hahapiton tu'uh nan punhumalyaan ta ma'innilah un ngadan ay ditu'uy immannung.

² Ti undan hay nannag hinan alin nalpuh appit hi buhu'an di algaw ta umuyna gubaton nan do'ol an babluy?*

Ya hay nangidat hi abalinana ta mangab'abak hinan malgom an umayana ta nun'abakna nan a'ali ya nan tatagu?

Ya nan hanggapnay numpamatoynan dida ta umatdah nan hupu',
ya nan pananay numpangiwa'at ay dida an umatdah nan dugi an mun'iyaddib.

³ Ya himbumagga ya numpudugna dida,
ya ta'on hi unna agguay impa'engha da-nen babluy mu agguay ahan nahugatan.

* **41:2** Unu nan Alin hi Cyrus an Nidugah (559-530 B.C.) an nun'alid Media-Persia. Hiyay nangabak hinan iBabylon hidin 539 B.C., ya hiya goh di nangipa'anamut hinan Hudyu ta mumbangn-gaddad Judah (II Chron. 36:22-23; Ezra 1:1-4; 6:3-5).

- 4 Mu dan hay mabalin hi mangat ay dane?
 Ya hay nangipapto' hinan nahayhaynod
 an holag an nete"ah din hopapna?
 Mi'id di udum hi un bo'on Ha"in an Ap'apun
 wada tuwalih din hopapnah engganah
 apogpogan tun luta.”
- 5 Ya tinnig an amin nan tataguh abablubabluy
 danen na'at,
 at hiyanan wumogwowogwodah
 ta'otda.
 At hiyanan mundadaandan mi'gubat
- 6 an mumbabaddanganda ta pun'iyalidah nan
 i'ibbadan alyonday,
 “Pabi'ahon tu'uy nomnom tu'u!”
- 7 At nan mumpa'ot ya ipahluna nan muntanag
 hi balitu' ya nan mummattilyuh nan
 niyamma
 ta maphod di tigawna.
 Ya ipahluna goh nan mangipata'.
 Ya alyonda goh hinan mangammah ihi-
 nan den bulul an inyammada di,
 “Maphod di nangatmu!”
 Ya numbabaddangandan nangipata'dog
 eden inyammadan bulul ta ipata'da ta
 adi matu"in.
 Ya nan mumpangiyummum hinan alimatung
 nan bulul ya pabi'ahonay punnomnom
 nan munlanha
 an alyonay, “Maphod di aat di niyam-
 maana!”
 At inhamaddan inlanha nan bulul hinan ihi-
 nana ta adi matu"in.

- 8 Mu inalin Apo Dios di,
 “Da'yun holag Israel an baal'u di pinili' hi
 tatagu'
 ti da'yuy holag din ligwa' an hi Abraham.
- 9 At initnud'u da'yuh tu an inilpu' da'yuh nan
 nidagwin babluy hi pingit di luta.
 At olom ya Ha"in di dayawonyuh ita-
 muanyu
 ti da'yu nongkay di pinili' hi baal'u an aggyu'u
 da'yu din'ug.
- 10 At adi ayu tuma'ot ti wagwadaa' ay da'yu an
 Ha"in di Diosyu.
 At pabi'aho' da'yu,
 ya badanga' da'yu,
 ya ibaliw'u da'yun dumalat nan nidugah
 an abalina'.
- 11 At an amin di mi'buhul an nidugah di boholdan
 da'yu ya diday ma'abak ta mabainanda,
 ya nan mangubat ay da'yu ya mi'id di
 hulbida ti mun'atoyda.
- 12 At ta"on hi unyu umuy anaponyu nan buhulyu
 ya mi'id mahkay an adiyu tigon dida.
- 13 At hiya nongkay nan adi ayu tuma'ot
 ti Ha"in an Dios an dayawonyun holag
 Israel ya baliwa' da'yu.”
- 14 Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Ta"on hi un mid olo'ologyu an mi'id di
 abalinanyu ya adi ayu tuma'ot
 ti Ha"in an Me'gonan an Dios an dayawonyud
 Israel di mamaliw ay da'yu!
- 15 Ti mipaddung ayuh nan balbalun pun'elekan
 an ma'ataddom nan do'ol an babana.

At mabalin an panggimu'yu nan duntug an nipaddungan nan buhulyu ta mipaddungdah dugi.

16 Ya paddungna goh di puntaapanyu dida an pun'ipatu"ugyu ta itayap di puo'.
Mu da'yu ya mun'am'amlong ayun Ha"in an Me'gonan an Dios an dayawonyun holag Israel.

17 Ya wa ay ta mi'id di danum ta maligatan ayu an paddungnay un ayu matoy hi inuwawyu ya Ha"in an Dios ya donglo' di luwaluyu.
Ti Ha"in an Dios an dayawonyun holag Israel ya adi' da'yu inganuy.

18 At pabuhu'o' di danum hinan tulid di duntug ta umayuh an e'wadah nan giginginnaw ta umuydah nan numpundotal,
ya pumbalino' nan mapulun hi lobong ya nan mamagan lutah obob.

19 Ya tummolda goh hinan mapulun di numbino'ob'on an ayiw an umat hi cedar, ya akasya, ya myrtle, ya olibo,
ya bolbol, ya fir, ya cypress, ya nan udum.
At mumbalin hi inalahan nan mapulun.

20 At tigon di tatagu daten ma'ma'at,
ya ma'awatandan Ha"in an Me'gonan an Diosyun holag Israel di nunlumun amin."†

† **41:20** Hi Apo Dios ya inalalay idatnan amin di mahapul nan tatagunah unda mibanggad hinan babluydad Israel an malpu-dad Babylon an niyayanda.

- 21 Ya inalin goh Apo Dios an Ali tu'un holag Israel di,
 “Da'yun bulul an inyamman di tagu ya umali ayu ta punhahapitan tu'uy ililililiyu.
- 22 At umali ayu ta ibaagyuy ma'ma'at hi udum hi algaw
 ya din na'na'at hidin hopapna ta innilaon tu'uy numbalinana.
- 23 At ipa'innilayuy ngadan di hohoddon tu'un ma'at hinan tatagu
 ta ma'innilah un ayu madayaw.
 Ya ugguh mah ta atonyuy umipata'ot unu umipanoh'a ta way tuma'tanmi?
- 24 Mu na'innila tuwalin mi'id ahan di hulbiyu ya mi'id di abalinanyu.
 At nan mundayaw ay da'yu ya nidugah an nun'appuhiy pumbalinanda.
- 25 Mu waday pinili' an malpud Media hi appit hi iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw‡ ta gubatona nan ali.
 Ya hiya ya malpu goh hi ad Persia hi appit hi buhu'an di algaw an mumpabadang ay Ha"n.
 Ya hay atona ya paddungnay pun'igatina nan a'ap'apu
 ta umat hinan aton di munduwin hi bangan pun'igatina nan uklit ta mapilut.

‡ 41:25 Pinapahhun Apo Dios an inalih ten alyonay honogona nan alid Persia an hi Cyrus an Nidugah ta abakona nan abablubabluy. Ya nipa'annung heteh din nalauh an hingahut ta nabongley tawon hi nangitud'an Isaiah ete (Isa. 41:2; 44:28).

- 26 Un mah wadaday udum hi nangipa'innilan
da'yu eteh din hopapna ya un ma'at?
Mi'id ti Ha"in ya anggay!
Gulat ta wadaday udum hi nangipa'innilan
teh nahhun ya un mipa'annung
ya mabalin an alyonyuy, Hiya kangan!
Mu mi'id an ta"on ah oha!
- 27 Ha"in an Dios ya anggay di nangalih nan iZion
eten maphod an ma'at hi udum hi algaw an
inali' di,
Na'uy an mumpanga'anamutda nan
i'ibbayu!
- 28 Mu hidin nummahmaha'
ya mi'id di ta"on hi ohah nambal hinan
bululyu.
- 29 Hiyanan tigonyun na'innilan hana tuwalin bu-
lul ya mi'id di hulbida
an umatdah dibdib an malgom di
ipluyana!"

42

*Nan Baal Apo Dios**

- 1 Ya inalin goh Apo Dios di,
"Awniat umali nan pinili' an baal'un
idata' hi abalinana
at Hiyay mangipa'am'amlong ay Ha"in.
Ya ipiyodol'u goh nan Na'abuniyanan an
Lennawan Hiya
ta mihamad di atonan mangipanuh hinan
tataguh abablubabluy.†
- 2 Hiya ya adina it'u' unu olto'olton di hapitna

* 42: Unu nan Alin Pento' Apo Dios. † 42:1 Mat. 12:18.

ta ma"adngol hi kalata.‡

3 Ya adina mamaon an putungon nan mipaddung
hi bilaun na'uy an maptung
unu nan kingki an na'uy madop an adina
odpon.

Mu Hiya ya badangana nan mipaligligat ta
engganah unna pangabakon nan maku-
lug.§

4 Ya adi humigan mamannod hi engganah unna
tigon
an nahamad di atondan mangipanuh hi-
nan tataguh nan abablubabluy hitun
luta.
Ya nan tataguh nan adadagwin babluy ya
pohdonda ahan an donglon nan Uldina.”*

5 Ya inalin goh Apo Dios di,
“Ha"in nan Dios an nunlumud daya
ta embe'lag'u ta umat hi ambilog an
tulda,
ya limmu' goh tun luta ya an amin nan wah
tu,
ya Ha"in goh di nangidat hi yahyah
ya nitaguan di tagu ya an amin nan
matagu.

6 At Ha"in an Dios di nangayag ay He"a,
ya impapto"u He"ah nan nidugah an
abalina'.
At He"ay pi'tulaga' ta ipa'annungan din inali',
at ipattigmu nan nahamad an aat'u.
At mipaddung'ah nan dilag an mamatal hi
nomnom di tataguh tun luta.

‡ 42:2 Mat. 12:19. § 42:3 Mat. 12:20. * 42:4 Mat. 12:21.

7 Ya awniat He"ay maniat hi matan nan nabulaw
 ta tummig
 ya mangibo'tan hinan paddungnay
 nun'ibalud an wah nan munhehellong.

8 Ha"in nan Dios an madayaw,
 at nan amaphod'u ya adi' idat hi udum!
 Ya ta'on un nan pundayawan nan tatagun
 Ha"in ya adi' iyabulut an umuy hinan bu-
 lul.

9 Undan adiyu tigon an nipa'annungda din nah-
 hun an inali' an awniat ma'at?
 At ad ugwan ya wada goh di balbalun
 alyo' ay da'yu ta ma'at hi udum hi
 algaw.”†

Nan Kantan Pundayaw ay Apo Dios

10 Olom ni' ya an amin tu'un wah nan
 abablubabluy hitun luta ya ikantaan tu'uh
 Apo Dios
 hi balbalun kanta ta pundayaw tu'un
 Hiya!
 Ya middum ayun amin an wah nan baybay,
 ya da'yun numpunhituh nan babluy hi-
 nan gagwan di baybay.

11 Ya da'yun numpunhituh nan mapulun,
 ya da'yun numpunhituh nan babluy an
 neheggon hidi,

† 42:9 Heten balbalun inalina ya nan ipaphodan nan babluy
 ad Israel, ya namamah nan pumbangadan nan Hudyuh nan
 babluyda (Isa. 43:5-9, 19-21).

ya ta"on un da'yun holag Kedar‡ ya oltonyun
mungkanta.

Ya ta"on un da'yun iSela§ ya mungkanta
ayuh amlongyu,
ya nuntu'u' ayuh nan tulid di duntug!

12 At an amin tu'u ya dayawon tu'uy amaphod Apo
Dios,

ya impa'innila tu'uh nan nun'iyadagwin
babluy hinan gagwan di baybay!

13 Ti hi Apo Dios ya umat hinan mabi'ah an tin-
dalun umuy mi'gubat an nidugah di bun-
gotna.

At ma"adngol di kiina,
ya ma'abbi'ah an umuyna pundamu nan
buhulna.

14 Hi Apo Dios ya inalinay,

“Nadnoy an unna' didindinong.

Mu ad ugwan di pangipe'dama' hi bohól'u,
at umata' hinan babain nadatngan di
puntungawana an pumkaw hi do-
gohna.

15 At pumpa"i' nan aduntuduntug ya nan i"itang
an dudunduntug

ta mun'alangu kaymuy holo' ya ayiw.

Ya magana' nan wangwang ya an amin nan
lobong.

16 Ya nan nun'abulaw ya ipangulu' didah nan
dalan an agguyda eneng'engwa.

‡ 42:11 Didanay numpunhitud Arabia hinan mapulun, ya nun-
dengwada an dimmalat nan do'ol an kalniluda. § 42:11 Didanay
numpunhituh nan ohan kapitulyud Edom.

Ya pumbalino' hi mapatal nan
munhehellong an awadanda,
ya nundotalo' nan nun'appuhin kalata.

Ya umat hituy ato' ti adi' inganuy dida.

- 17 Mu nan mange'kod hi nitaguandah nan bulul
an alyonday hiyay dayawonda ya milah-
hinda,
at nidugah di abainanda.”

*Nan ay Paddungnay Nabulawan ya Napu'itan
nan i'Israel*

- 18 Ya inalin goh Apo Dios ay ditu'un holag Israel
di,

“Ihamadyun ingaon tun alyo' an da'yun
nun'apu'it,

ya da'yun nun'abulaw ya pa'atiggonyu akkay
tuwali.

- 19 Ti undan hay udum hi paddungnay na'abbulaw
ya na'appu'it
hi un bo'on da'yun pinili' hi baal'u?

- 20 Manu ti do'ol mahkay di tinnigyu,
mu mi'id di hulbinan da'yu.

Ya manu ti waday ingayu,
mu nihimung an adiyu pohdon an don-
glon.

- 21 Hi Apo Dios ya pohdonan mattig ay ditu'un
baalnan holag Israel
di amaphod nan Uldinah nan
pangun'unudan tu'u.

- 22 Mu hay na'at ay ditu'un tataguna ya penloh di
buhul tu'uy gina'u tu'u,
ya imbalud ditu'un didah nan munhehel-
long.

Ya mi'id di ohah mamaliw ay ditu'uh umalin bumadang.”

- 23 At undan mi'id ahan di ohan ditu'uh way na'adalnan ten na'at?
- 24 Undan hay mangiyabulut an polhon di buhul nan gina'u tu'un holag Israel
hi un bo'on damdamah Apo Dios?
Ya manu ay ma'at hana ya dumalat di adi tu'u pangunudan an tatagunah nan Uldina.
- 25 At hiyanan ipa'dam Apo Dios ay ditu'u nan nidugah an bungotnan ipa'wanah gubat,
at paddungnay gumiyab di apuy ta gohbonay udum ay ditu'u.
Mu adi tu'u damdama abuluton nan pohdon den ma'at an itudun ditu'u.
Ya ay paddungnay nunggohob ditu'u,
mu agguy tu'u damdama nagilat.

43

Nan Baliw di Holag Israel

- 1 Mu inalin Apo Dios di,
“Adi ayu tuma'ot an da'yun holag Jacob ti Ha'in an nunlumun da'yu ya ibaliw'u da'yun pento"uh tatagu'.
- 2 At ta"on hinan bumad'anganyuh nan maluhung an wangwang*
ya wagwadaa' an pi'yibbayu ta adi ayu tuma'ot.

* 43:2 Nan duwan nipaddungana ya din bimmad'angan nan Hudyuh nan Mumbolah an Baybay (Ex. 14:22) ya nan Wangwang an Jordan (Josh. 3:1-17).

Ya hinan himbumaggan dumalananyuh nan apuy ya adi ayu malahuan.†

³ Ti Ha"in an Dios an dayawonyun holag Israel di mangibaliw ay da'yu,

at inganuy'ud Egypt, ya ad Ethiopia, ya ad Seba‡ ta mapogpog di abaalyu.

⁴ Ti nabalul ayun Ha"in,

ya pa'appohpohdo' da'yu,

at hiyanan mun'a'atoyday udum hinan tatagu ay danen babluy hi pamaliwa' ay da'yu.

⁵ At hiyanan adi ayu nongkay tuma'ot ti wadaa' an mangipapto' ay da'yu,

at pa'anamuto' da'yu ya nan imbabaluyyu ta taynanyu nan awadanyun babluy

hi appit hi buhu'an di algaw ya appit hi alimuhan di algaw.

⁶ Ya umat goh hinay ato' ay da'yun miwa'at hi abablubabluy hi appit hi iggid ya agwan

hi un hagangon di buhu'an di algaw,

ya an amin nan tatagu' an miyuy hi adadagwin babluy.

⁷ At an amindan imbilang'uh tatagu' an limmu'

ya olom ni' ya dayawona'."

⁸ Ya inalin goh Apo Dios di,

"Amungonyu nan tatagun waday matada mu paddungnay unda nabulaw,

† **43:2** Nan nipaddungana ya din nundaldallanan da Shadrach ay Meshach, ya hi Abednego hinan mabi'ah an punhaangan nan Alin hi Nebuchadnezzar (Dan. 3:1-30). ‡ **43:3** Hiyay ohan babluy an neheggon ad Ethiopia, mu agguy tu'u inilay ustuh awadana.

ya waday ingada mu paddungnay unda
napu'it.

⁹ Ya an amin nan tataguh nan abablubabluy ta
ma'amung ayun amin

ta ibaagyuh un ngadan hinan daya-
wonyuy nangulgud hinan ma'ma'at hi
ad ugwan.

Wada mah di mun'htigun alyonay,

Nahhun tuwalin impa'innilan nan daya-
wonmi ay da'mi daten ma'ma'at hi ad
ugwan.

¹⁰ Mu Ha"an an Dios ya da'yun holag Israel di
ihtigu',

ya da'yu goh di pento"uh baal'u ta inni-
laona' ay da'yu.

Ya Ha"an di unudonyu,

ya ma'awatanyun Ha"an ya anggay di
Dios an mi'id di udum.

At nete"ah din hopapnah enggana ya mi'id di
udum hi Dios an Ha"an ya anggay.

¹¹ At Ha"an ya anggay nongkay di Dios

an mi'id di udum hi managuh tagu.

¹² Ya nahhun tuwalin impa'innila' ay da'yu an
ibaliw'u da'yu,

at hiyay ato'.

At ihtiguanyu an mi'id hinan dayawon di
udum an tataguy nangat hi umat hitu.

¹³ Ya minaynayun an Ha"an di Dios hi enggana,

ya mi'id di mabalin hi manangga ay
Ha"an.

Ya mi'id di mabalin hi munluman hinan ni-
nomnom'un aton."

Nan Homo' Apo Dios ya nan Adi Umunudan nan Holag Israel

- 14 Hi Apo Dios an Baliw tu'u an nahamad di niyatanan ditu'un holag Israel ya inalinay,
 “Hay ato' an mangibaliw ay da'yu
 ya honogo' di mangubat hinan iBabylon ta
 pompa"iday pantaw di allupda,
 ya pinilitda didan ilugan hinan pupul an
 ipahiyada,
 at nunnaud di ipa'ampaanda.
- 15 Ti Ha"in an Dios an Aliyu ya nahamad di niyata'
 ay da'yun holag Israel,
 ya Ha"in goh di nunlumun da'yu.
- 16 Ya Ha"in goh din nangiyammah dalan hinan
 gagwan di Mumbolah an Baybay§
 ta namaganan hi dinalan nan tatagu'
 hidin nadnoy.
- 17 At hidin nitnudda nan mun'abi'ah an tindalud
 Egypt an numpuntakay hi kabayuy udum
 ya kalesay udum ya numpunlonongdah
 nan baybay,
 at nun'atoydan umatdah nan nadop an
 kingki.*
- 18 Mu danen na'at hidin nadnoy
 ya aggyu nipaddung hinan ato' hi ad
 ugwan.
- 19 At heten ato' ya balbalu
 ti iyamma' di dalan hinan mapulun ta
 dalanonyun tatagu' an umanamut.
 Ya lumuwo' di wangwang hidi

§ 43:16 Unu Red Sea. * 43:17 Ex. 14:23-31.

- 20 ta waday inumonyu an pento"un tatagu' hi pange'wanyuh di.
 At munyamandan Ha"in nan jakal ya kuup an nan animal hi inalahan hinan danum an inumondah dih nan mapulun.
- 21 Ti da'yun tatagu ya limmu'
 ta da'yuy mangipa'innilah anabagbagtu' hinan abablubabluy.
- 22 Mu nihimung an adi ayu mumpabadang ay Ha"in
 ti hiniganana' ay da'yun holag Israel.
- 23 Ya aggyu ayu nun'onong ay Ha"in hi kalniluh Onong an Moghob,
 ya mi'id goh di ene'nongyuh nan udum an me'nong an pundayawyun Ha"in.
 Mu aggyu'u da'yu pinaligat ti aggyua' numbagah e'nongyuh Onong an Ma'an unu incense.
- 24 Ya aggyua' goh inla'uan hinan ma"aphod di hunghung di ahu'nan miyammah incense,
 ya aggyua' impa'amlong hinan taban di animal hi Onong an Moghob.
 Ti un at goh nan pumbaholan di inyal'allayun inat,
 at impahigaa' ay danen nun'appuhin ina'natyu!
- 25 Mu ta"on hi un umat hina ya aliwa' di numbaholanyu
 an adi' mahkay nonomnomon ti umat hina tuwaliy aat'u!
- 26 At aga ta punhahapitanan tu'u

ta ibaagyuh un immannung an mi'id di baholyu.

27 Din nahhun an ommodyuh[†] din hopapna ya nan a'apuyu[‡] ya din'uga' an aggyua' inunud.

28 At hiyanan ipa'aan'u nan papadih nan Timplu ta adia' itamuan, ya iyabulut'un mapogpog ayun holag Jacob ta mabainan ayuh tun ad Israel.”

44

Hi Apo Dios di Dios ya Anggay

1 Ya inalin goh Apo Dios di,
“Da'yun holag Israel an pento"uh baal'u ya donglonyu tun ibaga' ay da'yu.

2 Ha"in an Dios an nunlumun da'yu ya badanga' da'yu,
at adi ayu tuma'ot ti da'yu nongkay di pento"uh baal'u.

3 At ipa'ali' di danum hinan nun'anga' an babluyyu ta malbongday giginginnaw, ya wagaha' nan holagyu, at honogo' nan Na'abuniyanan an Lennawan dida.

4 At maphod di pi'taguanda an umatdah nan holo' ya nan ma'alih poplar an ayiw hinan pingit di ginnaw.

5 At way ohan dida ya alyonay,
Hi Apo Dios di ad hakup ay ha"in.
Ya nan udum ya alyonday,

[†] 43:27 Unu hi Abraham (Gen. 12:18; 20:9). [‡] 43:27 Didanay papadi ya nan numbino'ob'on an propeta.

Holag da'min Jacob.

Ya nan udum ya itudo'dah ngamayday
ngadan'un Dios,
ya imbilangday odoldan niddum hinan
holag Israel.”

⁶ At hi Apo Dios an nidugah di abalinanan Baliw
ya Alin nan holag Israel ya inalinay,
“Ha"in nan Dios an mi'id di te"ana ya
mi'id di pogpogna,
ya mi'id di udum hi Dios ti Ha"in ya anggay.

⁷ Wada mah di udum hi umat ay Ha"in?
Wadada ay ya ibagayu ta ipa'inniladay
ma'at hi udum hi algaw
ta mipattig di abalinandan umat hinan
ina'inat'u.

⁸ At adi ayu nongkay tuma'ot
ti undan aggyu'u tuwali inalin da'yuh din
nadnoy di aat di ma'ma'at hi pidwa?
Da'yuy ihtigu' ti undan waday udum hi Dios
hi un bo'on Ha"in ya anggay?
Ya immannung an mi'id di udum hi mi-
paddung hinan daplak an ihi'uganyu
ti Ha"in ya anggay.”

⁹ At an amin nan mumpun'ammah bulul ya ni-
bahhawda
ti danen inyammada an ibilangdah na-
balul ya mi'id di hulbida.
Ya nan mundayaw ay danen bulul ya umat-
dah nan nabulaw an aggyuda inilay maku-
lug,

at hiyanan hay umangunuh ya
mabainanda.

- 10 Ti undan hay lagbun nan tagun mun'ammah
nan mi'id di abalinanan bulul ta daya-
wona?
- 11 Nomnomnomonyun an amin nan mundayaw
ay danen niyamman bulul ya mabainanda
nongkay.
At ibagayu ta ma'amungda ta humalyao'
dida.
Awniat nidugah di tuma'tanda ya abainanda.
- 12 Nan mumbohal ya idadaana nan usalona,
ya intunguna nan bohalonah nan
gimmaban apuy,
ya bumibi'ah an mummattilyu ta engganah
un mapolma nan iyamma.
At gapu enen tamuana ya ma'uwaw, ya
mahinaangan, ya ma"ablay.
- 13 Ya umat goh hinan mumpa'ot an hay ayiw di
iyamma an lukudonah mahhun,
ya minalkaana ta mattig nan tigon di
tagu.
Ya unna mahkay pa'otan ta maphod di
tigawna an ay tagu,
ya inyuyna mahkay hinan ihinana.
- 14 Nan ayiw an pilionan iyamma ya nan maphod
an umat hi cedar,
unu cypress, unu oak, unu bolbol,
at hiyanay itanomna ta engganah un
umongol an pa'ongolon di udan.
- 15 Ta umongol ay ya lengngohna,
ya intungunay bongwahna ta panungu-
nah onona ya nun'aniduana.

- Ya pina'otnah bulul di bongwahna ta daya-wonda.
- 16 At panungunay bongwah nan ayiw,
ya numpulu'anah dotag hi ihdana ta mabhug.
Ya nun'aniduana goh ta dumolnat.
- 17 Ya pina'otnay bongwahnah bulul ta hiyay
punlu'bubanah dayawona,
ya nunluwalu goh eden inyammanan
bulul an alyonay,
“He"ay dios'u, at ibaliwa' ni'.”
- 18 Nan mangat hi umat hina ya nakudang di
nomnomda
an adida ma'awatan nan ato'atonda
ti paddungnay nahophopan di matada ta
adida tigon.
- 19 Ya adida ahan pa'annomnomon an mi'id di
alyondaan,
“Anaad ta un nanunguy bongwah nan
ayiw hinan inhaang'un ma'an
ya nangipulua' goh hinan dotag
ya dayawo' di bongwahna?”
- 20 Mi'id damdama ti nahelngan di nomnomda,
at hiyanan paddungnay unda mangan hi
dapul
ti e'koddah nan mi'id di abalinanan bu-
madang.
Mu mi'id hi nomnomdah alyondaan,
“Un nin ahan layah heten o'odna' an alyo' hi
dios'u?”
- 21 Ya inalin goh Apo Dios di,
“Nomnomnomonyu date an da'yun holag
Israel ti da'yuy baal'u.

Ha"in di nunlumu ay da'yu,
at badanga' da'yu an adi' da'yu aliwan.

22 Ya inaliwa' nan baholyu,
at mi'id mahkay an umat hi na'ubahan
di bunut hinan helhelong hi un pinum-
tang.

At hiyanan mumbangngad ayun Ha"in ti pad-
dungnay penla"u da'yu!"

23 At da'yun wad abuniyan ya mungkanta ayuh
amlongyu,

ya tum'u' ayun wah tun luta,
ya ta"on un da'yun aduntuduntug,

ya da'yun inalahan,
ya a'ayiw ya ikankantayuy amlongyu!

Ti hi Apo Dios ya penla'na nan holag
Jacob

ta mipattig di anabagbagtuna ay didan ma'ali
goh hi holag Israel!

24 At hi Apo Dios an nunlumun ditu'u an namla'
ay ditu'u ya inalinay,

“Ha"in nan Dios an nunlumuh an amin
an wada,

ya Ha"in ya anggay di nangibe'lag hi ad daya
ya an amin an wah tun luta.

25 Ya Ha"in goh damdamay mangibaag hinan
mangalih unda propeta,
mu layahda.

At hay ato' ya adi' iyabulut an ma'at nan
impa'inniladah ma'at

ya ta"on hi un nan mumba'i an itangadah
nan bittuan, ya bulan, ya algaw

ya ibahhaw'u ta adi ma'at.

Ya hanan nala'eng an tatagu ya itugunday nibahhaw ta mipattig an mi'id di nomnomda.

26 Mu nan baal'un propeta ya pa'annungo' an amin di ibagada,
at alyonda ay di mipaphod ad Jerusalem
ya an amin nan babluy ad Judah
ta mumbabluyda goh nan tataguh di ya pa'annungo'.

27 Ya alyo' ay goh di matdu' nan way danumna an umat hi wangwang ya lobong
ya umannung an mun'atdu'da.

28 Ya gulat goh ta alyo' ay Cyrus* di mun'ap'apu ya umannung an ma'at,
at atona nan ipa'at'u.
At iyuldinan mipaphod ad Jerusalem ya nan Timplu.”†

45

Hay Namto'an Apo Dios ay Cyrus

1 Hi Apo Dios ya pento'nah Cyrus* hi mun'ali,
at hiyay iyabulutnah mangabak hinan alih abablubabluy ta mapogpog di pun'alianda.

Ti pun'ibughulday pantaw di allup nan babluy ta adi mahkay mitangob.

* **44:28** Hay nun'alianad Media-Persia ya hidin 538-530 B.C.

† **44:28** Ezra 1:2-4; 6:3-5; II Chron. 36:23. Naluh di hingahut ta han nabongley tawon an nete"ah na'ulgudan te ya un mun'ali hi Cyrus. * **45:1** Hay nun'alianad Media-Persia ya hidin 538-530 B.C.

- Ya hay inalin Apo Dios ay Cyrus ya inalinay,
 2 “Mahhuna' ta idadaan'uy pange'wam
 an paddungnay pundotalo' nan aduntuduntug
 ya numpa"i nan gumo' ya gambang an pantaw nan babluy.
 3 Ya idat'un he"a nan inadangyan an nun'abalul
 an impo"oydah nan munhehellong ta adi ma'innila
 ta panginnilaam an Ha"in an Dios an dayawon nan holag Israel di nangayag ay he"a ya nanginnilah aatmu.
 4 Manu ay he"ay inayaga' ya ta badangam nan baal'un holag Israel an pento"uh tatagu'.
 Ongol di a'al'alyam hinan inat'u an ta"on hi unna' aggyu inilan he"a.†
 5 Ha"in hi Apo Dios,
 ya mi'id di udum hi Dios ti Ha"in ya anggay.
 Ya idat'uy nidugah an abalinam an ta"on hi unna' aggyu inilan he"a.
 6 Ya manu ay umat hinay inat'u ya ta panginnilaan an amin nan tatagun
 mete"ah appit hi buhu'an di algaw hi engganah alimuhan di algaw
 an mi'id di udum hi Dios hi un bo'on Ha"in ya anggay.
 7 Ti Ha"in di nunlumuh mapatal ya nan helong,
 ya Ha"in di mangidat hi awagahan ya umat goh hinan punligatan.

† 45:4 Na'ah'upan ad ugwan nan udum an impitudo' Cyrus, ya impahiyana nan bulul di iBabylon an hi Marduk.

At an amin hatu ya Ha"in an Dios di
alpuwanda.

8 Ya Ha"in goh di mangidat hi ipaphodanyu ta
nahamad di pangatyu
an umat hi udan an ipa'ali' ta tummol di
nitanom.
At Ha"in an Dios di mangat ay dane.

9 Mahmo' nan tagun mi'hongngel hinan nunlu-
mun hiya!
Ti undan mabalin ta nan uklit an banga
ya alyonah nan manuwin ay hiyay,
Idinongmuat an manuwin ay ha"in ti nihallay
pangatmu an mi'id di ko'od'u.‡

10 Ya undan way ungah mangalih nan ommodnay,
Anaad ta umat hituy inatyun nangamma
ay ha"in?"

11 Hi Apo Dios an me'gonan an nahamad di niy-
atanan ditu'un holag Israel
ya nunlumuh an amin an wada ya inali-
nay,
“Undan waday biyangyun munlilih nan ma-
hapul an ato' hinan imbabaluy'u?
Ya adi mabalin an ituduyuy ato'!

12 Ha"in di nunlumuh tun luta ya an amin hinan
tatagun numbabluy hitu,
ya umat goh an Ha"in di nunlumud
abuniyan ya nan adi mabilang an bit-
tuan ad daya,
ya na'na'unnuddah nan imandal'un dida.

‡ 45:9 Rom. 9:20.

- 13 Ya Ha"in goh di namto' ay Cyrus ta atona nan pohdo' an ma'at,
ya Ha"in di mangitudtudun hiyah an amin an atona.
At ipaphodna nan nun'apa"in babluy'ud Jerusalem,
ya impa'anamutna nan tatagu' an inyuy di buhul hi udum an babluy.
Mu adi malagbuan an mangat ay dane.
Ha"in an nidugah di abalinanan Dios di nanapit ete.”
- 14 Ya inalin goh Apo Dios ay ditu'un iJudah di,
“Nan inadangyan nan i'Egypt ya iCush ya midat ay da'yu,
ya nan nun'atata'nang an iSabea[§] ya mum-balindah baalyu.
At mangun'unuddan da'yu an mabangkilinganda,
ya munluungdah hinagangyu ta ipattigday pumpa'ampaandan alyonday,
Immannung an wadah Apo Dios ay da'yu,
ya mi'id di udum hi Dios hi un bo'on Hiya ya anggay!”
- 15 Hiya an Dios an mangibaliw ay ditu'un holag Israel an tataguna
ya umipano'ay pangatna.
- 16 At an amin nan tatagun gun mangiyammah bulul hi dayawonda

§ 45:14 Aggyu tu'u inilay awadan di babluy daten tatagu, mu mid mapto' ya neheggon ad Cush.

- ya mipa'ampada ta mabainanda.
- 17 Mu ditu'un holag Israel ya immannung an ibaliw ditu'un Apo Dios ta adi tu'u mabainan hi mid pogpogna.
- 18 Ti hi Apo Dios an nunlumud abuniyan ya ta'on hi un tun luta ta waday panuhna ta mabalin an punhituwan di tatagu ya inalinay,
 “Ha" in ya anggay di Dios an mi'id di udum.
- 19 Ya adi nalgat di panginnilaanyuh nan pohdo' hi atonyun holag Israel ti inhapit'uh nan nalakan ma'awatanyu. Ya agguy'u inalin da'yuy adi' iyabulut, at hiyanan mabalin an mi'yunnudan ayun Ha" in hi unyu pohdon. Ha" in an Dios ya makulug di ipa'innila'.
- 20 At da'yun inyuy di buhul hinan abablubabluy ya ma'amung ayu ta humalyaon da'yu. Ti undan adi manangpah nan tagun mangitata'in hinan bulul an ayiw di niyamma ta diday pumpabadanganyu an ta'on hi unda adi abalanan an mangbaliw ay da'yu?
- 21 Ma'amung ayu nongkay ta punhahapitanyu, ya imbaagyuh un way ibadang nan pun-dayawanyuh nan dayawon di udum an babluy. Un mah udot waday udum an madayaw hi nangipa'innilah din penghana ay daten ma'ma'at hi ad ugwan? Mi'id ti Ha" in an hi Apo Dios ya anggay!

Ya mi'id tuwaliy udum hi mangibaliw ay
da'yun tatagu'
ti Ha"in ya anggay di makulug di pan-
gatna.

22 At hiyanan an amin ayun tataguh nan
abablubabluy hitun luta
ya Ha"in di pange'kodanyuh mamaliw ay
da'yu.

Ti mi'id di udum hi Dios an Ha"in ya anggay.

23 Ya immannung hanan inali' an adi mibahhaw.
Ya awniat munhippin amin di tatagu ta
dayawona',
ya alyonday Ha"in ya anggay di unudonda.
At immannung an hiyah ne ma'at.”*

24 At hitun a'atana ya awniat alyon di tataguy,
“Hi Apo Dios ya anggay di alpuwan nan
nahamad an punnomnom ya bi'ah!”
Mu an aminda nan bumobohhol ay Hiya ya
mabainanda

25 ti inalinay,
“Ha"in an Dios ya ibilang'u da'yun holag
Israel hi maphod,
at Ha"in di dayawonyu.”

46

Nan Dayawon nan iBabylon

* 45:23 Rom. 14:11; Phil. 2:10-11.

- 1 Nan dayawon nan iBabylon an da Bel* ay Nebo†
ya nittudah kalesa ta guyudon di baka.
Mu nidugah an madamotda,
at maligatan nan animal an manguyud.
- 2 Ya danen bulul ya nan animal an manguyud ay
dida ya makakdad Babylon,
at iyuy di buhulda‡ didah udum an
babluy ti mi'id di abalinandan mangibaliw.
- 3 At hi Apo Dios ya inalinay,
“Donglonyu tun ibaga' ay da'yun
na'angang an holag Israel.
Ha"in ya limmu' da'yu,
ya hinalimuna' da'yun nete"ah din nitungawanyu.
- 4 At engganah un ayu ma'alla'ay ya mun'a'ubanan
ya Ha"in damdamay manalimun ay da'yu.
Ti Ha"in nongkay di nunlumu, ya mangipapto',
ya mangibaliw ay da'yu,
- 5 Undan waday udumnah pangipaddunganyun
Ha"in?
Ti undan way nipaddunga'?
- 6 Nan udumna an tatagu ya pun'ibu'yagday balitu'da
ya silverda,
ya ipiyammadah bulul hinan tatagun pabo'laanda
ta way punhippiandah dayawonda.

* **46:1** Hay ohan ngadan ten na'abbagbagtun bulul ad Babylon ya hi Marduk, ya hay ipaddungan ten hapit an Bel ya *Ba'al* hinan hapit di iCanaan, ya hay pohdondan ibaga ya *apu*. † **46:1** Hiyay lala'in imbaluy Bel/Marduk, ya hay impapto'na anu ya nan mun'adal ya muntudo'. ‡ **46:2** Nan iMedia-Persia.

- 7 Ta nalpah ay ya impi'ugdan iyuy hinan lugal an
 inyammadah ihinanda,
 ya inhamaddan ipata'dog hidin adi mih-
 mihlig.
 Ya ta'on hi un kumila nan munluwalu an
 mumpahpahmo' ya adina tobalon
 ti mi'id di abalinanan bumadang.
- 8 At hiyah te nomnomnomonyu
 an da'yun nun'abaholan an tatagu,
 9 ya adiyu goh aliwan din ina'inat'u an nete"ah din
 hopapna.
 Ti Ha"in nongkay ya anggay di Dios an
 mi'id di udum.
- 10 Ya hidin nadnoy ya nannahun tuwalin
 impa'innila' di ma'at ya un mahkay ten
 ma'at.
 Ti din inali' hi ma'at ya mipa'annung an
 adi ahan mibahhaw.
- 11 At hay ato' ya ayaga' han lala'in§ niyadagwi
 alpuwanah appit hi buhu'an di algaw,
 at umali ta hiyay umat hinan gayang an
 himbumagga ya nun'ohop
 ta atona nan ninomnom'un ma'at.
 At makulug an adi mibahhaw an ma'at.
- 12 At da'yun ma'angohhoy an tatagun nidugah an
 nappuhiy pangatna
 ya donglonyu tun ibaga'
- 13 ti Ha"in ya adi madnoy at ipaphod'u da'yu.
 At ibaliw'u da'yun iJerusalem an holag
 Israel."

§ 46:11 Unu nan Alin hi Cyrus an nun'alid Media-Persia.

47

Hay Ahumalyaan nan iBabylon

- ¹ Hi Apo Dios ya inalinay,
 “Da'yun iBabylon ya makak ayuh nan
 umbunan di ali ta ekayu umbun hinan
 hupu'.
 Manu ti hidin hopapna ya umat ayuh nan
 babain ma'al'ali,
 mu ad ugwan ya numbalin ayuh himbut.
- ² At anonyu nan inhuhu'yungyu ya nan maphod
 an lubungyu,
 ya indaanyu nan batun punggilingan
 ta gilingonyu nan alena.*
 Ya lihlihonyuy pandelengyu ta bad'angonyu
 nan wangwang.
- ³ Ti paddungnay mabladan ayu
 ta panigtigan di tataguy ipa'ampaanyu ya
 nan abainanyu.
 At nan pangiballoha' hinan ina'inatyu† ya
 mi'id di mangipawa.”
- ⁴ Ya inali' an hi Isaiah di,
 “Nan me'gonan an Dios ad Israel di Baliw
 tu'u,
 ya hay ngadana ya hi Apo Dios an nidugah di
 abalinana!”
- ⁵ Ya inalin goh Apo Dios di,

* **47:2** Hiyah ne tamun di binabaih din hopapna, ya mibilang hi na'ampa ahan an tamu. Mu ta'on hi un nan linala'i ya atonda ta mamoltada. † **47:3** Nan iBabylon ya benladanda nan tiniliwda ta mabainanda, ya aton goh Apo Dios di umat hina ay dida.

“Da'yun iBabylon ya ekayu umbun hinan
way munhehellong an mi'id ahan di
lenggop.

Ti nan babluyyu ya adi mahkay mibilang hi
un queen hinan abablubabluy.

⁶ Ti impa'abak'un da'yu nan tatagu' ta minolta'
didan dumalat di bohol'u.

Mu mi'id ahan di homo'yun dida
ti ta'on hi un nan nun'ala'ay ya nan
nun'a'in'inna ya nidugah an pinaligatyu
dida!

⁷ Ti hay ninomnomyu ya minaynayun an da'yuy
mun'ap'apuh nan abablubabluy,
mu agguyyu ahan ninomnom an hana ya
mid mapto' ya mibolloh.

⁸ At hiyanan da'yun hay amlong di
pa'appopohdona ya donglonyu tun alyo'.

Ti hay ninomnomyu ya alyonyuy un ayu
malenggop hi enggana.

At ipahiyayun alyonyuy,

Mid nipaddungan tun anabagbagtumi,
at adi mabalin hi un ami mabalu unu
mun'atoy nan imbabaluyumi!

⁹ Mu un himbumagga an un ohay algaw ya mund-
edehhan an ma'at ay da'yu hana,

at mun'a'atoy nan imbabaluyyu,
ya mun'abalu ayu.

Ya umannung an ma'at an amin hatun
da'yu

an ta'on hi un do'ol di atonyu an umat hinan
ba'i,
ya madyik,

ya nan udum an abalinanyu.

10 Ya enehdolyuh nan nun'appuhin ato'atonyu
ti pangaliyu nin hi un mi'id di mamannig
ay da'yu.

Ya dumalat nan ananomnomananyu ya nan
anala'engyu ya din'uga' an Dios
ti hay inilayu ya da'yuy na'abbagbagtu an
mi'id di nipaddung ay da'yu.

11 At palpaliwanyuat ya waday dumatong hi pun-
ligatanyu‡
an mi'id di ologyun mangipadinong ti un
himumagga ya na'at.

12 At agayu mahkay ta mumpabadang ayuh nan
bululyu
an gunyu nange'kodan an nete"ah din
a'ung'ungunggayu
ta olom ya waday ibadangdan da'yu,
ya ta pata'tonda nan buhulyu!

13 At baganyun amin nan do'ol an inun'unudyu
an umat hinan nuntugun ay da'yu,
ya nan nanginnilah aat di bittuan,
ya nan gun mangulgu'ulgud ay da'yuh
nan ma'at hi abulabulan
ta ibaliw da'yuh nan na'uy an ma'at ay da'yu.

14 Mu immannung an unda umat hi ulut an ma-
puulan.
At ta"on hi un hay odolda ya adida abali-
nan an baliwan hinan ay apuy an gu-
miyagiyab

‡ 47:11 Nan iMedia-Persia di mamaligat hinan iBabylon.

- ti adi umat hinan apuy an pun'aniduan. §
 15 At an amin hanan tatagun nange'kodanyu an
 nete"ah din a'ung'ungngayu
 ya taynan da'yu an munhihiyanda,
 at mi'id ahan di ohan didah mamaliw ay
 da'yu.”

48

Nan Ngohoy di Holag Israel

- 1 Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Da'yun holag Jacob an mungngadan hi
 Israel ya donglonyu tun alyo'.
 Da'yuy nangali an gapu ay Apo Dios ya
 munhulbi ayun Hiya an dayawon tu'un
 holag Israel.
 Mu layahyu ti un manuh panapitanyu ya
 adiyu ipa'annung.
- 2 Manu ti da'yuy numpunhituh nan ma'al'alín
 babluy an ad Jerusalem,
 ya inaliyu goh di hi Apo Dios an nidugah
 di abalinanan dayawon tu'un holag Is-
 rael di pange'kodanyu.”
- 3 Ya inalin goh Apo Dios hinan holag Israel di,
 “Nete"a tuwalih din penghana ya gun'u
 impa'innilay ma'ma'at hi udum hi al-
 gaw,
 ya ten ad ugwan ya himbumagga ya
 impa'annung'u.
- 4 Ti inila' an nangohoy ayu,

§ 47:14 Hay pohdonan hapiton ya gapu ta moghob nan a'ayiw
 hidi at mid di ma'usal hi pangammaandah bulul.

- at umat ayuh nan gumo' ya gambang an
nalgat hi mahiu'.
- ⁵ At hiyanan ina'alli' nongkay hatuh din penghana
ya un ma'at,
ya ta adiyu alyon hi un nan bululyu an
ayiw unu gumo' di nangat.
- ⁶ At dengngodengngolyu din impa'innila',
ya ten ad ugwan ya tigonyun
nipa'annung,
mu adiyu ahan abuluton an Ha" in di nangat!
At mete"ad ugwan ya hay ipa'innila'
mahkay ay da'yu
ya nan agguyyu dengdengngol.*
- ⁷ Ya hana ya ad ugwan ya anggay di pangngolanyu
ta adiyu alyon hi unyu i'innila tuwali.
- ⁸ Ti da'yu ya nihimung an unyu adi pohdon an
donglon di alyo'
ti nete"a tuwalih din a'ung'ungngayu ya
nidugah an nangohoy ayu.
- ⁹ Mu dumalat di nabagtun aat'u ya nan adayawa'
ya enedpol'u nan nidugah an bungot'un
da'yu
ta aggu'y'u da'yu inubah an amin.
- ¹⁰ Ya tinapnga' da'yuh nan punligatan
an umat hi atanagan di silver ta
mamahmah.
- ¹¹ Mu hay pohdo' di hiyay ma'at ta adia'
mabainan,
unu adi mabalin an ipabnoh'uy anabag-
bagtu'

* **48:6** Hay ma'at ya ma'abak nan iBabylon (verse 14) ya mibo'tan
nan Hudyun ay balud hidi ta umanamutda (verse 20).

ti Ha"in ya anggay di madayaw.”

Hay Nakakan nan Holag Israel hi ad Babylon

- 12 Inalin goh Apo Dios di,
 “Da'yun holag Jacob an mungngadan hi
 Israel an pento"uh tatagu'
 ya donglonyuy hapito' ay da'yu.
 Ha"in an mi'id di te"ana ya mi'id di pog-
 pogna ya anggay di Dios,
- 13 ya Ha"in di nangiyammah nipabunan tun luta,
 ya Ha"in goh nangibe'lag ad daya.
 Ti hidin nangalya' hi malmuda ya na'at.
- 14 At ma'amung ayun amin ta donglonyu tun
 alyo!
 Undan wadan daten bulul di
 nangipa'innilan daten ma'at?
 Mu Ha"in ya waday pento"uh mangat hinan
 ninomnom'un apa"ian ad Babylon ya nan
 tataguh di.†
- 15 Ti Ha"in di namto' ay hiya,
 ya indat'uy abalinanan mangat hinan
 pohdo' an ma'at.
- 16 At umali ayu nongkay ta meheggon ayun Ha"in
 ta donglonyu tun alyo'.
 Ti nete"a tuwalih din hopapna ya
 impa'innila' hi nahhun an amin di
 ma'ma'at
 ya un mipa'annung.”

Nan Tagun Mangunud ay Apo Dios

† **48:14** Henen tagun nangubat hi ad Babylon ya hi Cyrus an alid Persia.

Ya ad ugwan ya hi Apo Dios an nidugah di
 abalinana
 ya impiyodolna nan Na'abuniyanan an
 Lennawan ha'in,
 ya hennaga' ta ipa'innila' heten hinapitna.

17 Hi Apo Dios an Baliw ya me'gonan an dayawon
 tu'un holag Israel,
 ya inalinay,
 “Ha'in an Diosyu di mangitudtudun da'yuh
 nan ma'aphod,
 ya umat goh an Ha'in di mangipang-
 pangulun da'yuh nan makulug an
 pange'wanyu.

18 Ya gulat ahan hi unyu inunud nan immandal'u
 at do'ol di wagah'un da'yun
 umat hi danum hinan adi matmatdu' an
 wangwang.
 Ya olom goh ya abakonyu nan buhulyu an
 umat hinan aton di dalluyun hinan baybay.

19 Ya olom goh ya dimmo'ol di holagyu an umat hi
 ado'ol di panag,
 ya olom at ni' ya agguy'u inyabulut di
 nun'atayanda.”

20 Mu mapogpog di ihinanyud Babylon ta tay-
 nanyu nan iBabylon,
 at awniat pun'it'u'yuy umamlonganyu.
 Ya awniat ipa'innilayuh nan abablubabluy
 hitun luta
 an hi Apo Dios ya imbaliw da'yun holag
 Israel an baalna.

- 21 At umat hidin nangitnudan Apo Dios hinan tatagunah nan mapulun an mi'id di danum,‡
mu binhina nan batu ta nawaday danum
hi ininumda. §
- 22 Mu inalin Apo Dios di,
“Mu nun'appuhy wah nomnomda,
ya mi'id anuy lenggop di nitaguanda.”

49

Nan Paddungnay Hilaw di Tatagu

- 1 Da'yun tatagun wah nan adadagwin babluy hinan gagwan di baybay
ya donglonyu tun hapito' an hi Isaiah.
Ti hidin aggyu'u ni' nitungawan ya pinilia' ay Apo Dios hi baalna,*
ya nginadnana' ay Hiyah din nitungawa'.
- 2 Ya numbalinona nan hapito' an malpun Hiyah umat hinan matadom an hinalung,
ya binaliwana' an dumalat di abalinana.
Ya numbalinona' hi umat hinan matadom an himan di pana.
- 3 Ya inalanan ha"in di,
“He"a, Israel, di baal'u†
ta he"ay mangipattig hinan anabagbagtu' hinan tatagu.”

‡ 48:21 Ex. 13:21-22. § 48:21 Ex. 17:6; Num. 20:11. * 49:1 Ta"on un hi Isaiah di na'ulgudan te mu ipa"elna nan udumnan baal Apo Dios an umat ay Jesu Kristu ya da Apostoles Paul ay Apostoles Barnabas (Ac. 13:46-47). † 49:3 Heten inalanan baal ya bo'on ya anggay nan holag Israel ti ta"on goh un hi Kristun pento' Apo Dios an mangipapto' hi an amin an tagu.

- 4 Ya tembal'un inali' di,
 “Mu timmamutamua',
 ya mid di nunhulbiana,
 at mid hulbin an amin di nanablaya'.
 Mu iyokod'u kaymu ay He"a ta He"ay okod an
 mangidat hi lagbu'.”
- 5 Ti hidin agguy'u ni' nalmuwan ya pento'a' ay Apo
 Dios hi baalna
 ta ha"i'n mangipangpanguluh nan
 i'ibban holag Jacob an mungngadan
 goh hi Israel
 ta way atondan mumbanggad an man-
 gun'unud ay Hiya.
 Ti Hiyay nalpuwan di a'e'gona' ya bi'ah'u.
- 6 Ya inalina goh di,
 “He"a ya awniat ibangngadmu nan
 i'ibbam an holag Jacob
 an mungngadan goh hi Israel ya nan
 ma'angang ay da'yu.
 Mu bo'on hene ya anggay di atom ti hay
 aptan ahan hi ipa'at'un he"a,
 ya pumbalino' he"ah paddungnay hilaw di
 Hentil ta ipa'innilam ay dida
 an amin hitun luta an abalina' an man-
 gibaliw ay dida.”‡
- 7 Inalin goh Apo Dios an nan Baliw ya me'gonan
 an dayawon tu'un holag Israel
 an nan pihupihulon ya abohlan di
 tataguh abablubabluy ya tagalan nan
 mumpumpapto' di,

‡ 49:6 Ac. 13:47.

“Hi awniat tigon nan a'ali ya nan a'ap'apuy
 pungwagah'un he"a,
 ya munhippidah pange'gondan he"a
 ti Ha"iin an me'gonan an Dios an dayawonyun
 holag Israel di namto' ay he"a,
 ya ipa'annung'u nan inali'.”

Hay Nipaphodan ad Israel

- ⁸ Inalin goh Apo Dios hinan tatagunay,
 “Hitun adatngan di gutud hi pamadanga'
 ay da'yu
 ya abuluto' di luwaluyu ta baliwa' da'yu,§
 ya ipapto"u da'yu.
 Ya dumalat ayu ya mipa'annung din inali'
 an ipaphodan an amin di tatagu an nan
 pamaliwa' ay dida.
 At hiyanan mahapul an mibangngad an mi-
 paphod din nun'apa"iin babluy ad Israel,
 at mabalin mahkay an mumbangngad
 ayuh di.
- ⁹ At alyonyuh nan paddungnay nibalud hinan
 munhehellong di,
 Mumpangabuhu' ayu mahkay an pad-
 dungnay nibalud
 hinan way munhehellong ta way atonyun
 malibli.”
- Ya inalin goh Apo Dios di,
 “At mipaddung ayuh nan kalnilun do'ol di
 ah'upanah ononah nan dalanona
 ya hinan dudunduntug ti mumbalindah
 pahtu.

§ 49:8 II Cor. 6:2.

- 10 At adida mahkay mahinhinaan unu
 ma'uwaw,
 ya adida goh elan di nidugah an potang
 ya mun'ohab hinan mapulun.
 Ti dumalat hinan ongol an homo"u ya iyuy'u
 didah awadan di danum.
- 11 Ya mangammaa' hi kalatah nan aduntuduntug
 ta way dalanon nan tatagu'.
- 12 Ti mun'alpudah nan adadagwin babluy
 ti hay udum ya malpudah appit hi iggid
 hi un hagangon di buhu'an di algaw,
 ya hay udum ya malpudah appit hi a'unugan
 di algaw,
 ya nan udum ya malpudad Aswan* hi
 appit hi agwan hi un hagangon di
 buhu'an di algaw.”
- 13 At ha"in an hi Isaiah ya alyo' ay da'yun wad
 abuniyan ya da'yun wah tun luta ta it'u'yuy
 amlongyu,
 ya ta"on un da'yun wah nan aduntudun-
 tug ya mungkanta ayu goh!
 Ti hi Apo Dios ya ipa'amlongna nan tataguna,
 ya hom'ona nan munlungdaya!
- 14 Mu inalin nan tatagud Jerusalem di,
 “Ingnganuy ditu'un Apo Dios ti inaliwan
 ditu'u!”
- 15 Ya inalin Apo Dios di,

* 49:12 Wadad Egypt.

“Undan mabalin an aliwan di inay
ung'ungnga an intungawna ta adina
igohgohan?

Mu ta"on hi un waday inah mangat hi umat
hina

mu Ha"in ya adi ahan mabalin hi un'u
aliwan da'yu!

16 Ti tigonyu adya an intudo"uy ngadanyuh tun
palad'u,

ya ta"on un din napa"in allup di babluyyu
ya adi ma'aliwan.

17 At ten magadyuh di pumbangngadan nan im-
babaluyyu,

ya nan namaligat ay da'yu ya
mun'akakdah tu.

18 At muntiggatiggaw ayu adyah nan
nunlene'woh

ta amangonyun na'uydan amin nan im-
babaluyyu!

Ti Ha"in an matattagun Dios ya ten alyo' di,
Danen imbabaluyyu ya nabalulda ahan
ay da'yun

umatdah nan balitu' an igina'un di babain
mungkasal ta maphod di tigawna!

19 Manu ti nun'apa"i ya nun'atawan nan
babluyyu,

mu udum hi algaw ya adi
umanay hi ihinan nan i'ibbayun
mumpanga'anamut.

Ya nan buhulyun namaligat ay da'yu ya
mun'akakda.

20 Ya nan numpanga'anamut an nitungaw hinan
babluy an niyayanda

ya alyondah udum di algaw di,
 It'ittang tun babluy tu'u,
 at mahapul tu'uy ong'ongngol an pum-
 babluyan tu'u!

- 21 Ya unyu mahkay alyon hi nomnomyuy,
 Hay numpangimbaluy ay daten tatagun
 inyalidah tu?
 Ti na'amindan nun'atoy din imbabaluyimi,
 ya nan udum ya nun'iyuydah udum an
 babluy,
 at un ami tuttulun na'angang!
 Ya anaad ta wah tuday ung'ungungnga,
 ya hay nangipapto' ay dida,
 ya hay nun'alpuwanda?

- 22 Mu Ha"iin an na'abbagbagtun Dios ya alyo' goh
 di,
 Undan adiyu tigon an alyo' hinan Hentil
 hi udum an babluy an adi mangunud
 ay Ha"iin
 ta pun'iyalida nan imbabaluyyuh tun
 babluyyu?

- 23 Ya nan a'ali ya nan a'ahawaday mumpangipato'
 ay da'yu ta munhulbidan da'yu,[†]
 at okoddan amin hi mahapulyu.
 Ya munhippidah hinagangyu ta
 mumpa'ampadan da'yu,
 at hiyah ne panginnilaanyun Ha"iin hi
 Apo Dios.
 At nan mumpabadang ay Ha"iin ya mabadan-
 gan.”

[†] 49:23 Ma'at nin hinan te"an di Hinlibuy Tawon.

- 24 Mu inalin nan tataguy,
 “Ya nan gina'un hinamham nan titin-
 daluh nangabakandah gubat
 ya adi mabalin an maploh!
 Ya umat goh hinan impibalud di mata'tan
 ahan an ap'apu
 an mi'id di mabalin hi mamaliw ay hiya!”‡
- 25 Mu umat hituy alyo' an Dios:
 “Ta'on hi un nan imbalud di mabun-
 got ahan an tindalu ya abalina' an
 ipa'anamut,
 ya ta'on hi un nan gina'un inabak di
 mun'abungot an a'ap'apuh gubat ya
 mabanggad.
 Ti Ha'in di mananggah nan mangubat ay
 da'yu ta baliwa' nan imbabaluyyu!
- 26 Ya nan buhulyun mangipaligligat ay da'yu ya
 diday pumpapattayo',
 ya nun'ipa'an'un diday lamohda.
 At hiya mahkay di panginnilaan nan tatagun
 amin hitun luta
 an Ha'in nan Dios an Baliwyu ya mana-
 gun da'yu
 ti Ha'in nan nidugah di abalinanan Dios ad
 Israel.”

50

- 1 Inalin goh Apo Dios di,
 “Mid mapto' ya alyonyuan un'u da'yu
 pakakon

‡ 49:24 Hay pohdonan hapiton ya adi kulugon nan i'Israel an umanamut nan imbabaluyda an malpud Babylon.

an umat hinan lala'in mangihiyan hi
ahawana,
ya pinakakna.

Mid mapto' goh ya alyonyuan un'u da'yu
ihbut ta way pumbayad'uh utang'u.

Mu adi umat hina ti manu ay pakako'
da'yu ya dumalat nan numbaholanyu!

² Ti hidin immalia' an mangibaliw ay da'yu ya
undan mi'id ayu

ta adia' tabtabolon ay da'yuh din
himmapi'ta'?

Ya undan mid abalina' an mamaliw ay da'yu?

Inilayu ahan an un anggay di hapit'u at

matdu' di baybay ya wangwang,*

at mun'atoyday ekan hidi!†

³ Ya abalina' goh an pumbalinon hi helong ad
daya

an paddungnay mahanian hi langgut."‡

Nan A'un'unnud nan Baal Apo Dios§

⁴ Nan na'abbagtun Dios ya intudunay nepto' hi
hapito'

ta way ato' an mangal'alu' an

mangipa'amlong hinan tatagun

munlungdaya.

Ti bangunona' hi ahelhehelhelong ta donglo'

nan pohdonan itudun ha"in.

⁵ Ya indatana' ay Hiyah panginnila'

* **50:2** Hana ya nan Red Sea ya nan Wangwang an Nile (Ex. 14:21-22). † **50:2** Ex. 7:17-21. ‡ **50:3** Ex. 10:21-23. § **50:3** Ta"on un hi Isaiah di na'ulugudan te mu hin'umu'uddum ya ipa"elnay aat Jesu Kristu, at hiyaat un ni-capital nan udumnan letra an *Hiya* unu *Ha"in*.

ti hidin dengngol'uy Tuguna ya inunud'u
an agguy'u nginohoy.

6 At inid'ug'uy bonog'uh nan manuplit ay Ha'in,*
ya inhagang'uy angah'uh nan manipdut
hi hamay'u.

Ya inyu'ulay'uy namainandan ha'in
ya nan numpanukpaandah angah'u.†

7 Mu ta'on hi un umat hinay inatdan ha'in mu
binadangana' hinan na'abbagbagtun Dios,
at paddungnay impa'ugtul'uy angah'u an
mange'edpol hinan malgom
ti inila' an adia' mabainan.

8 Ya Hiya an Dios ya wagwagdan ha'in an
mangipa'innila an mi'id di bahol'u.

At wa ay di mangidiklamun ha'in ya
umalida

ta umuymi hahapiton hinan awadan di
huwis.

9 Ti nan na'abbagbagtun Dios di bumadang ay
ha'in.

At ngadan ay da'yuy mangalih unna'
numbahol?

Mu an amin nan mumpabahol ay ha'in ya
diday mapogpog

an umatdah nan nadunut an lo'ob an
nun'ala'oy.

10 At an amin tu'un mundayaw ay Apo Dios ya
mangun'unud hinan hapiton di baalna

ya ta'on hi un naligat di ma'at ay ditu'u
an paddungnay un tu'u wah nan hehel-
long

* 50:6 Mat. 27:26. † 50:6 Mat. 26:67; Jn. 18:22.

ya ihamad tu'un mangedenol ay Apu tu'u,
at Hiyan Dios di pange'koda tu'u.

11 Mu da'yun un hay apa"ian di udum an taguy
nomnomnomona
ya awniat henen ninomnomyuy
mama"in da'yu.

Ti hi Apo Dios di mummoltan da'yu,
at nidugah di punholholtapanyu.

51

Nan Minaynayun an Abaliwan ad Jerusalem

1 Inalin goh Apo Dios di,
“Donglonyun amin an namhod an ma-
baliwan an umalin mumpabadang ay
Ha"in.

Nomnomonyu din inat Abraham
an hiya din paddungnay ongol
an batun na'upinganyu ta hiyay
pangiyunnudanyu.

2 Ti adya nomnomnomonyuh Abraham an hi
amayyu ya hi inayun hi Sarah
ti hidin nangayaga' ay Abraham ya mi'id
ah imbaluyna,
mu winagaha' hiya,
at dimmo'ol di holagna.*

3 At ta"on hi un mapa"id Zion ya an amin nan
babluyyun holag Israel
mu makulug an Ha"in an Dios ya hom'o'
da'yu.
At mipaphod an amin nan nun'apa"i,

* 51:2 Gen. 12:1-3; 13:16; 15:5; 17:5; 22:17.

ya ta'on hi un nan mapulun ya paphodo'
 ta umat hinan Galden an Eden.†
 At umamlongdan amin nan tatagu,
 ya ikankantaday punyamananda.

4 Ya donglona' an da'yun tatagu'
 ti nan intugun'u ya mipa'innilah nan
 Hentil hinan abablubabluy
 ta hiyay paddungnay mangipapatal ay dida.

5 At adi madnoy ya mipattig di homo"u ta ibaliw'u
 da'yu‡
 ti Ha'in di mangabak ta Ha'in di
 mun'ap'apuh abablubabluy.

Ti dumalat nan abalina' ya hehemlon di tata-
 gun numpunhituh nan gagwan di baybay
 an ibaliw'u dida.

6 Adya tangadonyud daya ti awniat ma'ubah an
 umat hi ahu',
 ya inittigyuh tun luta ti awniat madunut
 an umat hinan dadan an lubung.
 Ya mun'atoy an amin nan tatagu an umatdah
 lalog,
 mu nan pangat'un mamaliw hi tatagu ya
 minaynayun hi mid pogpogna.

7 At donglona' an da'yun tatagun nanginnilah nan
 makulug ya mangunud hinan Uldin'u,
 at adi ayu tuma'ot hi un da'yu pihupihu-
 lon,

† 51:3 Ma'at hinan Hinlibuy Tawon. ‡ 51:5 Hiyah te hinamad Apo Dios an inalin Hiya ya ibaliwna nan tatagunan holag Israel an paddungnay balud ad Babylon. Hay oha goh hi ibalinana ya ibaliwna nan mangulug hinan Imbaluynan hi Jesu Kristu.

ya nun'ipabaholiday layah hi pama"idan
da'yu.

⁸Ti danen umat hinay pangatna ya mun'a'ubahda
an umatdah nan lo'ob an pun'a'an di
la'oy.

Mu nan makulug an pangat'un mamaliw hi
an amin an tatagu ya minaynayun hi eng-
gana.”

⁹Ya inali' an hi Isaiah di,

“Paddungnay bumangon'a ni', Apo Dios,
ta ipattigmu nan nidugah an abalinam ta
badangan da'mi!

Ta umat hidin inatmud Egypt
ti pinatoymu nan atata'ot an animal an hi
Rahab hinan Wangwang an Nile.§

¹⁰Ya He"a goh di nanob'a' hinan danum hinan
Mumbolah an Baybay*

ta way nange'wan din tatagum an bim-
mad'ang ta nabaliwanda.†

¹¹At danen binaliwam an tatagum ya umana-
mutda mahkay,

ya mungkantadah amlongdan dumatong
ad Jerusalem.

At din ene'damdan lungdaya, ya numanom-
noman, ya tumata'tan

ya mahukatan mahkay hi nidugah an
amlong ya denol.”

¹²Ya inalin goh Apo Dios di,

§ **51:9** Mid mapto' ya hiyah ne dinosaur an ma'alih leviathan.

* **51:10** Unu Red Sea. † **51:10** Ex. 14:21-22.

“Ha" in di nangipa' amlong ay da'yu.
 At hiyanan adiyu ta'tanyu nan i'ibbayun
 tatagu
 ti unda goh tagu an umatdah nan holo' an
 ag'aga ya mami'idda.

13 Mu inaliwana' an nunlumu ay da'yu,
 ya nangibe'lag ad daya,
 ya nangipognad hi nipabunan tun luta.
 At hiyanan makulug an tumata'ot ayuh
 abigabigat
 an dumalat nan nidugah an bungot nan
 buhulyu an gun mangipaligligat ay ditu'u.
 Mu hanan buhul ya awniat mapogpogda.

14 Ya awniat nan nun'ibalud ya mun'ibo'tanda,
 ya umadu"oy di pi'taguanda,
 ya mawadan amin di ononda.

15 Ti Ha" in hi Apo Dios an dayawonyun holag
 Israel
 an gun mangehal hinan baybay
 ta munggongaah nan malupilupig an dal-
 luyun.
 Ya hay ngadan'u ya hi Apo Dios an
 nidugah di abalinana.

16 Ya Ha" in an nangibe'lag nongkay hi ad daya ya
 nangihamad hi nipabunan tun luta,
 ya impa'innila' ay da'yuy hapitonyuh nan
 tatagu,
 ya hinalimuna' da'yu.
 Ya inali' ay da'yun iJerusalem di,
 Tagu' da'yu.”

*Hay Apogpogan di Punholholtapandad
 Jerusalem*

17 Ha" in an hi Isaiah ya inali' di,

“Da'yun iJerusalem ya paddungnay bu-
mangon ayu,
ya timma'dog ayun paddungnay nun'abutong
an impa'inuma' hinan nittuh nan bahun
bungot Apo Dios.

At munhinaggaw ayu mahkay an paddung-
nay na'abbutong ayu.

18 Mu mi'id di mamdong ay da'yuh bumadang
ti napogpogda nan imbabaluyyun
linala'i.‡

19 At duway punligatanyu an nan gubat ya batel,
ya mi'id mahkay di mammo' ay da'yu.

20 Ti nan imbabaluyyu ya nun'ali'uhdah nan
kalata
an umatdah nan na'nah an ulhah nan
bitu.

At nidugah an le'naonday bungot Apo Dios.

21 At hiyanan da'yun mun'abutong an bo'on hay
bayah dumalat
an un hay punholholtapanyu ya don-
glonyuh te.

22 Ti nan na'abbagbagtun Dios ya inalinay,
Ha"in an dayawonyun Dios an mamaliw
ay da'yu ya nomnomonyu
an awniat ano' nan paddungnay namutong
ay da'yu
ta omod un ayu nipaligligat an dumalat
nan nidugah an bungot'u
ta adi mahkay ma'at ay da'yu hana.

23 Mu ato' hinan gun mangipaligligat ay da'yu.§

‡ 51:18 Nan holag di manalimun hinan o'ommoddah unda
mala'ay. § 51:23 Nan mangipaligligat ay dida ya nan iBabylon.

Ti awniat diday mummandal ay da'yu ta
 munhippi ayu,
 ya nun'igatinday bonogyuh nan luta,
 at umat ayuh nan dalan an migatigatin.”

52

Hay Pamaliwan Apo Dios ad Jerusalem

- ¹ Ya ha"in an hi Isaiah ya inali' goh di,
 “Bumangon ayun iJerusalem ta ipattiguyuy bi'ahyu
 an umat hidin hopapna an da'yuy ma'al'ali.
 At ipattiguyuy amaphod ad Jerusalem an
 me'gonan an babluy
 ta adi humigup nan adi umunud ay Apo Dios.
- ² At tuma'dog ayu,
 ya nunyagyagyu nan hupu' ti bo'on ayu
 mahkay himbut,
 ya bo'on ayu mahkay balud!
 At pun'aanyu nan paddungnay bangkelengyu,
 ya immuy ayu inumbun hinan tronon di
 ap'apu.
- ³ Ti inalin Apo Dios di,
 Hidin nihbutanyu ya mi'id ah hubutyuh
 nidat ay Ha"in,
 at umat goh an mi'id di pihhuh midat hinan
 pamangngada' ay da'yuh.”*

⁴ Ya inalin goh nan na'abbagbagtun Dios di,

* **52:3** Hay ipa'innilan te ya inyabulut Apo Dios an numbalinon nan tindalud Babylon nan holag Israel hi himbut an mi'id di nibayad ay Hiya. At umat goh hina an ipakakna didah nan nihbutanda an mi'id di ibayadna.

“Hidin hopapna ya immuy ayun
ni'babluy ad Egypt,
mu palpaliwan ya nan i'Assyria di nangi-
paligligat ay da'yu.

5 Mu hay numbalinanyud ugwan?

Da'yun tatagu' ya inyuy da'yuh udum an
babluy an mi'id di bayadyu,
ya hanan nangiyuy ay da'yu ya nun'it'u'day
anangohoydan Ha"in.

At abigabigat ya nidugah an gunna'
pinahipahiw.†

6 Mu la'tot ya mipattig mahkay di anabagtu' hi
pamaliwa' ay da'yu.

At mabalin an immatunanyu mahkay an
Ha"in
ya ina'alli' tuwalin da'yu hatun ma'ma'at.”

7 Ya ha"in an hi Isaiah ya inali' di,

“Hitun a'atana ya umipa'amlong
hi pangamanganyuh nan umalin
mangipa'innilah nan Maphod an Ulgud
an hay ipa'innilada ya hay aat di lenggop
ya hay aat di abaliwan.

Ya ipa'inniladad Zion an hi Apo Dios di
mun'ap'apu!‡

8 Ya din mun'adug hinan babluy ya ahitutu'u'dah
amlongdah

pannigandah pumbangngadanad Zion.

9 At da'yun numpunhitud Jerusalem an mapa"i
ya mundedehhan ayun mungkantah
pun'amlonganyu.

† 52:5 Rom. 2:24. ‡ 52:7 Rom. 10:15.

- Ti hi Apo Dios ya ipabanggadna din amaphod ad Jerusalem ta umamlong ayun tataguna.
- 10 Ti ipattignah nan tataguh abablubabluy nan nidugah an abalinana
ya nan pamaliwanan da'yun tataguna.
- 11 At punnaudonyun makak hinad Babylon ta taynanyu nan nun'appuhin ato'atonda ti paniaw ay da'yu. §
Ya da'yun gun mangdon hinan gina'uh nan Timplu
ya mahapul an unudonyu nan nitugun an atonyu ta mibilang ayuh maphod.
- 12 Ya hay akakanyu ya adi mahkay mahapul an pun'itagtagyu ta lumayaw ayu
ti hi Apo Dios an dayawon tu'un holag Israel di mangipangpangulun da'yu ta ipapto' da'yu.”

*Hay Punholtapan nan Baal Apo Dios**

- 13 Ya inalin Apo Dios di,
“Nomnomnomonyu an nan Baal'u ya maphod di pumbalinan di atona.
At mipabagtu ya e'gonan di tatagu Hiya.
- 14 Mu awniat manoh'a nan tataguh pannigandan Hiya
ti nidugah an mi'id di pohod hi pannigan hi odolna,
at adi ma'immatunan an ay bo'on taguh nangatda.

§ 52:11 II Cor. 6:17. Nan Alin hi Cyrus ya inabulutna ta iyanamut nan papadid Babylon nan gina'un ma'usal hinan Timplun Apo Dios ad Jerusalem (Ezra 1:7-11). * 52:12 Unu hi Jesu Kristu.

- 15 Mu awniat do'olda goh di manoh'a ay Hiyah
 abablubabluy
 an ta"on un nan a'ali ya gunda mano"ol
 hi hinagangna.
 Ti nan agguy nibaag ay dida ya tigonda,
 ya ta"on hi un nan agguyda dengdeng-
 gol ya ma'awatanda mahkay.”†

53

- 1 Nan propeta ya invaliday,
 “Undan udot hay mangulug nin hinan
 ipa'innilami?
 Ya ngadan dane nin di nangipattigan Apo
 Dios hinan nidugah an abalinana?”*
 2 Heten Baal ya inabulut Apo Dios ta umat hinan
 ballu an hapeng an wah nan mamagan
 luta,
 ya na'ampan tagu,
 at hiyaat un mi'id di ma'agay'ayan ay Hiya.
 3 Ya abohlan di tatagu Hiya an din'ugda Hiya,
 ya nidugah di punligatana ya numanom-
 nomana.
 Ya du'gon nan tatagun adida pohdon an tigon
 ti nidugah di pamihuldan Hiya,
 at mi'id di mangipabagtun Hiya.
 4 Mu hiyaat goh di nunholholtap hinan holtapon
 tu'u,
 ya wan imbilang tu'uh un moltan Apo
 Dios henen Hiya.†

† 52:15 Rom. 15:21. * 53:1 Jn. 12:38; Rom. 10:16. † 53:4 Mat. 8:17.

- 5 Mu bo'on ti nan bahol tu'uy dimmalat hi nunhol-
holtapana
ti nahaplat an dimmalat di bahol tu'u.
At dumalat enen hinoltapna ya mabalin
mahkay an middum tu'un Apo Dios,
ya dumalat nan hugatna ya mabalin an
mipaphod tu'u.
- 6 An amin tu'u ya umat tu'uh nan kalnilun
na'utaw
ti way ohaan nan pohpohdonay atona.
Mu hi Apo Dios ya inabulutnan Hiyay
munholtap hi bahol tu'un amin.‡
- 7 At nidugah di inatdan nangipaligligat ay Hiya,
mu ene'edpolna an agguy ahan
himmaphapit.§
At mipaddung hinan uyaw an kalnilun
umuyda golton,
ya umat goh hinan kalnilun un
umu'ugong hi unda mapukihan.*
- 8 At pinaligatda an ta'on hi un agguy numbahol,
ya hinumalyada ya inyuydah nan way
atayana.
Mu nan tatagu ya agguyda ahan ninomnom
an manu ay munholholtap
ti Hiyay mamoltah nan baholda ya nan
bahol an amin nan tatagu.†
- 9 Hiya ya mi'id di baholna,
ya mi'id di layah hi hinapitna.
Mu nilagat hinan nun'abaholan hinan
natayanda,

‡ 53:6 I Pet. 2:25. § 53:7 Mat. 27:12-14; Lk. 23:8-9. * 53:7
Ac. 8:32. † 53:8 Ac. 8:33.

mu nan lubu' di adangyan di
nangilubu'anda.‡

- 10 Mu hi Apo Dios di ad nomnom enen ma'at ta
Hiyay punholtaponah matoy
ta Hiyay Onong di Bahol tu'u.
Ya ta tigonay mibilang hi holagna,§
ya ta dumu'du"oy di pi'taguana,*
At nan pohdon Apo Dios hi ma'at ya
mipa'annung an dumalat Hiya.
- 11 Ya wa ay ta malpah nan punholholtapana at
umamlong mahkay ti waday nunhulbiana.
Ya alyon goh Apo Dios di,
“Heten un'unnud an Baal'u ya Hiyay mangiy-
atoy hi bahol di do'ol an tatagu,
at dumalat ay Hiya ya aliwa' di baholda.
- 12 At idat'uy a'e'gonana ta mibilang hinan ma-
dayaw ya ongol di abalinanan tatagu.
Ti Hiya ya abulutonon mapatoy an mila-
gat hinan nabaholan an tatagu.†
At Hiyay mangibo'lah baholda,
at iluwalunay a'aliwan di baholda.”

54

Nan Pamhod Apo Dios hinan i'Israel

1 Ya inalin Apo Dios di,

‡ 53:9 Mat. 27:57-60; I Pet. 2:22. § 53:10 Daten alyondan holag
nan Baal Apo Dios an hi Kristu ya bo'on nan ustun imbaluyna
ti didana nan kumulug ay Hiya. * 53:10 Hay ibalanan ten
dumu'du"oy di pi'taguana ya nan amahuan Kristu, at munnonon-
nong an matagu. † 53:12 Lk. 22:37.

“Da'yun iJerusalem ya umat ayuh nan
bahig an babai,
mu ad ugwan ya it'u'yuy umamlonganyun
mungkanta.

Ti ta'on hi unyu agguy pinadah an im-
mimbaluy
mu ad ugwan ya da'yuy do'do'ol di imba-
baluyna ya un nan udumnan binabai!*

² At ipa'ong'ongngolyu nan tuldan abungyu,
ya nunhu"upanyu nan hogwodna,
ya inhamadyuy pado'na.

³ Ti umambilog di hakuponyuh nan napin-
pinangngel hinan appit hi agwan ya iggid,
ya hakuponyu nan numbino'ob'on an
babluy an din hinakup nan udum an
tatagu.

Ya ta'on hi un din nun'apa"in babluy ya mi'id
ah nunhitu ya mababluyan.

⁴ At adi ayu tuma'ot ti mi'id mahkay di abainanyu,
ya ipogpogyu an munnomnom hidin
nabainanyuh a'ungayu†
ya din numanomnomananyuh nunlung-
dayaanyu an ay ayu nabaluz‡

⁵ Ti Ha"in an nunlumun da'yun paddungnay ah-
awayu
ya hay ngadan'u ya Dios an Nidugah di
Abalinana
an Ha"in an Me'gonan ad Israel di Baliwyu.
Ya awniat Ha"in di dayawondan amin
hinan babluy hitun luta.

* **54:1** Gal. 4:27. † **54:4** Mid mapto' ya hiyah ne na'at ay didad
Egypt. ‡ **54:4** Mid mapto' ya hiyah ne nangiyayandad Assyria
ya ad Babylon.

- 6 Ya umat ayuh nan babain pa"alhin an ingnganuy
 di ahawana,
 at nidugah di punlungdayaanyu.
 Mu Ha"in an Dios ya bangngado' da'yu
- 7 an un na'amtang di nanginganuya' ay da'yu,§
 mu nidugah di homo"u,
 ya ten bangngado' da'yu.
- 8 Ti un na'amtang goh ya nidugah di bimmungta',
 ya din'ug'u da'yu,
 mu ten ipattig'un da'yu nan adi mapogpog an
 homo"u.
 Ha"in an Dios an mamaliw ay da'yuy
 nanapit ete.
- 9 Din gutud Noah ya intulag'u an adi' ipidpidwan
 lobngon tun luta,*
 at ad ugwan ya itulag'un adia' mahkay
 bumungot ay da'yu,
 at adi' goh moltaon da'yu.
- 10 Ya ta"on hi un miwogot nan aduntuduntug ya
 nun'a'ubah nan dudunduntug
 mu nan pamhod'un da'yu ya minay-
 nayun hi mid pogpogna.
 Ya adi' al'alliwan hi enggana nan intulag'u an
 alenggopan
 ti Ha"in an Dios an nammo' ay da'yuy
 nanapit ete.”
- 11 Inalin goh Apo Dios di,
 “Da'yun nunholholtap an mi'id ah man-
 gal'alu'

§ 54:7 Hiyah ne napitu an tawon. * 54:9 Gen. 9:11.

- ya ipaphod'u ta ipabangngad'uy babluyyun
nun'apa"i
an hay nanginan batu an sapphires† di
paddungnay pamognad'u.
- 12 Umat goh hinan abungyu an pun'adugan an
hay iyamma' ya nan nanginan batu an
ruby,‡
ya hay iyamma' hinan pantaw di allup
nan babluyyu ya nan munletaa' an
gumo',
ya hay iyamma' goh hinan allup di babluyyu
ya nan udum goh an nun'abalul an batu.
- 13 Ya ituduwa' ya wagaha' da'yun amin hina,
at pumhod ayun mid al'alín da'yu.§
- 14 Ya nan a'ap'apu an nepto' di pangatdan da'yuy
dumalat hi pumhodanyu,
at mi'id mahkay di mangipaligligat ay
da'yu,
ya mi'id goh di tumata'tanyu.
- 15 Ya wada ay di umalin mangubat ay da'yu ya
bo'on Ha"ín di ad nomnom,
at abakonyu dida.
- 16 Ti tigonyun undan bo'on Ha"ín di nunlumuh
nan mumbohal
an mangiyammah nan gina'un di
mi'gubat?
Ya Ha"ín goh di munlumuh nan mangusal
hinan gina'un di mi'gubat.
- 17 At mi'id almas hi amman di taguh manugat ay
da'yu,

† 54:11 Hay kololda ya blue. ‡ 54:12 Hay kololda ya mumbolah.

§ 54:13 Jn. 6:45.

ya ta"on hi un way ipabaholdan da'yu ya
 abalinanyun tabolon.
 Ti wagwada an nidadaan di pambalyu,
 ya ibaliw'u da'yu an baal'u ta da'yuy
 pangabako'.
 Ha"in an Dios di nanapit ete."

55

Nan Iyal'alu' Apo Dios an Homo'na

- ¹ Inalin goh Apo Dios di,
 "Da'yun mumpanga'anamut ya umali
 ayun nun'a'uwaw ti wah tuy danum hi
 inumonyu!
 Ya ta"on hi un mi'id di pihhuyu ya umali ayu
 ta ummal ayuh ononyu ya inumonyun
 gatas ya bayah,
 at mi'id di bayadna.
- ² At bo'on nan adi bumhug di pangiyay'ayanyuh
 pihhuyu,
 ya nan mi'id di balulnay umuyyu
 ibo'labo'laan.
 At donglonyu ya inun'unudyu tun ibaga'
 ta way atonyun mangan hinan
 ma"aphod an ma'an!
- ³ Umali ayun Ha"in ta Ha"in di donglonyu,
 at waday pi'taguanyu!
 Ya waday adi mapogpog an itulag'un da'yu
 an da'yuy pangidata' hinan wagah an din
 intulag'un David.*
- ⁴ Undan adiyu tigon an numbalino' hiyah†

* **55:3** Ac. 13:34. † **55:4** Hay kulugon nan udum hi pohdonan hapiton ya nan Alin hi David, mu hay kulugon nan udum ya nan holagna an hi Jesu Kristu.

ap'apuh abablubabluy?

At dumalat ay hiya ya nipa'innilah
tataguy abalina'.

⁵ Ya awniat ipa'ayagyun amin nan tataguh udum
an abablubabluy

an din aggy nangin'innilan da'yuh din
hopapna.

At punnaudondan umalin middum ay da'yu
ti Ha"in an Diosyu an nan me'gonan ad
Israel di mangat hi umat hina ta way
a'al'alyanyu.”

⁶ At ha"in an hi Isaiah ya alyo' an immannung ay
an hi Apo Dios di hapulon tu'u,

ya gulat ta mumpabadang tu'un Hiyad
ugwan at donglon ditu'u.

⁷ Ya da'yun nun'appuhiy pangatna ya ipogpogyu
hanan ato'atonyu ya punnomnomyu,

at hi Apo Dios an dayawonyuy pangede-
nolanyu,

at hom'o' da'yu ti Hiya ya nundadaan an
mangaliw hi baholyu.

⁸ Ti inalin Apo Dios di,

“Nan punnomnom'u ya mi'id di nipad-
dunganah nan punnomnomyu,

ya umat goh hi pangat'u an adi umat hinan
pangatyu.

⁹ Umat ad abuniyan an nabagbagtu ya un tun luta,
ya umat goh hinan pangat'u an aggy

nipaddung nongkay hi pangatyu,

ya nan punnomnom'u ya na'ahamad ya un
nan punnomnomyu.

- 10 Nan hapit'u ya umat hinan udan ya dalallu an
 malpud dayan mun'agah
 ta madanuman tun luta,
 ta way aton an amin nan nitanom an tumubu,
 ya ta malmuy itanom nan munhabal.
 Ya malmuy ma'an ta way onon nan tatagu.
- 11 Ya umat goh hina nongkay di aat nan hapito'
 an adida mumbanggad ay Ha'in.
 Mu mahapul an ipa'annungdan amin nan
 pohdo' an ipa'at
 ta atondan amin di dumalat hi nannaga'
 ay dida.
- 12 Ya umamlong ayun makak hinan babluy an
 immayanyu,
 ya mi'id di al'alın da'yuh nan pangi-
 pakakandan da'yu
 ti ta'on hi un nan aduntuduntug ya
 nan dudunduntug ya paddungnay
 umamlongda,
 ya ta'on goh nan ayiw ya paddungnay
 tumalpu'da.
- 13 Nan ayiw an bolbol ya myrtle ya mihukatdah
 nan himmangawan nan do'ol an hubit.
 Ya hiyah ne mangipanomnom hinan
 ina'inat'un Dios,
 ya minaynayun henen panginnilaan an adi
 mapogpog hi enggana.”

56

Hay Abaliwan di Udum an Tatagu

- 1 Inalin Apo Dios ay ditu'un tatagu,
 “Inaynayyun gun mangat hi maphod
 ya makulug

- ti magadyuh di pamaliwa' ay da'yu,
ya mipattig goh di anahamad'u.
- ² Mipadenol nan mungngilin hinan algaw an
Habadu an paniawondan muntamu,
ya nan manginaynayun an adi mangat hi
nappuhi.”
- ³ Ya ha" in an hi Isaiah ya ninomnom'u an
maphod hi un mi'id di mangalih nan
bunag an Hentil
an niddum hinan tatagun Apo Dios hi unna
ilahhin dida.
Ya nan nabahigan ya maphod goh hi
unda adi munlili
ta mi'id di mangalin didah unda adi mihakup
hinan tataguna.
- ⁴ Ti alyon Apo Dios ay diday,
“Gulat ta e'gonana' hinan pungngili-
nanyuh nan algaw an Habadu,
ya atonyu nan umipa'amlong ay Ha" in an
inaynayyunyung mangat hinan intulag'u,
- ⁵ at nan ngadanyu ya adi ma'aliwan hinan Tim-
plu'.
Ya odolnah ten ato' an hay amaphodyu
ya un nan awadaan nan imbabaluyyu
ti adi ayu ahan ma'aliwan.
- ⁶ Ya wagaha' nan bunag an Hentil an mange'kod
hi nitagundan Ha" in
an Ha" in di itamuanda,
ya pa'appohpohdonda nan ngadan'u,
ya Ha" in di dayawonda,
ya gunda ngilinin nan algaw an Habadu,

- ya nan gun manginaynayun an man-
gunud hinan intulag'u.
- 7 Ya itnud'u goh didad Zion an nan me'gonan an
duntug'u,
ya ipa'amlong'u didah dih nan Abung'u
an punluwaluan,
ya abuluto' nan e'nongdah nan pun'onngan.
Ti nan Timplu' ya mangadnan hi Timplu
an punluwaluan an amin di tatagu.*
- 8 Ya Ha"in an na'abbagbagtun Dios an nan-
gibangngad hinan paddungnay
nun'ibalud an holag Israel ya alyo' di,
Amungo' di udumnah tatagu ta middumdan
da'yun holag Israel.”

Hay Amoltaan nan Ap'apud Israel

- 9 Inayagan Apo Dios nan tataguh nan udum an
babluy† ta umalida
an umatdah nan animal hi inalahan ta
pun'a'anda nan tataguna.
- 10 Ya nan a'ap'apu tu'un holag Israel ya paddung-
nay nun'abulawda an mi'id ah abalinanda
ti umatdah nan ahun mi'id di ologdan
umanup an unda hay momollo'.
- 11 Ya umatda goh hinan ma'alom an ahu an unda
mangamangan,
ya ta"on hi un diday a'ap'apu mu mi'id di
ini'inilada.
Ya un nan pohpohdonday atonda ya un hay
pumhodanday ang'anghadonda.
- 12 Ya alyonday,

* 56:7 Mat. 21:13; Mk. 11:17; Lk. 19:46. † 56:9 Didana nin di
tindalun di iBabylon.

“Pun'ala tu'u nan bayah ta pun'inum tu'u!
Ya umat goh hituy aton tu'uh ma'et,
at iyal'allanay umamlongan tu'u!”

57

- ¹ Ya inali' goh an hi Isaiah di,
“Wa ay ta mun'atoyda nan mun'aphod di
ugalidan tatagu,
ya mi'id di munnomnom ay dida.
Ya manu ay umat hinay ma'at ya ta el-
wang Apo Dios didah nan nun'appuhin
ma'at.
- ² Mu nan maphod di ugalidan tatagu ya diday
malenggop,
at mun'eblaydah unda matoy.
- ³ Ti inalin Apo Dios di,
Da'yun mumpumba'i ya mabaholan ayu
an umat ayuh nan puta,
at umali ayu ta mahumalya ayu.
- ⁴ Undan hay layalayahanyu ya henglahenglaon?
Undan bo'on ngohoy hanan gunyu aton
an mumpunlayah?
- ⁵ Ya waday pun'elo'yuh nan hiluk di ayiw an oak
hi pundayawyuh bulul,
ya gohbonyu an e'nong nan imbaluyyuh
nan way liyang an neheggon hinan
ginnaw.
- ⁶ Ya umala ayuh nan ul'ulidammuh an batuh di,
ya inonnganyu.
Ya umihiit ayuh nan Onong an Ma'inum hi
e'nongyun dida,

- ya indatanyu goh didah nan Onong an
Ma'an.
Ya undan hay inilayu ya umamlonga' ay da-
nen ato'atonyu?
- 7 Ya hidih nan tulid di duntug di umayanyu goh hi
pun'onngan
ta way pangelo'anyuh nan binabai.
- 8 Ya nun'itutubyun nun'ihina nan lumihog an
bululyuh nan abungyu,
ya inaliwana',
ya din'uga',
ya numpumbolad ayun umuy hinan
o"ongol an olo'anyun ibbayu
nan linagbuanyun elo' ta ipa'amlongyuy
odolyuh di.
- 9 Ya munlana ayu,
ya den'olyuy bangbangluyu an umuy
mundayaw ay Molek.*
Ya nunhonag ayuh umuy munhapul hi bulul
an dayawonyuh nan adadagwin babluy
an ta"on hi un hinan babluy di nun'atoy.
- 10 Ta"on hi un ayu ma"abluy an umana'anap hi
udum hi dayawonyu
mu adiyu damdama idinong.
Ti hay inilayu ya idat nan dayawonyuy
bi'ahyu,
at adi ayu mablay.
- 11 Hay ngadan danen bulul an mana'ta'atot ay
da'yu
ta omod hi unna' at goh ilangkakan ya
inaliwan ay da'yu?

* 57:9 Hiyay bulul di i'Ammon.

- Undan dumalat hi dumidinnga' ya hiyay
adiyu pange'gonan ay Ha"in?
- 12 Hay ninomnomyu nin ya ma"aphod nan
ato'atonyu,
mu awniat pun'ibaag'uy aatyu,
ya mid abalanan nan bululyun mamadang ay
da'yu.
- 13 Ya wa ay ta kumila ayun mumpabadang ya nan
bululyuy pumpabaliwanyu,
mu mun'iyaddibda.
Mu nan mange'kod hi nitaguanan Ha"in ya
diday mamnoh hinan babluy'uh
ad hakup hinan me'gonan an duntug."

Nan Intulag Apo Dios hinan Nun'abaholan

- 14 Ya inalin goh Apo Dios di,
"Pun'aanyu nan way humalibud hinan
kalata
ta midadaan hi dalanon nan mumbanggad
an tatagu'.
- 15 Ha"in di na'abbagbagtu ya me'gonan an Dios an
matattaguh enggana,
ya mihinaa' hinan na'abbagbagtu ya
me'gonan an lugal.
Mu mihinaa' goh hinan tatagun
mumpa'ampa ya muntutuyuh nan
baholda,
at ipaphod'uy punnomnomanda.
- 16 Ya adi' inaynayun an pabaholon nan tatagu'
unu bumungot ay dida an limmu' ta
adida ma'ubah.
- 17 Ma'abbungota' hinan mumpunghan an tatagu!
Hiyanan minolta' ya din'ug'u dida,

- mu undaat goh inyal'allan nanganangat hi pohpohdonda.
- 18 At tinnig'u nan gunda inat an nun'appuhi,
mu ta"on ya iyadaog'u ya badanga' dida
ta itudu' di atonda.
- 19 Ya palenggopo' nan nun'iyadagwi unu
nun'iheggon,
ya nun'ipa'adaog'u goh dida.
Ha"in an Dios di nanapit ete.
- 20 Mu nan nun'appuhiy pangatda ya umatdah nan
mabi'ah an dalluyun hinan baybay
an adi dumindinong an gun mangile-
wong hinan ginalubut ya pito'.
- 21 Ti Ha"in di mangalih nan mangamangat hi
nappuhiy
mi'id di lumenggopanda.”

58

Nan Immannung an Punlangduan

- 1 Inalin goh Apo Dios di,
“Oltom an muntu'u' ta umat hinan gan-
goh di talampet di atom,
ya ta ibaagmuh nan tatagu' an holag Israel
nan numbaholanda!
- 2 Ya abigabigat ya mundayawdan Ha"in,
ya ay ihunay unda umi'ikay an mangin-
nilah nan pangat'u,
ya mangunud hinan Uldin'u
an ay ihunay umatdah nan tatagun man-
gat hi maphod an adida al'alliwan nan
Tugun'u.
Ya alyonday Ha"in manugun ay dida ta daya-
wona',

mu layahda.

³ Ya alyonday,

Anaad ta munlangdu amih un mi'id hi
Apo Dios an mamannig?

Ya anaad ta ta"on unmi ipa'ampay odolmi ya
agguymu ininnila?

Ya inali' an Dios ay diday,

Nan nunlangduanyu ya un nan penpen-
hodyuy gunyu inat,

ya inabohlanyu nan puntamuonyu.

⁴ Ya hinan angunuh di gunyu nunlangduan ya
gun ayu goh ni'hongngel ya ni'pattoy,

at hiyanan ta"on hi un ayu munlangdun
munluwalu ya adiyu namnamaon an
donglo' di luwaluyu.

⁵ Ti hinan nunlangduanyu ya pinaligatyuy odolyu
an nunyuyungnguyung ayun umat hi-
nan nun'oyob an holo'.

Ya gun ayu goh nun'abo' hinan langgut,
ya inwa'atyuy dapul ta nolo'anyu.

Undan umat hinay aat di munlangdu?

Unyu dan alyon hi unna' nipa'amlong
enen inatyu?

⁶ Hay pohdo' hi atonyun munlangduh pun-
dayawyun Ha"in

ya nan pangidinnganyun mangipaligli-
gat hinan mahmo' an tatagu,*

* **58:6** Hidin nunli'uban nan iBabylon hinan allup ad Jerusalem ya imbo'tan nan Hudyuy himbutdah bunolna, mu palpaliwan ya binanggadda dida ta mumbalinda goh hi himbutda (Jer. 34:8-11).

- ya nan pangiyabulutanyuh akakan nan himbutyu,
 ya indatyu nan midat tuwalih nan baalyu,
- ⁷ ya idatanyuh ma'an nan munhinaang,
 ya pahi'umonyuh abungyu nan nun'awotwot an lumane'le'od,
 ya idatyuy lubung nan mi'id di lubungna,
 ya adiyu du'gon nan tutulangyun mumpabadang ay da'yu.
- ⁸ Ya gulat ta atonyu hana ya idat'uy pumhodanyu,
 ya umannung an mumpanga'adaog nan numbino'ob'on an dogohyu.
 Ya wagwadaa' an mimiddum ay da'yu ta baliwa' da'yuh an amin an umayanyu,
 ya ta'on hi un nan malgom an awadanyu.
- ⁹ Ya wa ay ta munluwalu ayun Ha'in ya donglo' nan ibagayu,
 ya wa ay goh ta mumpabadang ayu ya ato' nan mahapulyu.
- Gulat ay goh ta ipogpogyun umipaligligat hinan mahmo',
 ya nan humapitanyuh nappuhi,
- ¹⁰ ya gulat goh ta panganonyu nan munhinaang,
 ya idatyuy mahapul nan maligligatan,
 at nan helong an wah nan nunlene'woh ay da'yu ya pumatal
 an umat hinan tongan di algaw.
- ¹¹ Ya gun'u da'yu halimunan,
 ya idata' da'yuh mahapulyu an ta'on hi un nan mapulun di wadanyu.
 Ya idat'uy bi'ahyu ya alenggopanyu

ta umat ayuh nan galden an do'ol di
danumna
unu nan obob an adi matmatdu'.

- 12 Ya da'yun tatagu' di mangipaphod hidin
nun'apa"in babluy
ta da'yuy mangiyammah nan dadan an
pognad,
at da'yuy ma'alih Nangipabangngad hinan
Nun'apa"in Allup
nan Babluyyu, ya A'abungyu, ya nan
Akalakalata.

- 13 Gulat ta inaynayyunyun mangunud hinan Tu-
gun'un
ma'anla ayuh pungngilinanyuh nan
algaw an Habadu ta ibilangyuh
me'gonan an pun'eblayan,
ya bo'on nan pohpohdonyuy pa'anhanonyun
aton ta unyuat e'gonan nongkay,
ya adi malgom di ayanyu,
unu umanul'ulgud hinan mid ipatukana
enen gutud an algaw,

- 14 at mawaday amlongyu an dumalat nan pangi-
tamuanyun Ha"in,
ya idat'uy pange'gonan nan tataguh tun
alataluta ay da'yu,
ya umamlong ayu ti midat nan mipabanoh ay
da'yun nan maphod an luta
an din indat'un Jacob an apuyuh din
penghana.
Ha"in an Dios di nanapit ete."

59

*Hay Nangalyan nan Propeta an Mamolta nan
Tatagun Dumalat di Baholda*

- ¹ Ya ninomnom'u an hi Isaiah an wagwadah Apo
Dios an gun ditu'u baliwan,
ya dodonglona goh nan luwalu tu'u.
- ² Mu adi umat hina ti nan baholyuy namattan ay
da'yuh nan Dios tu'u,
ya hiya goh nan'uganan ditu'u,
at hiyanan adina dongdonglon mahkay di
luwaluyu.
- ³ Nan ngamayyu ya paddungnay un nadadala,
ya limmayalayah ayu,
ya nan nun'appuhiy malpuh timidyu,
at nabaholan ayu.
- ⁴ Ya nidugah ayu ti ta'on hi un nan punhu-
malyaan ya mi'id di makulug
hi hapitonyun tatagu an ahilalayah ayun
amin.
At layah di pangabakanyuh diklamu,
ya hay gun mipanomnom ya nan pan-
gatanyuh nappuhih ibbayu
ta engganay un ma'at nan ninomnomyu.
- ⁵ Nan nun'appuhin ato'atonyu ya umat hinan
itlug di ulog an waday habidungna.
Ti wa ay di mangihdah nan itlug di ulog
ya matoyda,
mu wa ay ta mapah at umongol, ya umalat.
- ⁶ Mu hanan nappuhin ninomnomyu ya mi'id di
idatnah pumhodanyu
an umat hinan buut di a'agwa an mi'id di
hulbinah un ilubung.

- 7 Ti dumalat nan nun'appuhin gunyu nomnom-nomon
 ya umi'ikay ayu goh udot an mangat.
 Ya ta'on hi un mi'id di bahol nan tagu ya patayonyu,
 ya wa ay goh di umayanyu ya malgom di pumpa"iyu.*
- 8 Ya wa ay goh ta wada ayu ya mid di pohpohodna ti nan nun'appuhin amin di gunyu aton an paddungnay un nan nappuhin dalam di unudonyu.
 At nan tagun mange'wan ne ya mi'id di lenggopna.†

Hay Nangabulutan nan Tataguh Baholda

- 9 At ha'in an hi Isaiah ya impangulua' an nun-luwalu
 ta imbaag'uy nangabulutanmin tataguh baholmi an inali' di,
 “Apo Dios, ad ugwan ya inilami mahkay di dumalat
 hi adim pamaliwan ay da'mih nan mangipaligligat ay da'mi!
 At paddungnay wada amih nan helong,
 mu hay hehemmonmi ya mapatalan ami.
- 10 At hiyaat un ami ay nun'abulaw an ahi'ap'apu'ap
 an ta'on hi un mapatal ya mihungbub ami
 an paddungnay un hehellong an mi'id di tigonmi
 an paddungna goh hi un ami wah nan hehellong an awadan di nun'atoy.

* 59:7 Rom. 3:15-16. † 59:8 Rom. 3:17.

- 11 Ya umat ami goh hinan animal an bear an
 mun'alawaaw,
 ya munlungdaya amin umat amih kalap-
 atin muntapang hi ibbana.
 Ya ta'on hi un nan namnamaonmi goh an
 maphod hi ma'at ay da'mi ya adi ma'at,
 ya hohoddonmi goh di pamaliwam ay
 da'mi,
 mu mi'id an adim aton.
- 12 Nidugah ahan di numbaholanmin He"a, Apo
 Dios,
 an hiyay dumalat hi pamoholam ay
 da'mi!
 Mu hatun nun'appuhin ina'inatmi ya imman-
 nung an abulutonmin nibahhaw ami.
- 13 Ya inilami goh an binoholmi He"a, Apo Dios,
 ya pinahiwmi He"a ti agguymi inunud
 nan pohdom,
 ya din'ugmi He"a.
 Ya immannung an impaligligatmi nan
 udumna an tatagu,
 ya layah an amin nan hinapitmi.
- 14 Ya nan agguymannung di pumpanuhmi,
 ya nan adi makulug di atonmi.
 Ya adimi goh haghaggungon nan imman-
 nung an na'at.
- 15 Ya napogpog mahkay din makulug
 ti nan agguymannung hi nappuhi ya di-
 day pabaholondah nan nun'appuhin
 na'at."
 Hiyah ne inluwalumi.

- Ya la'tot ya tinnig Apo Dios hanan
na'na'at ay da'mi,
ya adi ahan umamlong hinan nun'appuhin
na'at.
- 16 Ya manoh'ah nannigana an mi'id ah ohah ma-
madang hinan mipaligligat.
Mu baliwan ditu'u ta way atondan
mangabak.
- 17 Ya paddungnay ilubungna nan na'ahamad an
pangat ta hiyay hanin di palagpagna,
ya nan abaliwan di paddungnay
iyuklupna ta hanin di uluna.
Ya paddungna goh hi unna ilubung di na-
hamad an punnomnom
ta iballohna nan nun'appuhin hinol-
holtap tu'u.
- 18 Ya moltaona nan buhulna an hay pummoltana
ya miyunnud hinan inatda,
ya ta'on goh hanan numpunhituh nan
nunlene'woh.
- 19 Ya mete"ah nan buhu'an di algaw hi engganah
alimuhana
ya ita'otda nan amaphod Apo Dios.
Ti umalin umat hinan mabi'ah an datong ya
puo'.
- 20 Ti inalin Apo Dios di,
"Umalia' ad Jerusalem
ta baliwa' da'yun nuntutuyun nan'ug hinan
baholyu!"‡
- 21 Ya inalin goh Apo Dios di, "Mi'tulaga' ay
da'yu ta miyodol nan Na'abuniyanan an Lennawa

‡ 59:20 Rom. 11:27.

ta nan intudtudu' ya adiyu al'alliwan hi enggana. Ya mete"ad ugwan ya Ha"in di unudonyu, ya ituduyuh nan imbabaluyyu ya nan holag di a'apuyu ta Ha"in di unudondah enggana."

60

Hay Ipabagtuan nan Tatagud Jerusalem

- 1 Ya inalin goh Apo Dios di,
 "Paddungnay bumangon ayun
 iJerusalem ta umat ayuh nan algaw
 an bumnang
 ti wadan da'yuy benang'u!*
- 2 Tigonyun hinophopan di helong tun luta ta
 nahelngan ayun amin,
 mu nan benang'un Dios ya pinatalan
 da'yu!
- 3 At nan Hentil ya nan a'alidah nan abablubabluy
 ya umalidan da'yu
 an dumalat nan patal an wan da'yu
 an umat hinan patal hinan mahoyang.
- 4 At amangonyu nan nunlene'woh ti den
 mumpanga'anamutda nan i'ibbayu!
 Ya ta"on goh nan imbabaluyyun
 mun'alpudah nan adagdagwin babluy
 an didan amin hinan tataguh nan
 abablubabluy an nalpuwanda.
- 5 Mun'alitag di matayu ti nidugah di umamlong-
 ganyu

* **60:1** Ma'at hinan te"an di Hinlibuy Tawon.

ti pun'ita'in nan tataguh nan udum
an babluy di inadangyandah nan
umalianda.

Ya ta'on hi un nan wah nan babluy hinan
numpinanggel an baybay
ya pun'ita'indan iyali goh di inadangyan-
dan da'yu.

⁶Ya nidugah an do'ol ahan di numpuntakay hinan
kamilu
an malpudad Midian, ya ad Ephah,[†] ya ad
Sheba[‡]
an mangiyalih nan balitu' ya nan incense hi
pundayawdan Ha" in.

⁷Ya do'ol goh di kalnilud Kedar[§] ya ad Nebaioth*
hi midat ay da'yu
ta way me'nong hinan pun'onngan ta
way mangipa'amlong ay Ha" in.
Ya do'ol di maphod an iyalidah mihinah nan
me'gonan an Timplu'."

⁸Ya inalin goh Apo Dios di,
“Ngadan hadin mun'abi'ah an tumayap
an umat hinan bunut,
ya umatdah nan kalapatin umanamut hinan
agabanda?

⁹ Dida hanay pupul ad Tarshish[†] an
mumpangiyanamut hinan tatagu'!

[†] **60:6** Hi Ephah di ohan imbaluy Midian (Gen. 25:4). [‡] **60:6**
Unu ad Yemen. [§] **60:7** Hiyah ne lugal hi punhituwan nan ohan
tribod Arabia. ^{*} **60:7** Hiyah ne lugal hi punhituwan nan holag
di pangpangullun imbaluy Esau an ad Edom (Gen. 25:13). [†] **60:9**
Unu ad Spain.

Ya nun'ita'inda goh nan silver ya balitu'
 hi pundayawdan Ha"in an me'gonan
 ad Israel
 ti mipattig ay da'yu nan amaphod'u ya be-
 nang an malpun Ha"in.

- 10 Ya nan bunag an nalpuh udumnan babluy
 di mangipaphod an mangiyammah nan
 nun'apa"in allupyu,
 ya nan a'aliday munhulbin da'yu.
 Hidin hopapna ya minolta' da'yu an dumalat
 di bungot'u,
 mu ad ugwan ya igohgoha' da'yu an du-
 malat di homo"u.
- 11 At nan babluyyu ya munnonnong an
 mibubughul
 di pantaw di allupyuh abigabigat ya
 amahdomahdom
 ta way aton nan Hentil hi abablubabluy an
 mangipanguluh nan a'alidan
 mangiyalih nan inadangyandan da'yu.
- 12 Ti nan tataguh nan babluy an adi munhulbin
 da'yu ya mapogpogda.
- 13 Ya nan mun'aphod an ayiw an bolbol, ya fir, ya
 cypress
 an malpuh nan inalahan hi ad Lebanon
 ya miyali
 ta way miyammah nah nan babluyyud
 Jerusalem ya nan Timplu'
 ta pumhodan nan babluy'u.
- 14 At umali nan holag din nangipaligligat ay da'yu
 ta munluungdan da'yu
 ta ipattigday pange'gonandan da'yu.

Ya ta'on goh din namahipahiw ay da'yu ya
umalidan munluung ay da'yu.

Ya ngadnanda tun babluyyuh
Siudad ad Zion an Babluy nan Me'gonan an
Dios di i'Israel.

15 At adi ayu mahkay minganuy ya ma'abohlan an
mid managhaggung ay da'yu
ti idat'u mahkay di ipabagtuanyuh eng-
gana

hi iyamlong nan aholaholagyuh mi'id di pog-
pogna.

16 Ya halimunan da'yuh nan udum an tatagu ya
nan a'ali an malpuh udum an babluy
an umat hi panalimun nan babaih nan
imbaluyna.

At hiyah ne panginnilaanyu an Ha"iin di bali-
wyu

an nidugah di abalina' an Dios an daya-
wonyun holag Israel.

17 Ya nan balitu' di idat'un da'yu an bo'on nan
gambang,

ya idat'u goh di silver an bo'on nan
gumo',

ya idat'u goh di gambang an bo'on nan ayiw,
ya idat'u goh di gumo' an bo'on nan batu.

Ya ma'ulay mahkay nan mumpangipapto' ay
da'yu,

ya adi da'yu mahkay paligaton,

ya nahamad ya malenggop di atondan
mumpapto' ay da'yu.

18 At mi'id mahkay di guluh nan babluyyu,
ya mi'id goh di umalin mamatoy ay da'yu.

- Ti halimuna' ya ibaliw'u da'yu an umata'
hinan allup an mamaliw ay da'yu,
ya dumalat hinan pamaliwa' ay da'yu ya
ipabagbagtua'.
- 19 Ya adiyu mahkay mahapul di algaw hi mangi-
papatal ay da'yuh nan mapatal,
unu adiyu goh mahapul nan bulan an
mangipapatal ay da'yuh nan mahdom.
Ti Ha"in an Dios di mangipapatal ay da'yuh
mi'id di pogpogna,
ya Ha"in goh di paddungnay benangyu.
- 20 At ta"on hi un mawaday algaw ya bulan ad daya
mu adiyu mahapul
ti Ha"in an Dios nongkay di mangipap-
atal ay da'yuh mid pogpogna.
Ya mapogpog mahkay nan punlungdaanyu.
- 21 Ya maphod ya makulug mahkay di ugaliyun
tatagu,
at hakuponyu nan lutah mi'id di pog-
pogna.
Ya Ha"in di paddungnay mangitanom ay
da'yuh di
ta way aton nan anabagbagtu' an
mipa'innila.
- 22 Ya nan nahnot an pamilya ya dumo'ol di ho-
lagda ta diday ma'al'ali
an umat hinan nidugah di abalinanan
himpamabluy.
Ti Ha"in an Dios ya punnaudo' an ipa'annung
hitun agtudana.”

61

Nan Maphod an Ulgud hi Aat di Abaliwan

- 1 Ya ha'in an hi Isaiah * ya inali' di,
 “Wagwadan Ha'in nan na'abbagbagtun
 Dios
 ti pinilia' an mangiyul'ulgud hinan Maphod
 an Ulgud hinan nun'awotwot.
 Ya hennaga' an mangal'alu' hinan
 nidugah di punlungdayaana,
 ya ta ipa'innila' di pumbangngadan din tata-
 gun nipiyuy hi udum an babluy
 ya hay ibo'tanan nan paddungnay wah
 nan hehellong.†
- 2 Ya ta ipa'innila' goh an nadatngan mahkay di
 pangipattigan Apu tu'uh homo'nah tagu‡
 ya nan pummoltaanan amin hinan
 mi'buhul.
 Ya umat goh an ipadenolnan amin nan mi-
 nomnoman
- 3 an namamah nan tatagud Zion.
 At adida mahkay iloglog di dapul an du-
 malat di punlungdayaanda,
 mu undaat al'altian hi habhabung an du-
 malat di amlongda.
 Ya umat goh an ikankantaday pun-
 dayawda
 an ta'on hi un hidin hopapna ay ya mi'id di
 namnamadan mi'tagu.
 At dida nan mipaddung hi magangan
 ayiw
 an intanom Apo Dios hi attigan di
 amaphodna.

* **61:1** Ta'on un hi Isaiah di himmapit mu ipa'elney aat nan Alin Pento' Apo Dios an hi Jesu Kristu, at paddungnay hi Jesus di himmapit goh (Lk. 4:16-21). † **61:1** Lk. 4:18. ‡ **61:2** Lk. 4:19.

- 4 Ya ipaphodda mahkay nan babluydan din
nun'apa"i
ya din nun'atawan.
Ya ipaphodda goh din ingganuy din tataguh
penghana.
- 5 Ya nan bunag di baalda ta diday mangipahtul
hinan animalda,
ya diday muntamuh nan punhabalanda.
- 6 Ya alyonday un da'yuy papadin Apo Dios,
ya baal goh da'yu.
Ya nan malpuh nan inadangyan di udum an
tatagu di hiyay itanudda ya iting'ida.
- 7 Ya mapogpog mahkay nan abainanda,
ya mihinada mahkay hinan nahamad an
lutada.
Ya nan inadangyanda ya mumpidway
ado'olna,
ya nan amlong ya minaynayun hi mi'id
di pogpogna.”
- 8 Ya inalin Apo Dios di,
“Hay pohdo' ya nan nahamad an pangat,
ya abohla' nan mangakaw ya nan mangat hi
pumbaholan.
Adi' ibahhaw an idat di lagbuyun tatagu',
ya ipa'annung'u nan intulag'un da'yu.
- 9 Ya nan holagyu ya nan a'ap'apuyu goh di
ma'al'alih nan abablubabluy,
at an amin nan mannig ay da'yu ya ini-
ladan da'yuy tatagu' hi winagaha'.”
- 10 Ya inali' an hi Isaiah di,

“Nidugah an umamlonga' hinan namali-
wan ya nangibilangan Apo Dios ay
ha'in hi maphod!

Ya umata' hinan lala'in nunlubung hi lubung
di mungkasal
unu babain enegtomnay gina'unah nan
kasalna.

- ¹¹ Ya manu ay umat hina ti nan na'abbagbagtun
Dios ya tigona
ta an amin nan tataguh abablubabluy ya
ipabagbagtuday amaphodna.
Ta wan nan nepto' an pangatda ya umat hi-
nan mumpangahangaw an do'ol an neho'.”

62

Nan Nunluwaluan Isaiah hi ad Zion

- ¹ Ya inali' an hi Isaiah an dumalat hinan ongol an
namhod'un da'yun i'ibba' an iJerusalem
ya iluwalua' da'yu ta engganay un mipa-
phod di pangatyu
an paddungnay bumngang di amaphod di
a'atyu,
ya ta nan abaliwanyu ya umat hinan gun
mundalang an hilaw.
- ² At an aminday tatagu ya a'alih abablubabluy ya
tigonday amaphod tu'u,
ya umat goh an hukatan Apo Dios hi balu
nan ngadan an babluy tu'u,
- ³ at umat tu'uh nan ma"aphod an coronana.
- ⁴ Ya adi mahkay alyon di tataguy, “Ninganuy tu'u.”
Ya adida goh alyon di, “Nan babluy tu'u
ya umat hinan babain ingnganuy nan
ahawana.”

Mu hay alyonda mahkay ya, “Da'yuy pun'am'amlongan Apo Dios!”*

Ya alyonda goh hinan babluy tu'uy, “Inahawan Apo Dios!”†

ti ditu'un himpamabluy di paddungnay ahawanan pun'amlongana.

5 Ya nan linala'in holag tu'u ya mun'am'amlongdan mangipapto' hinan numbabluyan tu'u,

at umat hi pun'amlongan nan ungan lala'ih nan balahang an babain inahawana.

Ya umat hinay pun'am'amlongan Apo Dios ay ditu'u.

6 Ya ta"on hi un nan i'ibba' an propeta ya umatdah nan mumpun'adug hinan allup tu'u

ti abigabigat an ta"on hi un mahdom ya adida duminong

7 an mangipanomnom ay Apo Dios hinan ipaphodan tu'un

inalinah atona ta wan mi'id al'alinalin ditu'un tataguh abablubabluy.

8 Ti hay intulag Apo Dios ya inalinay,

“Adi' ahan mahkay iyabulut an nan buhulyu unu nan tataguh udum an babluy

di mangan hi inhabalyu ya manginum hi inyiwayu.

9 Mu da'yun nangihabal di mangan ta way i'ilogyun mundayaw ay Apo Dios,

* 62:4 Unu Hephzibah. † 62:4 Unu Beulah.

ya da'yun nanalimun ya numpugah hinan greyp di manginum hinan behtah nan Timplu.”

- 10 At hiyaat un'u inalin hi Isaiah an da'yun i'ibba' hitud Jerusalem
 ya umuy tu'u ipaphod nan kalata ta midadaan hi owon nan i'ibba tu'un mum-banggad!
 At pun'aan tu'uy nihawan an batu,
 ya intayun tu'uy bantila ta ta'on hi un nan Hentil ya way panginnilaandah owondan umanamut
- 11 ti ipa'innilan Apo Dios hinan tataguh nan abablubabluy an alyonay,
 “Ipa'innilayuh nan holag Israel an na'uy hi Apo Dios an mamaliw ay da'yu an initnudna din tatagun binaliwana.
 Ya waday inta'inah idatnan dida.”
- 12 Ya hay punggadan di udum an tatagun ditu'uya,
 “Da'yuy pento' Apo Dios hi tataguna!”
 Ya alyonda goh di,
 “Da'yuy tatagun Apo Dios an binaliwana!”
 Ya hay pangalidad Jerusalem an babluy tu'uya,
 “Nan babluy an nabalul ahan ay Apo Dios!”
 ya,
 “Nan babluy an agguy mahkay ninganuy.”

63

*Hay Nangabakan Apo Dios hinan Buhulna**

- ¹ Ya inali' an hi Isaiah di,
 “Ngadan de han na'uy an nalpud Bozrah†
 hi ad Edom
 an nadadalay inlubungnan magayad an
 lubung di ali?
 Ya mattig hinan panaldalanan nidugah
 di bi'ahna ya abalinana,
 ya himmapit an inalinay,
 Ha" in an Dios an nidugah di abalinanan
 bumaliw,
 ya umalia' ta ipa'innila' an nangabaka'.”
- ² Ya inayun'un inali' di,
 “Anaad ta nadadalay lubungmu ya
 ma'abbolah
 an umat hinan inlubung nan tagun mum-
 pogoh hi greyp?”
- ³ Ya tembal Apo Dios an inalinay,
 “O ti nun'igatin'u nan tataguh
 abablubabluy ti nidugah di
 bimmungta'.
 At umat hinan atondah nan pumpogohan hi
 danum di greyp
 an miyammah ma'inum di nangat'un di-
 dan ta'on hi unna' oha.
 At hiyanan nadadala tun lubung'u.
- ⁴ Ti nadatngan di pamaliwa' hinan tatagu',
 ya pummoltaa' hi baholda.

* **63:** Ma'at hinan Punligatan di Tatagu. † **63:1** Hiyay nundongol an babluy ad Edom ti do'do'ol di kalniluh di.

- 5 Ya manoh'aa' ti mi'id ah ta"on hi ohah immalin
 bimmadang hinan tatagu' ay Ha"in!
 At hiyanan dumalat di bungot'u ya im-
 balloh'uh nan buhul,
 ya inabak'u dida.
- 6 At paddungnay nun'igatin'u nan tataguh
 abablubabluy
 ta nun'iwahwahit di daladah nan luta.”

Nan Amaphod Apo Dios hinan Holag Israel

- 7 At hiyanan ha"in an hi Isaiah ya hapito' nan
 nidugah an pamhod Apo Dios!
 “Madayaw hi Apo Dios!
 Nidugah ahan di badangnan ditu'u!
 Ti winagahan ditu'un holag Israel an du-
 malat nan nidugah an ama'ahhimo'na
 ya nan pamhodnan mi'id di pogpogna.
- 8 Ti inalinay,
 Diday tatagu' an adi mamalbalin Ha"in.
 At hiyaat un ditu'u binaliwan.
- 9 Ti an amin nan hinolholtap tu'u ya ni'holtap goh
 hi Apo Dios.
 At binaliwan ditu'u an dumalat di
 homo'na ya pamhodna,
 ya gun ditu'u goh hinalimunan.
- 10 Mu un tu'uat goh gun nginohoy,
 at impahiga tu'u nan Na'abuniyanan an
 Lennawa.
 At hiyaat un numbalin hi Apo Dios hi buhul
 tu'un holag Israel,
 at ginubat ditu'u.
- 11 Mu palpaliwan ya ninomnom tu'u din na'na'at
 hidin o'ommod tu'un nalpud Egypt,

- at alyon tu'uy,
 Hay wadan ad ugwan nan Dios an
 nangibaliw hidin o'ommod tu'uh nan
 nange'wandah nan baybay‡
 ya nan nangidat hinan Na'abuniyanan
 an Lennawa ta niyodol ay dida?§
- 12 Ya nunhiyanona nongkay nan baybay an du-
 malat nan nidugah an abalinanah
 din nangita'nangan Moses hi ngamayna.
 At hiyanan hiyay madayaw hi enggana.*
- 13 Ya uggo mah heden Dios an nangitnud ay
 didah
 din nange'wandah nan mamagah nan
 gagwan di baybay?†
 At umatdah nan mabi'ah an kabayuh nan
 mapulun an adida mida'leh.
- 14 Ya impangulun nan Na'abuniyanan an
 Lennawa didah nan maphod an
 pun'eblyanda
 an umatdah nan babakan iyuynahnan
 way mumballun holo'.
 Umat hinay inatmu, Apo Dios, an nangipan-
 guluh nan tatagum,
 at hiyanan mipabagbagtu'a.”

*Hay Luwaluh Pumpahmo'an ya Pumpabadan-
 gan*

- 15 Ya nunluwalua' ya inali' di,
 “Uhdungan ni' da'mi, Apo Dios, an wad
 abuniyan
 ti hidi ya me'gonan ya ma"aphod.

‡ 63:11 Unu Red Sea (Ex. 13:17-15:21). § 63:11 Num. 11:17, 25.

* 63:12 Ex. 14:15-22. † 63:13 Josh. 3:1-24.

- Mu hay wadan mah din panalimunmun
da'mi,
ya din abalinam,
ya nan pamhodmu,
ya ama'ahhimo'mu?
Un mah da'mi din'ug ay He"a?
- 16 Mu He"a damdamah amami!
Din o'ommodmih penghana an da Abra-
ham ay Jacob
ya mid abalinandan mamadang ay da'mi,
mu He"a an amami di gun nangibaliw ay
da'mi.
- 17 Ya anaad ta inyabulutmuy nibahhawanmih
nan pohdom an unudonmi
ya inyabulutmuy nginumhayanmin
He"a?
Haggungon ni' da'mi ti da'mi nan baalmun
himpangapun tatagum!
- 18 Ma"am'amlong amin nundayaw hinan
me'gonan an Timplum,
mu ten pina"in nan buhulmu.‡
- 19 Mu imbilang da'mih tatagum
an ta"on hi un bo'on He"ay imbilangmih
nangipapto' ay da'mi,
an ta"on goh hi unmi aggyu imbilang di
odolmih tagum.”

64

- 1 Ya innayun'un nunluwalu an inali' di,
“Gulat ta ibughulmud abuniyan ya
nun'ohop'ah tun luta at nunhegla

‡ 63:18 Didanay iBabylon.

- an ta'on nan aduntuduntug ya wumogwog-
dah ta'otda
- ² an umat hinan danum an gun munluwag hinan
way dumaladalang an apuy.
Mun'ohop'a nongkay ta way aton nan
bubuhulmun Hentil an wumogwog
hi pangipattiggam hinan anidugah di abali-
nam!
- ³ Ti hidin immaliam hidin penghana ya waday
inatmun umipanoh'an agguy na'at hidin
hopapna
ya wimmogwog nan aduntuduntug.
- ⁴ Mi'id ahan ah ohah nangngol unu nannig hi Dios
an umat ay He"a
ti He"a ya anggay di nahamad di pangi-
pacto'nah nan tatagun
mangiyokod hi nitagundan He"a.*
- ⁵ Ti nundadaan'an bumadang hinan tatagun
ma"amlong an mangunud ay He"a
ya inatda nan pohdom.
Mu da'mi ya unmiat goh inaynayun an mum-
bahol,
at hiyanan nidugah di bungotmun da'mi!
At hay atonmi mah an mabaliwan?
- ⁶ Ti an amin ami ya umat amih nan na'aluggit an
dumalat nan pumbahbaholanmi,
ya ta'on hi un nan alyonmih maphod an
pangatmi
ya nipaddung hinan nidugah an agaga"ihaw.
At dumalat nan baholmi ya umat amih
nan nalangun holo' an mun'iyaddib.

* 64:4 I Cor. 2:9.

- 7 Ya mi'id goh ahan di ohah nunluwalun
mumpabadang ay He"a.
At hiyanan din'ug da'mi an dumalat di
baholmi.
- 8 Mu He"a damdama nongkay hi Amami!
Ti an amin ami ya He"ay nunlumu ay
da'min paddungnay da'mi nan uklit,
ya He"ay mipaddung hinan munduwin.
- 9 At adi'a ni' ahan bumungot ay da'mi, Apo Dios!
Hom'on ni' da'mi ta adim u'annungon di
baholmi
ti da'miy tatagum nongkay,
at igohgohan ni' da'mi!
- 10 Nan do'ol an me'gonan an babluymu ya num-
balin hi mapulun,
ya ta"on goh ad Jerusalem ya ninganuy
an natawan.†
- 11 Ya din me'gonan an Timplu an gun
nundayawan din a'apumi ay He"a ya
nun'oghob,
ya an amin din mun'aphod an wah tun
babluymi ya nun'apa"i.
- 12 Ya undan ta"on hi un umat hituy na'at ya adi
da'mi haghaggungon?
Ya un mah ahan mid abalinam ta mi-
naynayun di nidugah hi punholholta-
panmi
an adi ami pa"edpol?"

65

Nan Ahumalyaan ya Abaliwan

† 64:10 Agguy ni' na'at heteh din nangitud'an Isaiah, mu
impa'innilan Apo Dios ay hiyay ma'at hi udum hi algaw.

- 1 Ya inalin Apo Dios di,
 “Din nangipa'innilaa' an wah tu'a ta
 badanga' nan Hentil
 an agguy nunnomnom ay Ha"in ya kimmu-
 lugda.*
- 2 Mu da'yun tatagu' ya adi umat hina an ta"on hi
 unna' nidadaan an mamadang ay da'yu
 ti unyuat goh innaynayun nan
 nun'appuhin ato'atonyu an nan
 pohpohdonyu.†
- 3 An adi ayu bumain an gun mangipabungot ay
 Ha"in
 ti e'nongyuy onongyu ya nan incense
 hinan way galden
 an awadan di pun'onngan nan adi umunud
 ay Ha"in.
- 4 Ya gun ayu umuy hinan mahdom hinan way
 lubu'
 ta mi'hapit ayuh nan lennawan di
 nun'atoy,
 ya mi'ihda ayuh nan dotag di babuy,
 ya mi'huyup ayuh danum di dotag an
 ne'nong hinan bulul.
- 5 Ya inaliyu goh udot hinan tataguy,
 Bataan da'mi,
 ya adi da'mi dinihon ti me'gonan ami!
 Mu adi' ahan ma'anuhan nan tatagun
 umat hina,
 ya adia' goh pa"edpol hinan nidugah an bun-
 got'un dida
 an ay apuy an mundalang an adi mad-
 maddop.

* 65:1 Rom. 10:20. † 65:2 Rom. 10:21.

- 6 At nomnomonyun intudo"u tuwalin inali' di,
 Adi' e'edpol ti mahapul an iballoh'u
- 7 an dumalat nan baholyu ya nan bahol di a'apuyu
 ti ene'nongyuy incense hinan
 aduntuduntug,
 ya gunna' inidutan.
 At nan nidugah an nappuhin inatyuy
 pummolta' ay da'yu.”
- 8 Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Mi'id di tagun mangamin an mangaan
 hinan greyp an intanomnah un way
 nappuhi,
 ti wada ay di maphod hi hapangna ya adina
 anon,
 ya umat goh ay Ha"iin an adi' ubahon an
 amin nan tatagu'
 ti baliwa' nan umunud ay Ha"iin.”
- 9 Ya inalin goh Apo Dios di,
 “Wagaha' da'yun holag Israel an da'yun
 holag Judah
 ta da'yuy mihinah nan babluy'u ti da'yuy
 pento"un tatagu'.
- 10 Ya mumbalin ad Sharon ya ad Achor‡ hi
 pumpahtulanyuh
 a'animalyun tatagu' an umunud ay
 Ha"iin.
- 11 Mu nat'on di ma'at ay da'yun nan'ug ay Ha"iin

‡ 65:10 Ad Sharon di maphod an pumpahtulan ad Israel ad ugwan an timpu, mu ad Achor an neheggon ad Jericho di nappuhin pumpahtulan ti mapulun.

ya nangaliw hinan me'gonan an dun-
tug'ud Zion
ti dinayawyu nan bulul an da Fortune ay
Destiny
an nan kulugonyun umidat hi maphod
an gahat.

12 Ti mapatoy ayuh nan matadom an dumalat nan
adiyu pangunudan hinan itudtudu'
an un at goh nan nun'appuhiy gunyu
inat.

13 At dumalat hanan inatyua ya Ha"an an
na'abbagbagtun Dios ya alyo' ay da'yuy,
Nan baal'u an mangun'unud ay Ha"an ya
do'ol di tanudda ya inumonda,
mu da'yu ay ya mahihinaangan ayu,
ya mi'id di inumonyu.
Dida ya ma'am'amlongda,
mu da'yu ya mabainan ayu.

14 Ya awniat ikankantan goh nan mangunud ay
Ha"an di umamlonganda,
mu da'yu ya kumilakila ayu an dumalat
nan lungdayayu.

15 Ya pangidut nan tatagu' di ngadanyu§
ti Ha"an an nabagbagtu ya ipapatoy'u
da'yu.
Mu nan mangunud ay Ha"an di pangidata'
hinan maphod an ngadan.*

§ 65:15 Nan ngadanda an Hudyu ya umipabohol an hapit hinan
udum an tatagu an umat hinan Arabo. * 65:15 Hay kulugon nan
udum ya hiyay balun ngadan an nibaag hinan Isa. 62:2, mu hay
kulugon nan udum ya hiyay hapit an *Kristiano*. At mid mapto'.

- 16 Mu udum hi algaw ta wa ay di mumbagah
wagah ay da'yu
ya Ha'in di pangibaganyu an nahamad
an Dios.
Ya gulat goh ta waday munhapata ya Ha'in di
punhapataanyu an nahamad an Dios.
Ti din nalpah an nangipaligligata' ay
da'yu an dimmalat di baholyu ya
na'aliwan mahkay.”

Nan Balu an ad Abuniyan ya Balu an Luta

- 17 Ya inalin goh Apo Dios di,
“Nomnomnomonyun lumuwo' di bal-
balu an ad abuniyan ya balbalu an
luta,†
ya an amin din na'at hidin penghana ya
ma'aliwan an adi gun mipanomnom.
- 18 At umamlong ayuh mi'id di pogpogna
ti lumuwo' di balun Jerusalem an
awadan di nidugah an amlong.
- 19 Ya ta'on hi un Ha'in ya awniat umamlonga' hi
umatan tun ad Jerusalem,
ya mundenola' goh hinan aatyun tatagu'
ti mapogpog mahkay di lumugwaan,
ya mi'id mahkay di maligatan.
- 20 Ya mapogpog goh di atoy hinan
ung'ungungnga,
ya adi ma'agag nan nun'ala'ay ta eng-
ganay un madatngan
nan na'ali an gutud di atayanda ya unda
matoy.

† 65:17 Ma'at hinan Hinlibuy Tawon.

- Ya an amin nan mataguh engganay hing-
gahut di tawona ya mibilang hi ungay
aatna,
ya an amin nan ma'agag an adi huminggahut
di tawona
ya hiyay panginnilaan an un'u minolta.
- 21 Ya pun'iyamayuy a'abung ta way punhi-
tuwanyu,
ya pun'itanomyuy greyp,
ya da'yu goh di mangan hinan bungana.
- 22 Ya adi mahkay umat hidin hopapna an wa
ay di iyammayuh abung ya bo'on da'yuy
munhitu
ti polhon di udum ta diday mihina,
unu adi mahkay mabalin an hay udum di
mangan hinan ihabalyu.
Ya dumu'du"oy goh di pi'taguanyun
tatagu' an umat ayuh nan ayiw,‡
ya da'yun pinili' hi tatagu' di mangitanud hi
an amin hinan nablayanyu.
- 23 Ya maphod mahkay di ihabalyu,
ya mi'id di nappuhih ma'at hinan imba-
baluyyu
ti da'yu nongkay di tatagu' an winagaha',
ya niddum goh an ni'wagah'u nan
mehnod an holagyu.
- 24 Ya nundadaana' an mambal hi luwaluyu
an ta'on hi unyu aggyu inda'puh di iba-
gayu.
- 25 Ya nan ahuh inalahan§ ya nan uyaw an kalnilu
ya munlammung di angananda,

‡ 65:22 Nan udum an kalahin di ayiw an umat hinan olibo ya
2,000 di anabayagda an tawon. § 65:25 Unu wolf.

ya nan layon ya mabalin mahkay an
 ononay dagami an umat hinan baka.
 Mu hay onon di ulog ya nan hupu' damdama.
 At hidid Zion an mibilang hi me'gonan an
 duntug'u ya mi'id di ma'at hi nappuhi.
 Ha"in an Dios di nanapit ete."

66

Hay Panumalyaan Apo Dios an Amin hinan Tatagu

- ¹ Ya inalin goh Apo Dios di,
 "Ad abuniyan di umbuna' an
 mun'ap'apu,
 ya hay lutay pangidah'aya' hi hu'i'.
 At undan hiyadan un ayu umdan
 mangiyammah ihina'?"
- ² Ha"in di nunlumun amin hi logom,
 at an amin ya bagi'.
 Ha"in an Dios di nanapit ete.

- Ya umamlonga' hinan mumpa'ampa
 ti tuma'otdah unda adi unudon di Hapit'u.
- ³ Mu nan tatagun mungngohoy ay Ha"in an
 nan pohpohdondan pumbaholan di hiyay
 atonda
 ya adi' abuluton nan malgom an
 e'nongda.
 Ya wa ay ta bakay e'nongda ya paddungnay
 pimmatoyda
 an hiyah ne nan adi ma'abulut ay Ha"in.
 Ya wa ay ta kalniluy idawatda unu ma'an an
 nalpuh nan bento'da

* **66:1** Ac. 7:49.

ya paddungnay ahu unu babuy di
ene'nongda,
at nidugah an paniaw ay Ha"in.

Ya gulat ta nan incense di gohbonda ya
paddungnay unda dinayaw nan bulul,
ya hiyanay pun'amlonganda.

- 4 At idat'uy nidugah hi punligatanda an nan
ta'tandan ma'at
ti ta"on hi un'u bagan dida ya adia'
haghaggungon
ti un at goh nidugah di ngohoyda.
Ya hay pinilida ya nan pangatandah
nun'appuhi
an hiyana nan adi' ahan pohdon.”

- 5 Ya ha"in an hi Isaiah ya inali' di,
“Ditu'un un'unnud hi Tugun Apo Dios
ya donglon tu'u goh heten hinapitnan
inalinay,
I'innila' an dumalat hi pangun'unudanyun
Ha"in ya abohlan ya du'gon da'yuh nan
udum an pamilyayu.
Ya nidugah di pangalidan da'yun alyon-
day,
Awni adya ta mipattig di anabagtun Apo Dios
at mun'amlong ayuh pamaliwanan da'yu!
Umat hinay atondan da'yu,
mu awni ta hitun umangunuh at diday
mabainan.
- 6 At awniat donglonyuy humelhel hinan way Tim-
plu'
an dumalat di pummoltaa' hinan
buhul'u.

- 7 Ad Jerusalem an babluy'u ya mipaddung hinan
babain nuntungaw hi lala'i,
mu agguy dinumgoh.
- 8 Hiyadan un waday dengngolyu unu tinnigyuh
umat hinah na'at
an un ohay algaw ya nawaday ongol an
babluy?
Mu ad Zion ya adi madnoy di punholholta-
pandah di
ya mibanggad nan amaphod di aatda!
- 9 Ti Ha"in an Ap'apu ya adi mabalin an handia' di
itungawana
hi un nagtud an mababluyan!
Ha"in an Dios di nanapit ete.
- 10 At mi'yam'amlong ayuh nan iJerusalem
an da'yun tatagun mi'nonomnom ya
mi'lungdayan ten babluy.
- 11 Mi'yam'amlong ayu ti waday midat ay da'yuh
nan inadangyan nen babluy
an umat hinan ung'ungngan
mun'am'amlong hinan do'ol an danum
di huhun inanah inumona.
- 12 At mawaday lenggop ya inadangyanyu
an umat hinan wangwang an
umayu'ayuh.
Ya mipaddung ayu goh hinan ung'ungnga an
halimunan inana an ipa'inuman,
ya pa'appohpohdona an iyab'abba.
- 13 At al'alu'o' da'yud Jerusalem
an umat hinan pangal'alu' di inah nan
imbaluyna.

- 14 Ya awni ta tigonyuy a'atan hatu at nidugah di
 umamlonganyu nongkay
 ti pumhod ya bumi'ah ayu.
 At hiyah ne panginnilaanyu mahkay an
 Ha"in an Dios ya badanga' nan umunud ay
 Ha"in,
 mu ipa'dam'uy bungot'uh nan mi'buhul
 ay Ha"in.
- 15 Nomnomonyun hi awnih umalia',
 at le'wohona' hi apuy.
 Ya paddungnay munlugana' hinan mabi'ah
 an tuyup
 ta umalia' an mummoltah nan abohla'.
- 16 At hay pamogpog'uh nan tataguh tun luta ya
 nan apuy ya nan matadom,
 at do'ol di mun'atoy.

17 At pogpogo' mahkay nan umuy hinan galden-
 dan mundayaw hinan dayawon di udum an
 babluy, ya nan mangali goh hi unda pumhod
 an mangan hinan mapaniaw an ma'an an umat
 hinan dotag di babuy, ya bu'at, ya nan udumnan
 mapaniaw an ma'an ya mihda. Ha"in an Dios di
 nanapit ete.

18 Ya titiggo' nan gunda aton, ya i'innila'
 nan wah nomnom an amin di tataguh nan
 abablubabluy an numbino'ob'on di hapitda, at
 amungo' didan amin ta ma'ohhada ta tigonday
 anabagbagtu'.

19 Ya awniat innilaonda mahkay an Ha"in di
 mummoltan dida. Mu baliwa' di udum ay dida
 ta way honogo' hinan adadagwin lutan wadan
 nan tatagun agguy nanging'innilan Ha"in, unu nan

agguy nannig hi anabagbagtu' ya nan anidugah di abalina'. Hay pannaga' ay dida ya hidid Tarshish,† ya ad Libya, ya ad Lydia‡ (an wadan di nun'ala'eng an pumana), ya ad Tubal,§ ya ad Greece, ya an amin danen abablubabluy an wah nan adadagwi ta hidiy pangibaagandah nan anabagbagtu'. ²⁰ Ya pun'iyanamutdah tun me'gonan an duntug'un amin nan i'ibbayun malpuh nan numbino'ob'on an babluy, ta ay ihunay midat ta onong ay Ha"in an mumpuntakaydah nan kabayu, ya nan kalesa, ya nan mul,* ya nan kamilu. Ya ta"on goh hi un da'yun holag Israel ya umiyali ayun mun'onong hi ma'an an nittuh nan maleneh an pangittuwan. ²¹ Ya un'u pilion di udum ay dida ta pumbalino' hi papadi ya nan bumadang hinan papadi. Ha"in an Dios di nanapit ete.

²² Ya dumalat hinan abalina' ya minaynayun nan balbalun ad abuniyan ya nan balbalun luta, at umat goh hinah nan holagyu ya nan abugwaan nan ngadanyu an minaynayun. ²³ At nan tataguh abablubabluy ya umalidan mundayaw hinan gutud di Behtan nan Akayangan di Bulan ya hinan ngilin an Habadu. Ha"in an Dios di nanapit ete. ²⁴ Ya hinan lumahunandah akakanda† ya

† **66:19** Unu ad Spain. ‡ **66:19** Unu ad Turkey. § **66:19** Unu ad Pontus (unu ad Turkey). * **66:20** Bahaom nan footnote di I Ki. 10:25 ta innilaom di aat ten animal. † **66:24** Wada han lugal hi luwal nan allup ad Jerusalem an ma'alih nan Nundotal an Hinnom, ya hidiy nangitapalan nan ijerusalem hi galutda, ya adi madmaddop nan apuy hidi. Ya hay ipa"elna ya ad imbelnu. At mabalin an lumahun nan ijerusalem ta tigonday apuy ya ahu' hidih nanitapalan di nun'a'atoy.

awniat tigonday odol di nun'atoy an din namohol ay Ha"in. Ya nan begeh an mumpangan hi lamohda ya adida ahan matmattoy, ya nan apuy an manghob ay dida ya adi ahan madmaddop.‡ At agaga"ihawon an amin nan tatagu dida.”

‡ **66:24** Mk. 9:48.

cclvi

Nan Hapit Apo Dios
Ifugao, Batad: Nan Hapit Apo Dios (Bible)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Batad Ifugao

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Audio recording © 2012 Hosanna

All rights reserved.

2021-02-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

73caf6e3-622f-5761-a5ec-fa654aef623d